

جامعة أسمانيا

891.99
7-79

19 NOV 2011



891.99
Դ-79

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

(ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ)

ՈՒՂՂԵԼ ԿԱՐԴԱԼՈՒՅ Ա. Ա. Զ

Տպված է	Պետք է լինի
62 44 վերև. 4-րդ տողը	ուս
» 76 վերնազիրը	ահմանաս 5ը
» 129 ներք. 4-րդ տողը	հանդիսա
» 147 վերև. 4-րդ տողը	ձան

23 JUL 2013

51300



9498

39



ԲԱՆԱՏԵՂՄՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ



ՏՈՆԱԿԱՆ ԱԽՈՐՅԱՆ

Մոռացել ենք մենք հին առորյան,
Կապարի պես ճնշող առորյան՝
Գորշ ու միզամած.

Մեր որերը սաղափ են կարծես,
Յերանգավոր խայտող ու պես-պես՝
Թոշնի թև առած:

Մարջանի պես կարմիր արյունով
Եերկլեց մեր ճամրան հեռավոր
Մինչև հաղթանակ,

Յեվ տիրում ե մեզ նոր առորյան,
Էռւսաճեմ իր վազքով հաղթական,
Տեմպով իր արագ:

Կառուցվում են այսոր ամենուր
Գործարաններ, շենքեր ամբակուռ,
Հզոր բարձրաբերձ.

Հիղբոկայան վար վազքը ջրի
Յենթարկել ե կամքին իր արի՝
Էռւյսով ծանրաբեռ:

Յեվ ամենուր յերկախն ե զնդում,
Հաղթ բետոնից պարիսակ կառուցում,
Զուզում առորյան:

Մեր որերը սաղափ են կարծես,
Յերանգավոր խայտող ու պես-պես,
Դառ ու տոնական:

ՊՈԵՏԻ ՄԱՆՐ

(Հովհաննես Թումանյանին)

Սեղեր և հազել Դերեղը մռայլ,
Ինչպես մի այրի՝ սիրածին կորցրած,
Կապառ ափերում ջրերն անփայլ,
Փախչող մի յերամ՝ վշտից հալածված:

Սարերը Լոռվա՝ ծերեր ալեղարդ,
Յավից կորացած, շուրթերով գողզոջ
Իրար են պատմում, վոր յերգչին զվարք
Այցի յե յեկել սե մահը անկոչ:

Իսկ սարի լանջին Անուշը թախծոտ,
Նոր սուդ ե անում, պոետին վողբում.
Զիւ արձագանքն ել՝ մի մանուկ վախկոտ,
Թուխ աղջկանից լացով ե փախչում:

Ստորոտից-ստորոտ կրկնակի կանչով
Վազում ե լալկան տղան դանդրահեր,
Ու նրան հեռվից արձագանքելով,
Սլանում են շտապ հավքերը բանբեր։
Յերգերն են դրանք մեռած պոետի,
Վոր ճախրում են զվարթ յերկնի կամարին,
Նրանց թեկի վրա փայլով արծաթի
Փայլում ե յերգչի ժպիտը անդին։

1923 թ.

ԼԵՆԻՆԻ ՄԱՆՐ

Տիեզերքի արծաթափայլ մաղերին
Ծածանվում ե սղի քողը բաղմածալ,
Ու թառել ե նրա գունատ շուրթերին
Սևափետուր թախիծը լուռ ու մռայլ։

Նա լսում է շշակների կանչը սուր,
Վոր հեռում են լայն յերախը միշտ բացած...
Ու հաղում ե թնդանոթը ամենուր
Յերկաթաձույլ հաղթ թոքերով մըոտած։

Խոնարհվել են գրոշակները սգավոր
Ու արյունոտ արցունքներով են լալի.
Յերկագնդի հսկա սիրտն ել վիրավոր
Կծկվում ե պաղ սարսուռով թախծալի։

Յեկ բենից մինչեւ բենո սառցապատ
Հաղար սգերթ պողպատակուր բանվորի,
Հեռուներից, անապատից անապատ
Բյուր հրամեցաներ մեծ հանճարին դարերի։

Յեկ յերգումներ շիրմի առաջ հողարույր,
Կովել մինչեւ հաղթանակը վերջնական...
Յերկագունդն ել սեղմ շարքերով ամրակուռ
Կողջ պարուրել խորհուրդներով անսասան։

1924 թ.

ՊՈԵՏԻ ՄՍԱՀԸ

(Հավիաննես Թումտնյանին)

Սեղեր և հագել Դերեղը մռայլ,
Ինչպես մի այրի՝ սիրածին կորցրած,
Կապառ ափերում ջրերն անփայլ,
Փախչող մի յերամ՝ վշտից հալածված:

Սարերը Լոռվա՝ ծերեր ալեղարդ,
Յալից կորացած, շուրթերով գողզոյ
Իրար են պատմում, վոր յերգչին զվարթ
Այցի յե յեկել սե մահը անկոչ:

Իսկ սարի լանջին Սնուշը թախծոտ,
Նոր սուդ ե անում, պոետին վողբում.
Զիլ արձագանքն ել՝ մի մանուկ վախկոտ,
Թուխ աղջկանից լացով ե փախչում:

Ստորոտից-ստորոտ կրկնակի կանչով
Վազում ե լալկան տղան դանդրաներ,
Ու նրան հեռվից արձագանքերով,
Սլանում են շտապ հավքերը բանքեր:

Յերգերն են դրանք մեռած պոետի,
Վոր ճախրում են զվարթ յերկնի կամարին,
Նրանց թեմի վրա փայլով արծաթի
Փայլում ե յերգչի ժպիտը անդին:

1923 թ.

ԼԵՆԻՆԻ ՄՍԱՀԸ

Տիեզերքի արծաթափայլ մազերին
Շածանվում ե սղի քողը բազմածալ,
Ու թառել և նրա դունատ շուրթերին
Սևափետուր թախիծը լուռ ու մռայլ:

Նա լսում ե շչակների կանչը սուր,
Վոր հեռում են լայն յերախը միշտ բացած...
Ու հազում ե թնդանոթը ամենուր
Յերկաթաձույլ հաղթ թոքերով մըոտած:

Խոնարհվել են դրոշակները սպավոր
Ու արյունոտ արցունքներով են լալի.
Յերկրագնդի հսկա սիրտն ել վիրավոր
Կծկվում ե պաղ սարսուռով թախծալի:

Յել բենոից մինչև բենո սառցապատ
Հաղար սղերթ պողպատակուռ բանվորի,
Հեռուներից, անապատից անապատ
Բյուր հրաժեշտներ մեծ Հանճարին դարերի:

Յել յերգումներ շիրմի առաջ հողարույթ,
Կովել մինչև հաղթանակը վերջնական...
Յերկրագունդն ել սեղմ շարքերով ամրակուռ
Վողջ պարուրել խորհուրդներով անսասան:

1924 թ.

ՄԱՎԱԶՈՒՆՅՈՒԹ

Այնտեղ, ուր ժամանակը անզգա
ժամերից տարիներ ե հյուսում,
Այնտեղ, ուր այն հանձարը հսկա
Մի փոքրիկ դազաղում ե հանգչում.
Ամեն որ հաղթանակը ծփան,
Իր սաղափ լայն ծածկոցը ուսին,
Մանում ե դամբարանը անձայն,
Համբուրում ե ճակատը դեղին...

Յեվ շիկնում են այտերը զունատ,
Ու ժպտում են շուրթերը մեղմիկ,
Աչքերն են բացվում նրա անթաբթ,
Լայնանում են բիբերը փոքրիկ:

Թվում ե նա իր ձեռքն ե շարժում,
Աշխարհներ միացնում նա իրար,
Նորանոր նվաճում խոստանում,
Կատակած պայքարում անդադար...

Ու ծփում ե անակը ուժգին,
Յերգում ե հաղթանակը զվարթ,
Դողում ե տիեզերքը անծիր,
Հպատակ այդ յերգին անընդհատ...

Յեվ դալիք ալ դարերը հաղթող,
Անցնելով ըիլ ճամբեն յեթերի,
Կազմում են նրա պահակը պատվա,
Կանգնելով շուրջ բոլոր հանձարի:

1927 թ.

ՅԵՐԿՈՒ ՆԱՅՐ

1.

Մի հին պեյզաժ՝ փոշոտ նկար
Դեն շպրտեց կյանքը վարար:
Մութ յերկնքում դալուկ լուսին,
Ինչպիս արծաթ ականջառող,
Կապույտ հեռվի հսկա ուսին
Վերջալույսը դանդաղ հանգչող:
Ստվերների մի մեծ վոհմակ
Թաղնվել ե խիտ թփերում.
Վոլոր ճամբին մութ, անձրագ
Սիրաը սրտին սեր ե պատմում:
Վարագույրը մթնաշաղի
Անջատել ե նրանց կյանքից,
Յեվ մատնված անմիտ խաղի,
Չանձրանում են նրանք իրար կից...
Շարժում չկա, անդորր ե, լուռ.
Յեվ յերկու մարդ՝ ստվերներ կարծեա.
Սերը անմիտ, սերը իզուր
Են ծավալվող խավարի պես...
Մի հին պեյզաժ՝ փոշոտ նկար
Դեն շպրտեց կյանքը վարար:

2.

Նոր նկար ե կյանքը գծում
Այս փողփողեց բոց ոքերում:

Վառ շողերը ջինջ արևի
 Յատկոտում են զործարանում,
 Մերթ կախվում են փոկի թելն,
 Զարաձճի վոստյուն զործում,
 Մերթ թառում են նրանք շտապ
 Այն պատանու շրթունքներին,
 Դոր չի մնում իսկի պարապ,
 Իշխում հուժկու մերենային...
 Նա ժպտում ե ընկերուհուն,
 Պատմում սերը իր արեստ,
 Անիվներն են նրան թելադրում
 Զընգուն խոսքեր այս առավոտ...
 Զկա այստեղ դունատ լուսին,
 Մվավում են փոկերը հաղթ,
 Իսկ աղջկա նուրբ ուսերին
 Վառ շողերն են խաղում զվարթ...
 Աշխատանքի թափը ուժեղ
 Միացրել ե նրանց իրար,
 Յեղ պայքարի ճամբարն անշեղ
 Միրո տաք շունչ տվել անսպառ
 Նոր նկար ե կյանքը գծում
 Այս փողփողեց բոց որերում:

1928թ.

ԶԱ. Գ. Ե Ս Է Լ

1.

Այնտեղ, վերեռում, լեռների կրծքին,
 Մոտիկ, շատ մատիկ փիրուզ յերկնքին,
 Քուռզետի պահակ՝ Մցխեթն և կանգնած,
 Դարերի փոշին մազին ճերմակած:
 Կծկվում ե նա գլխից մինչև վոտ
 Ու գողում ցրտից ամեն առավոտ,
 Մինչև կծկի արշալույսը ար
 Մեծքին կցի սաղափն մի շալ:
 Այդ շալով շողուն և նկարագարդ
 Պարուրվում ե նա ու նայում անթարթ
 Քուռզետի մեջքին կանգնած հսկային,
 Այն յերիտասարդ, այն նոր պահակին..
 Յեղ պաշտոնագուրկ ծերուկը հողնած
 Իզուր ե ձգտում իջնել գեպի ցած,
 Վոտները քարե ծանր են և անտաշ,
 Խորը արմատված լեռներում անշարժ:
 Իսկ պահակը նոր՝ Զազեսը հսկա
 Հսկում ե ջրին հեռու, մոտակա,
 Յեղ առավոտավա ցողը աղամանդ
 Փայլում ե նրա յերեսին զվարթ:

2.

Ու ամեն զիշեր Մցխեթը ծերուկ
 Բամբասում ե խուլ, փսփսում ծածուկ,
 Մոտիկ աստղերին պատմում նրա մասին
 Ու հետո անզոր նիբհում նրանց կողքին...
 Նախանձով լցված, աստղերը գալուկ,
 Թաղնվում են շտապ յերկնքի ծալքում.

Իսկ շողուն դետի յերեսին, կարծես,
Հրեղեն մի սարչ՝ ձգվել և Զազես.
Նա վստայնն իր, կըակ թելերով,
Դործել և ճարպիկ լուսե մատներով.
Համարձակ ձեռքով սև քողը մթի
Պոկել և դեմքից դարավոր գետի,
Ու այբի գետի պարանոց ու հուն
Զուքել և հակինթ մանյակով փայլուն...
Յել կարծես հաղար ասուպներ անձի
Լողում են դետի յերեսին թեթև:

3.

Իսկ կայանը մեծ դետի մեջտեղից
Մի յերթ և կաղմել, մի յերթ լույսերից...
Ու դողում և ծեր Մցիսեթը անզոր,
Վերեից դիտում այն յերթը հզոր.
Հառաջն և թառել պատերին խարխուլ,
Թախիծն և նստել ուսերին իր ծույլ:
Մենության ընկեր՝ լուսնյակը գունատ
Յերթից վախեցած՝ աշքերով անթարթ
Կողքին կծկվել, դիտում և հեռուն
Ովկիանը հրեղեն ծփան ու յեռուն:
Սկսվել և մի յերթ մեծ, հսկայական,
Շարժում են, քայլում լույսերն անհամար
Փոշոս ուղիով, ճամբեքով վոլոր,
Մինչեւ կվանեն խավարը բոլոր:

1930 թ.

ԳԱ.ՏՍ.ՍԽԵՆ. Ա.ԼԵՐՈՒՄ.ՆԴՐ ԹԼ.ՈՎԵՐԸ

Ночь, улица, фонарь, аптека,
Бессмысленный и тусклый свет,
Живи еще хоть четверть века,
Все будет так, исхода нет...

А. Блок.

Գիշեր, լապտեր, դեղատուն,
Տափակ կտուր, մի կատու...
Զրի կարկաչ և առու,
Մենակ անցորդ, գորշ հեռու:
Հետո յերգը թախծալի՝
Մի հուշ մոտիկ անցյալից...

Գիշեր, լույսեր փողոցում,
Լույսն և մութը սղոցում:
Ավտոների զիլ շառաչ,
Յել խնդության մի կարկաչ:
Քարե աներ բաղմահարկ,
Յել անցորդներ անքանակ:
Կյանքը դարձել և հավետ,
Հերոսության հսկա յերթ:
Յել զիշերը թախծալի
Դառավ յերեկ պանծալի:

1931 թ.

ՀԱՐՎԱԴԱՐԱՐՆ ՍՊՅԱԿԻ

Դիշերը՝ իբ ու ծածկոցը թավիշ
Ուսերին զցած՝ հեռացավ շտապով,
Վորպես մի պարտված ու հոգնած ըմբիշ
Խավաբ կրկեսից փոշոտ ճամբեքով...

Փողոցում շշուկ, ցողաշաղ մայթեր,
Լույսի, սավերի լուռ պահմտոցիկ.
Արնը կարծես վառվել ե, պայթել,
Հրդեհել հեռուն, ամպեր և յերկինք:

Հրդեհը դեմքին, աչքերով փայլուն
Մի աղջիկ և նա, համեստ հազնված.
Նա ժախտ ունի շուրջի անկյունում,
Վորպես առավոտ ցողով թաթախված...

Դեպի գործարան քայլերով արագ
Շտապում և նա և այս առավոտ,
Նա յերակներում տենչ ունի անափ,
Միշտ աշխատելու, գործելու կարու:

Նա հարվածային միք բանվորունի,
Առաջիններից մեկը կլինի,
Արագ շարժումով հմուտ ձեռքերի
Թափ կտա վաղքին հսկա անխվի...

Հսկա անխվին իբ գործարանի՝
Մեծ թափանիվին և մեր նոր կյանքի,
Կառուցման ճամբին նա չի վարանի
Պետք յեղած պահին անցնել պայքարի,

Մի քայլերդ և նա դնդնդում վստահ,
Տեմպ տալով աշխույժ քայլերին անվախ
Յել կրունկների տրոփյունին հաստատ,
Լույսով վողողված մայթերի վրա:

Հրդեհը դեմքին, աչքերով փայլուն,
Մի աղջիկ և նա համեստ հազնված,
Նա ժախտ ունի շուրջի անկյունում,
Վորպես առավոտ ցողով թաթախված:

1933 թ.

2429
39



ՅԵՐԱ
ՀԵՐՈՍՈԽԹԸՆ ՄՍ.ՄԻՒՆ
(Նվեր Զելուսկինցիմերին)

Վորքան հերոս և ծնել
Մեր յերկիրը այս ջահել.
Դե, ինչպես ձեզ չյերգել,
Չելուսկինի մարտիկներ...
Հիմա հեռվում, հյուսիսում,
Ուր քամին և մոնչում,
Ուր ծովեր կան սառցապատ,
Ուր աբեր՝ չծագած՝
Մայր և մտնում ծովից ցած,
Ուր խավարը անարգել
Իր լայն թևերն և փոել,
Կանգնած ե մի աշտաքակ,
Վորպես փայլուն հաղթանակ,
Վոր մշուշում անորոշ
Վեր և պարզել մի դրոշ,
Հերոսության մի նշան,
Մառցագաշում այն դաժան:
Դուք, Արկտիկի հերոսներ,
Մառցե լեռներ ճեղքեցիք,
Մի նոր ուղի բացեցիք,
Վոր նավերը անարգել
Անցնեն ջրի նոր ճամբեն:

Զեր արշավով նվաճող
Մեր հյուսիսը հեռավոր,
Վոր մնում եր անառիկ,
Մեր մեծ յերկրին կապեցիք...
Վորքան հերոս և ծնել
Մեր յերկիրը այս ջահել.
Դե, ինչպես ձեզ չյերգել,
Չելուսկինի մարտիկներ...

1934 թ.

Հանդիպում

... Սկսվեց հանկարծ, շատ հասարակ.
Նա ներս յեկավ քայլով արագ,
Յերբ զարունն եր դուրսը զարթնել,
Յերբ արելի վսոկին կաթել,
Կախ եր ընկել դեմի պատից
Յեկ անձանոթ նըս այտից:

Ճաճանչների վիունջը ուսին
Յեկ արելի հետ միասին
Նա մոտ յեկավ քայլով հաստատ.
Մի զազգյան կար կողքիս աղատ,
Նա աղջիկ եր սովորական,
Խոպոպներով, դեմքով անդամ...

Պարապ դազգյան աշխուժ շարժվեց,
Պոռատակը վազեց, յերգեց,
Հարեվանցի նայեց նա ինձ
Թեք հայացքով, շատ մոտիկից.
Յեկ զարունը թառեց ահա
Իմ դազգյանի փոկի վրա:
Նոր թափ առաջ իմ լայն դազգյանն
Յես նայեցի նորից նըսն,
Ժպիտ ուներ մեղմ ու աաքուկ,

Խոր թագնված շուրթի ծալքում.
Իսկ ճակատին համառ կնճիռ,
Մատներ ուներ ճկուն ու ժիր:

Դազգյաները յերգ են հյուսում,
Յեկ իրար գեմ աշխուժ մըցում,
Իսկ զարունը կարծես զժվել
Բաց փեղկերից ներս ե խուժել,
Յեկ մեր շուրջը սկսել ճարպիկ
Լույս ու ստվերի պահմտոցիկ:

... Սկսվեց այսպես շատ հասարակ
Յերբ արեի շողը բարակ
Կախ եր ընկել դեմի պատին
Յեկ լույս փոել նըս այտին.
Նա աղջիկ եր սովորական,
Խոպոպներով, դեմքով անդամ:

2.

ՍԵՐ

Ինչպես յեղավ, չեմ հիշում,
Թե զարունն եր մեղալոր,
Կամ հայացքդ անսովոր,
Թե ժպիտդ յերեի,
Լի ջերմությամբ արեի,
Ինչպես յեղավ չեմ հիշում:

• Սիրո յերգ եմ յես հյուսում,
Իմ նոր ընկեր քո մասին,
Նվեր քո լայն ուսերին
Յեկ ձեռներիդ քո ուժեղ...
Թափանիլիս հետ և կաեղ
Սիրո յերգ եմ յես հյուսում:

Յես սիրում եմ քեզ այսոր
Քո ճակատդ լայն բացած,
Ճաճանչներով զարդարված,
Հետո հայացքդ պայծառ
Թարթիչներիդ տակ յերկար.
Յես սիրում եմ քեզ այսոր:

Սովորական մի աղջիկ,
Բայց հարուստ եմ, իմ ընկեր,
Յես կըերեմ քեզ նվեր
Հնչուն վոսկին իմ յերդի,
Յեկ արծաթը ծիծաղիս,
Սովորական մի աղջիկ...

Յեկ յերբ գարնան յերեկոն,
Լի բույրերով հասմիկի,
Իմ տան շեմքին կչոքի,
Դուռս ուրախ կրաղիսն,
Կդաս ինձ մոտ ժպտերես,
Ինչպես գարնան յերեկոն:

Մեր յերկրի պես ջահել
Դու կանգնել ես իմ գիմաց,
Թուխ ձեռներդ ինձ պարզած,
Վորոնք գիտեն և դզվանք,
Մեկ ել աշխուժ աշխատանք,
Մեր յերկրի պես ջահել:

Ինչպես յեղավ, չեմ հիշում,
Թե գարունն եր մեղավոր,
Կամ հայացքդ անսովոր,
Թե ժայիտդ յերելի,
Լի չերմությամբ արեի,
Ինչպես յեղավ, չեմ հիշում...

ԱՐԵՍԼՈՒՅՄ ՄԻՄՅՈՆԻՄ

Վորպես խարսյաշ մի հովվուհի,
Հազած վոսկի, հազած նարինջ,
Ներքե իջավ զեղեցկուհին,
Ներքե իջավ արել ջինջ...

Ու լուսածեմ այդ քայլվածքից
Շիկնեց հանկարծ սարը մոտիկ.
Նա քաղաքի քարի մեջքին
Կապեց փայլուն, փայլուն գոտի:
Յեկ յերկինքն և կարծես պայթել,
Քշել մութը սե, արճիճե...
Վորքան շողուն ճառագայթներ
Վոստոսառւմ են չարաճճի:
Մերթ թառում են ծխնելույդին
Յերկնասլաց զործարանի,
Մերթ քաղաքի թիկնեղ ուսին,
Նորակառուց և պատանի...

Իսկ քաղաքում ով և յերգում
Այնպես անուշ արշալույսին,
—Այն մուրճերն են զիլ համերգում
Հաղթ կառուցման մեծ հանդեսին:

Ողում, վորպես մի ճռվողյուն,
Հատու, զնդուն, մեղմ հնչյուններ,
Նոր տան հիմքն են զցում հողում
Յեկ բարձրացնում քարե սյուներ:

Տուֆն ե շիկնում հարվածներից,
Յերբ վարդաղույն մեջքին հանկարծ
Մուրճն ե իջնում թափով վերից,
Նոր յերգ հյուսում, զեռ չերդված...

Դեկավարն ե այս համերգի՝
Կառուցողը ջուտ, ուժեղ,
Վորը քարե հաղթ լարերին
Թելազրում ե կամքն անշեղ:

Յեկ անսովոր այս համերգին
Ուկնդրում ե արել ջինջ,
Այն շիկահեր գեղեցկուհին,
Հազած վոսկի, հազած նարինջ:

1934 թ.

ԽՈՐՀՈՒՄԸՑԻՆ ՎՐԱՍՏԱՆ

Արեի փոշին մազերին ցանած,
Ճակատը բացած հողմերի դիմաց,
Այնտեղ, Քուռ զետի կանաչած ափին
Հասակ ե առել թիկնեղ պատանին:

Տարիներ առաջ քայլերով արի
Անցնելով ճամբան համառ պայքարի,
Բացել ե գեմքը սղավոր զետի,
Պոկելով քողը գարսավոր մթի,
Յեկ գհան ե նախշել զարդարել, ահա,
Անձար լույսերով՝ կայանով հսկա...

Կորամեջք սարի սապատն ե ուղղել,
Կանաչ թավիշե մարգերով զուգել.
Դաշտերում այնուեղ ծփում ե վոսկին,
Յորենն ե հասնում կրկին և կրկին,
Յեկ բերքով հարուստ կարմիր սայլաշար
Չզվում ե ինչպես մի յերամ անծայր.

Թիկնեղ պատանու կամքին հպատակ
Շողին ե սուլում պուրակում զվարթ,
Քաղաք ե հասնում, վնչում ե, տնքում,
Անլիվին, փոկին կերակուր բերում.
Նոր ուժ ե առնում ամեն թափանիվ,
Վաղում են, վաղում փոկերը անթիվ

Յեկ ողն են լցնում ուրախ յերգերով,
Հատու, համաչափ նոր-նոր հանդերով:
Արել դեմքին և կամքով ուժեղ,
Կառուցման ուղին բռնելով անշեղ,
Այնաեղ, Քուռ դետի կանաչած ափին
Հասակ և առել թիկնեղ պատանին:

1935 թ.

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆՅԵՍՆԻՆ

Յես հիշում եմ քո սենյակը դորգազարդ,
Բաղկաթոռը, լուսամփոփը քո փայլուն
Յեկ մազերիդ ձյունը ճերմակ և արծաթ,
Հետո ձայնդ, այնպես անուշ և հնչուն...

Յես հիշում եմ քո հայացքը հեռավոր,
Վոր հյուսված եր ջերմ շողերից արեի,
Շուրթիդ ծալքում քո ժպիտը լուսավոր,
Նա քաղված եր ջինջ յերկնքից յերեի...

Յես մի նորեկ, ջահել պոետ, անվատահ,
Նստած եյի կիսախալար սենյակում,
Ինչպես մի թուփ, կաղնու դիմացը հոկա,
Քեզ, մեծ վարպետ, յես քեզ եյի ունկնդրում:

Պատմում եյիր, իմ ուսուցիչ, քո մասին,
Քաջալերում ինձ քո վճիտ խոսքերով.
Զգում եյի՝ ներկա յեմ մեծ հանդեսին,
Ողն եր լցվել քո յերգերի համերգով:

Ծեր Դեկբեղն եր, կարծես, խշում սենյակում,
Փրփուր թողնում վարագույրին դիմացի,
Յեկ Անուշն եր մեղմիկ ժպտում անկյունում,
Զեռքով կանչում իր սեահեր սիրածին:

Ինչպես ձաղուկ, բունը կորցրած, վիրավոր,
Կծկվել եր թուխ Գիգորը քո կողքին.
Յես քո ուսին տեսա թառած անսովոր
Հեքիաթային քո «Հազարան բլբուլին»:

... Յեվ, յերբ հիմա, յես հյուսում եմ մի նոր յերկ,
Քեզ եմ հիշում և քո մաղերը արծաթ.
Դեռ հնչում եմ իմ ականջին մի համերգ,
Յերբ հիշում եմ քո սենյակը զորդաղարդ...

1935 թ.

ՀԵՐԱԿՈՒՆԻԿ
(Պուկտա Պուկտայանի արձանի մոտ)

Տեսա, հրացանը համարձակ ուսած,
Նման սրբնթաց մի հողմի հսկա,
Քայլում ես ահա զարերի դիմաց,
Լուսաճեմ հետքեր զրանիտի վրա...

Այդպես քայլեցիր և այն սրերին
Թշնամու դիմաց Արգինա ձորով,
Արյունդ ներկեց արեի վոսկին,
Հետո զրադացում հոսեց կարկաչով:

Պարզելով այսոր ծածանվող դրոշ՝
Անցել ես մեղ հետ հաղթական յերթի,
Գրանիտի վրա հատու և վորոշ
Տրոփիյունն ե հնչում քայլող վոտների...

Հպատակ քո վեհ, հզոր հայացքին
Արեն և այսոր յերկնքից իջել,
Ինչպես սիրահար, վսոկիով անզին՝
Համբույրով զուգել ճակատդ ջահել:

Արեի ուսին համարձակ հենված,
Նման սրբնթաց մի հողմի հսկա,
Քայլում ես ահա զարերի դիմաց,
Լուսաճեմ հետքեր զրանիտի վրա...

ՄԵՐ ՇԵՐԱՐԻ ՀԵՐՈՍՈՒՀՈՒՆ

Ճաճանչափայլ մեր յերկրում,
Ուր արեն և հալոցք դառնում,
Դու յես այսոր ազատ քայլում,
Հերոսուհի սեաչյա:

Դառած լեզենդ նոր դարերի,
Դու ջարդում ես այսոր արի
Քսենափոնյան անակների
Գորշ պատերը հնամյա...

Դու անցնում ես նախշուն շորով
Կոլխոզային լայն դաշտերով,
Յողաթաթախ մեր լեռներով,
Ուր նոր կյանքն և կանաչում:

Քո հաղթական յերթիդ դիմաց
Աղբյուր և զետ թևատարած,
Բաղմագարյան հունը թողած,
Նոր ճամրին են կարկաչում:

Արագությամբ շող կայծակի,
Նստած զեկին սավառնակի,
Դու ճեղքում ես ջինջ յերկնքի
Հեռուները վոսկեցող...

Ճամրադ լայն ե, բաց ե հավետ,
Տուֆաքարի հմուտ վարպետ,
Նկարչուհի, ճարտարապետ,
Մեր նոր կյանքը կառուցող:

Դիտեմ, կռվի ժամին դաժան
Քո սիրածիդ հետ անբաժան,
Դու ուսելով փայլուն հրացան,
Կպայքարես անպայման:

Ինչպես այն ժամ քեզ չյերգել,
Քո այդ յերթիդ, աճիդ վայել
Հաղթահասակ բարդի ջահել՝
Հողմերի դեմ անսասան:

Ճաճանչափայլ մեր յերկրում,
Ուր արեն և հալոցք դառնում
Դու յես այսոր ազատ քայլում,
Հերոսուհի սեաչյա:

1935 թ.

ԱՐՅՈՒՆ ՀԱՅԻ ԿԱՊՈՒՏԻՆ

(Շիրվանզարելի նիւթակին)

Չեմ մոռանա մի հանդիպում յես հավետ.
Քարնանային առավոտ եր և արև,
Յողոտ մայթով անցնում եյիր դու, վարպետ,
Հովն եր իւաղում արծաթ բաշիդ հետ թեթև։

Մի պիոներ գեմդ յելալ և ժաղաց,
Զեռքը վերե—կանգնեց պատրաստ բարեի,
Դարն եր կանգնել, մեր նոր դարը քո դիմաց,
Կայտառ դեմքին դարնան ցոլքը արեի։

Բնդունեցիր դու բարեը փոքրիկի,
Խոպոպները մեղմ շոյեցիր և անցար.
Փայլեց մեկ ել քո ակնոցի ապակին,
Վերջին անդամ տեսա մաղերդ արծաթ...

Վաղուց անցած խավար ճամբան «Քառսի»,
Զահելի պես քայլում եյիր, մեծ վարպետ,
Կողքիդ, ահա, ծանոթ տղան ուսուսի...
Չի մոռացվի այս հանդիպումը հավետ։

1935 թ.

ԱՇԽԱՆԱՑԻՆ, ԼԻՐԻԵՍ

1. ԱՅԳՈՒՄ

Խաղողի այգում քայլում ե, անցնում
Շողուն հայացքով իմ թուխ հարսնացուն,
Կողխողի այգում, կանգնած իմ կողքին,
Իր կամքն ե ձուլում բոլորի կամքին...
Խաղող ե քաղում և հետն ել յերգում
Զահել հարսնացուս ջահել յերկում։
Հետո կոացած քթոցում դարսում
Վողկույզ առ վողկույզ խաղողը հասուն,
Ու մեկ ել ձգվում ամբողջ հասակով,
Նայում ինձ ծածուկ թփի արանքով։
Զույգ սև խաղողներ՝ աչքերը փայլուն,
Ծիծաղի մի փունչ շուրթերի ծալքում,
Քամու պես ճկուն իրանով իրա
Մինչեւ յերեկո աշխատում ե նա։
Իսկ յերեկոյան մի ծածկոց մեջքին
Հյուսած արևի շողերից վերջին,
Մոտենում ե ինձ, նայում կաբուով
Յեվ ձեռքս սեղմում հողաբույր ձեռքով...
Մենք տուն ենք դառնում ծանոթ ուղիով,
Խաղողն ե հասնում պատերի այն կողմ։
Հաստատ քայլերով անցնում ե, յերգում
Զահել հարսնացուս ջահել յերկում։

ԻՆՉԱԲԱՆ ԵԱ ՃԱՂԿԵԼ, ՅԵՐԿԻՐ ԻՄ ՋԱհԿԵԼ
ԻՆՉԱԲԱՆ ՔՌ ՄԱՍԻՆ Այսոր ՀԵՐՊԵԼ:

ԱՐԵՆ Կ ԹԱՌԵԼ ՃՊՆԵՐԻԴ ՊԱԼԱՐ,
ՎՈՍԼԻ յԵ ՓՈԵԼ ՃԱՄԲԵՔԻԴ ՃԱՆԱՀ:
ՆՈՐ հՅՈՒԺ Կ ԾՈՒՄ ՄԱՄԵՆ մԻ ԼԱԼԱ,
ՎՈՍԼԻ յԵ հՆՉՈՒՆ ՄԱՄԵՆ մԻ ԿԱՐԿԱՀ:
ՍԱՐԵՐԻ ԼԱՆՃԻՆ ՆՈՐ ՊԱՉՄ Կ, ՆՈՐ ՐԵՐՔ,
ԱՉՈՒՆԸ պԵԽ-ԱՊԱՆ մՐԳԿԵՐ Կ ԲԱՉՄՈՒՄ,
Ա.մԵՆ առավու ՆՈՐ ԽԻՒԴ Կ Ու յԵՐԳ,
Ա.մԵՆ յԵՐԱԿՈՆ ԱՊԳԱՓ Կ ՆԱԽՍՉՈՒՆ:

ԻՆՉԱԲԱՆ ԵԱ ՃԱՂԿԵԼ, ՅԵՐԿԻՐ ԻՄ ՋԱհԿԵԼ
ԻՆՉԱԲԱՆ ՔՌ ՄԱՍԻՆ Այսոր ՀԵՐՊԵԼ:

ԼՈՒՍԻՆԸ ՎԵՐԻց ԿՈՊՈՒՄ Կ ԱՐԾԱԺ
ՄԵՐ ՆՈՐ ՄՆԵՐԻ ԿԱՌՈՒՐԻ ՎՐԱ,
Ա.ՅՎԻ յԵ ՊԱՐՃԵԼ ՄԱՄԵՆ մԻ ԲԱՑՎԱՏ,
ՇՈՒՐՃՎԱՐ ԵՆ ԿԱՊՄԵԼ ՃԱՌԵՐԸ ահա:
ՅԵՎ գԵՐՔԸ ՄԼՎԱԾ հԱՎԻՆ ՔՌ ՄԱՐԺՄԱՆԴ,
ԳյՈՒՂԵՐ, ՔԱՂԱՔՆԵՐ ԿՈՒՊՎՈՒՄ ԵՆ, ՎՈԽՎՈՒՄ,
ՀԱԼՎ յԵ ՊԱՌՈՒՄ ՄԱՄԵՆ մԻ ԱՎԱՆ,
ՀԱՐՈՒՄՄ ԵԱ, հԱՐՈՒՄՄ, յԵՐԿԻՐ ԻՄ ՉՈՂՈՒՆ:

ԻՆՉԱԲԱՆ ԵԱ ՃԱՂԿԵԼ, ՅԵՐԿԻՐ ԻՄ ՋԱհԿԵԼ
ԻՆՉԱԲԱՆ ՔՌ ՄԱՍԻՆ Այսոր ՀԵՐՊԵԼ:

1936թ.

ՅԵՐԳ ԵԵՐՁԱՆԿՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԱՒՆ

ԲՈՅ Կ ԱՐԿԵԼ կյանքի բախչում,
ՃԱՃԱՆՃԱՊԱՐԴ ԻՆ կանաչում,
ՄԵՐ յԵՐԿԻՐԸ ՊԱՆՊՐԱԿԵՐ:
ՍԱՊԱՖԱՆԱԽՈՉ ՍԱՊԸ ՃԵՐԻՆ,
ՆԱ ԽՎՈՒՄ Կ ՉՈՂ ԼԱՐԵՐԻՆ,
ՏԱՊԿԵՐ հՅՈՒՍՈՒՄ Ու յԵՐՊԵՐ:

ՀԱՊԱԾ ՊՈՒՄԱՉ, հԱՊԱԾ ԱՄԼԱՍ,
ԲԱՐՃՐԱԳՐԵԼ Կ ՐՅՈՒՐԵՂ ՆԱ ԹԱՍ,
ԼԻ գԻՆԽՈՎ արենի...
Ա.ՊԱՄՊՈՒԺՅԱՆ ՎՈԵԼ ՍԱՎԻՐԱ,
ՄԵՐԳՈՎ սԻՆԻ ՍՈՒՎԻՐԻ ՎՐԱ,
ԻՆՔՆ ԵԼ կանգնել բարենի:

Ա.ՊԱՄՊՈՒԺՅՈՒՆ ՄԱՐՊԱԳԽՈՒՆՈՒՄ,
ՀԱՄԱՅՆԱԼՎԱՆ մԵՐ արտերում,
ՈւՐ ՎՈՍԼԻՆ Կ ցՈՐԵՆԻ.
ՀԱՐՈՒՄՄ այզի, հԱՄՈՒՆ ԲԱԽՉԱ,
ՎՈԽԸ վՈՐ ՆԱԽԽՈՒՆ ճՈԽ ԽԱԼԲԽԱ,
ՎՈՐ վՈՎԵԼ Կ մԵՐ զԵՏՆԻՆ:
ԻԱԼ կԱՊՈՒԳՎՈՂ ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒՄ,
ՈւՐ վՈՐԳԻ պԵԽ ՄՈՒԳԻՆ Կ ՃԱՂԿՈՒՄ
ԱՐԿԻ տակ չԵՐՄԱԳԻՆ,
ՅԵՐՊՆ Կ հՆՉՈՒՄ գՆԿՈՒՆ ՍԱՊԻ,

Նման յերգին նորահարսի,
Վոր ջաճել ե, յերջանիկ:
Յերջանկության յերգը շուրթին,
Շող լարերով սաղը ձեռին,
Հաղթանակող, անվեհեր,
Զինարի պես վեր և ձգվել,
Կյանքի բախչում բոյ և քաշել
Մեր յերկիրը դանդրահեր:

1936 թ.

Ա.ՅԵՎԼՈՒԹՅՈՒՆ

Էնկեր Ստալինը այցելեց իր
մոր...
Լրագրերից

Դուռը բացվեց դիմացի,
Շողաց արելը շեմքին,
Մորը յեկավ նա այցի
Արեի հետ միասին:

Փարվեց կրծքին մայրական,
Զեռը սեղմեց կարոտով,
Ժամանակը մի վայրկյան
Պահակ կանգնեց հարգանքով...

Հյուր ե յեկել թանկագին՝
Վորդին մորը հարազատ,
Մայրն ե շոյում ջերմագին
Վորդու քունքերը արծանքով:

Նա յե, նա յե իրեն մոտ,
Հաղթանասակ մի կաղնի,
Կայտառ, ինչպես առավոտ,
Նավալարը մհծ նավի:

Յեկ լայնացած բիրերով
Մայրը նայում ե ահա,
Վոր իր սրտի խորքերում
Պահի պատկերը նըա,

Վորի գործով հաղթական
Վողջ յերկիրն ե կանաչում,
Անգամ քունը մանկական
Այդ վեհ գործով ե շնչում:

Դուռը փակվեց դիմացի,
Շողաց արել շեմքին,
Մորներ յեկել նու այցի,
Արեի հետ միասին:

936 թ.

ԳՈԼՈՐԵՍ ԻՐԱՐԹՈՒԹԻՒՆ

Պատմության վոլոր, լայն ուղիներին
Վորքան կին-մարտիկ արյուն են թափել...
Թշնամու դիմաց նիզակ ե ճոճել
Հին Հունաստանի ամազոնուհին,
Վոր նժույզ նստած, արեի տակ վառ,
Կովել ե այն հին աշխարհի համար:

Մի ուրիշ զինվոր, Ժաննա դ'Արկը քաջ,
Տանը թողնելով ցուպը հովվական,
Զբահի փոխած զգեստը դեղձկական,
Փոշոտ ճամբեքով դիմել ե առաջ...
Բայց Որլեանի կույսը այն համառ
Պարզել ե զրոյը կայսրերի համար:

Այլ հերոս ես դու, քեզ ծնել ե վեհ
Հեղափոխության արգանդը հզոր,
Վոր զարձրել ե քեզ առաջնորդ այսոր,
Քեզ, հանքավորի զուսոր անվեհեր,
Արծաթ մազերով մոլեզին տրիբուն,
Զինջ արևաշող աչքերով փայլուն:

Դու վորդի ունես, այնահեղ, Մոսկվայում,
Կարմիր փողկապով—ուրախ պիոներ,
Իջնում ե զեմքիդ կարոտի ստվեր,
Յերբ արյունահեղ կովի մարզերում
Տեսնում ես մի թուխ հերոս պատանի,
Վոր նման ե քո սեռուկ տղային:

Բայց ել չես տիսում, յերբ հիշում ես դու,
Վոր յերկիրը մեծ մայրն ե նրա նոր,
Վորը իր ձեռքով, պայքարի սովոր,
Գուրգուրում ե ջերմ քո փոքրիկ վորդուն...
Յել դու սիրտ արած, քայլում ես կրկին,
Քո խսպանուհի քույրերի կողքին:

Հնչում ե ուժզին քո ձայնը հստակ,
Յերբ յելնում ես դու ամրիոն վստահ,
Յել խոսքերը քո, շեփորի նման,
Կանչում են, տանում դեպի հաղթանակ...
Հասել ես արդեն, ո, հերոս դու կին,
Գայլք դարերի արևոտ շեմքին:

1937 թ.

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՄԻՐՏՅ

(Սերգեյ Կիրովի անմար հիշոտակին)

Յերբ թշնամին դարանամուտ
Կնտակ ուղղեց քո սրտին,
Յել յերեկոն ջինջ ու կապույտ
Աև քող զցեց ճակատին,
Այն ով ասաց, վոր դադարեց
Բարախելուց սիրտը քո մեծ:

Կայաններում ելեկտրական,
Մոտորների պտույտում,
Սավառնորդի սրտում անգամ
Քո վեհ կամքն ե բարախում:

Վասկի հասկը լայն դաշտերի
Քո շնչով ե տաքացած.
Ալ վարդերը պարտեզների
Քո արյունով են ցողված:

Յել ծիծաղում ջահելների
Քո ծիծաղն ե դուրեկան.
Հզոր յերթում բանակների
Քո քայլվածքն ե հաղթական:
Այն ով ասաց, վոր դադարեց
Բարախելուց սիրտը քո մեծ:

1936 թ.

ՄԱՅԻՍՄԵՆԱՅԻՆ ՆԱՄԱԿԻ

Նա իր ջահել սիրածին,
Գրեց այսոր մի նամակ,
Յերբ տանձենին դիմացի
Հագավ ծաղիկ և ճերմակ:

Յերբ նարինջը արեի
Փարվեց ուսին քաղաքի,
Նա խոսք զբեց բարեի
Իր սեահեր սիրածին:

...«Վողջույն, ընկեր հեռավոր,
Արևակեղ ճակատով,
Սահմանապահ իմ զինվոր,
Քեզ եմ զրում կարոտով:

Մասնակցեցի յես շքեղ
Մայիսենիյան մեծ յերթին,
Ուր խնդության հետ մեկտեղ
Քայլում եյի կողք-կողքի:

Ուր ծալքերում դրոշի
Ժիր քամին եր թագնվում,
Ուր արեի ջինջ փոշին
Մեր մազերին եր փայլում:

Քեզ եր, քեզ եր հիշեցնում
Բույրը ծաղկող հասմիկի,
Հոմեւ եր շոյում և անցնում,
Այնպես նման գգվանքիդ:

Ուսած հրացան, ինչպես դու
Քայլում եյի խնդադին,
Սիրաս խփում եր հատու
Քայլերդի հետ միասին...»

Գիտեմ, կռվի մեծ ժամին
Մենք կլինենք անբաժան,
Կանգնած մոտիկ սահմանին,
Մահվան դիմացը դաժան:

Վողջույն, ընկեր հեռավոր,
Արևակեղ ճակատով,
Յես մի համբույր քեզ այսոր
Ուզարկում եմ կարոտով...»

Նա իր ջահել սիրածին
Գրեց այսոր մի նամակ,
Յերբ տանձենին դիմացի
Հագավ ծաղիկ և ճերմակ:

1936 թ.

1.

Ընկավ հայրը՝ քաջ մարտիկ,
Հասավ վորդին անդքանիկ,
Յեղբայրների հետ կըտսեր
ուս բերդիր անառիկ:

2.

Վո վեհ ճամբին վերելքի,
Յերբ ասացին—«Ճի՞ յերդի»,
Վորպես բազե ահավոր
Մահը իշավ քո շեմքին։¹⁾

3.

Ճակատ՝ ուներ անարատ,
Զեռքը՝ սառը մագաղաթ,
Նեղ դագաղում պարփակված,
Տեսա հորս հարազատ։

1936 թ.

ՊՈԽԵԿԻՆԻ ՀԵՏ

(Թարգմանչից—Հեղինողին)

Ամեն անդամ, յերբ շուրթերով իմ պապակ,
Յես ըմպում եմ մարգարտաշար քո թափից
Յեվ թարգմանչի զրչով համեստ, հասարակ,
Յես գառնում եմ հնչյուններիդ մասնակից,
Դու մտնում ես իմ սենյակը համբաքայլ
Ուսիդ զցած մի սև թիկնոց բաղմածալ։

Յես տեսնում եմ արարական դեմքը քո,
Լայն ճակատգ իմաստությամբ ակոսված,
Յես լսում եմ մի հոյակապ յերգեհոն,
Վորով քո վողջ եյությունն ե համակված...
Յեվ բացվում ե մի նոր աշխարհ իմ առաջ՝
Շաղկափթիթ հսկա այգի անձանաչ։

Յես տեսնում եմ շատրվաններ շողշողուն,
Զրահարսներ գետակների հայելում,
Քաջ Ռուսլանին, վոր վնտառում ե սիրուհուն,
Թափառելով հեքիաթային այն հեռվում,
Անդ Գվիդոնը, նստած ժայռոտ ծովափին,
Հսպասում ե ձյունափետուր կարապին։

Յես ստվերախիտ սոճու կանաչ անտառում,
Տեսա թախծոտ քո զառամյալ դայակին.
Ուր Տատյանան քեզ ե վինտոռում, թափառում
Նեղ ու վոլոր սեխն տվող ճամբեքին,

1) Պուշկինին։

Ուր գաշտերում բուքն ե անցել շուրջպարի,
Ծընդում են ուր զանդերը ձիերի:
Քեզ հետ մեկտեղ մտանք քաղաք միգապատ,
Ուր պղնձե քո հեծյալն եր արշավում.
Հրապարակում մի սյունազարդ մեծ պալատ,
Ուր ել չկար քո թշնամին արնախում:
Յել քաղաքում գեռ քեզ համար նոր, անտես,
Ազատության, յերջանկության մեծ հանդես:
Իմ սենյակում յես լսեցի այդ ժամին,
Հմբոստության քո յերգերը հանձարեզ...
Նոր ժպիտ կար արարական քո դեմքին,
Հզոր մի կանչ հնչյուններում քո ահեղ:
Յել յերգերիդ յես բախտավոր մասնակից,
Խմում ելի հնչյուններիդ ճոխ թասից:

1936 թ.

ՄԱՅՐՈՒԹՅՈՒՆ

Իմ սիրելի, իմ անդին,
Ընկերուհի թանկապին,
Յես կհիշեմ հավիտյան
Ծանր քայլդ հղության,
Յերբ արևին դեմ առ դեմ
Քայլում ես դու ժալապեմ,
Յերբ սրտիդ տակ, քո ներսում,
Մեկը քեզ հետ ե խոսում,
Դեռ անձանոթ, նոր եյակ՝
Կոկոնի մեջ մի հարսնյակ:
Զե վոր սրտիդ տակ, խորքում,
Քո հարազատն ե աճում:
Նրան մեղմիկ դորովով,
Հերսության կըակով,
Սնիր շնչով մայրական,
Վոր քո վորդին ապագա
Դառնա հրաձիդ անվեհեր,
Կամ սավառնորդ աներեր:
Ցողաթաթախ մայթերով,
Կամ անցնելիս փողոցով,
Յերբ դու ըդգուշ ե անձայն,
Ծանր քայլով հղության,
Ուզես անցնել մայթից մայթ,
Հրապարակով մարդաշատ,
Դեմդ ճամբար կը բացեն

Յեկ շատ ձեռնիր կպարզվեն,
Քեզ ողնելու, սիրելիս,
Վոր դու չընկնես քայլելիս:
Քո մեջ աճող քո վորզին,
Հարադատն և բոլորի:
Իմ սիրելի, իմ անդին,
Ընկերուհի թանկադին,
Չեմ մոռանա հավիտյան
Ծանր քայլու մայրության...

1937 թ.

ՄԵՐ ՅԵՐԳԱԾ

(Նվեր Ստալինյան Սահմանադրության)

Այս վեհ որերին ինչպես չյերգել,
Յերբ այսպիս հնչուն յերգ և հորինվել,
Յերգ, վոր պատմության բազմահղ զբքում,
Վոսկի տառերով նա յե փորադրում,
Փորադրում և յերգ՝ մի որենք արի,
Առաջնորդը մեծ հոյակապ դարի,
Որենք՝ յերկրի հենակետը կուռ,
Ինչին յերազեց Արքիմեդն իգուր,
Վորը փնտուելով մի այլ հենակետ,
Փորձում եր շրջել աշխարհը հավետ,
Նոր յերգի նրբին յելեվեցներում
Ժիր մանուկների ծիծաղն և հնչում:
Զահել աղջկա քայլվածքը հաստատ,
Վորը տղամարդուն հավասար, աղատ,
Զմրուխտով պատաժ դաշտերն և հերկում,
Կամ տուփ և տաշում յելնող քաղաքում,
Հանքափորերի մուրճերն են զնդում
Այս մեր նոր յերգի հասու տողերում:
Ամեն հնչյունում դայլայլող յերգի
Յերթն և հաղթական մեր կուռ բանակի,

Անցած դարերի մարգկությունն յերեք
Զեր լսել այսպես հոյակապ համերդ,
Վորը պիտ հնչի սերունդից սերունդ,
Եփ յերջանկությամբ ու սիրով անհուն:
Այս վեհ որերին ինչոյն չյերպել,
Յերբ այսպես հզոր յերդ և հորինվել:

1937 թ.

Ֆ Ա Ա Ս Փ Խ Կ

Յերգ ու տաղեր կլիլալով,
Ճայի նման թվարտալով,
Մի թուխ տղա ծովի միջին
Լող և տալիս շորորալով:

Արծաթ ձկան նա չի զիշի,
Վոր սուզվում եւ խորքը լճի,
Այն կտպուտակ մով ջրերում,
Նա ափերին չի ել գիտչի:

Յերբ ալիքը նրան զերում,
Չոռով քաշում ափն եւ բերում,
Նա շուրթերով իրեն կակաչ
Ինչ անուշ եւ ափին յերգում:

Նա ձկվում եւ տփին կանաք
Ու արեին նայում ճանաչ,
Նայում, ծղտում սև աչքերով,
Շուրջը նրա ջրի շառաչ:

Յերգ ու տաղեր կլիլալով,
Թիթեռի պես թովաալով,
Մի թուխ տղա լայն ծովափին
Ծիծաղում եւ քչքչալով:

1937 թ.

Յերկնի կաղույտում անափ
Մեր նավն ենք զեկում համարձակ։
Գտնում ենք նոր նոր ուղիներ,
Անցնում ենք ովկյան ու լրելեռ։
Յերկինքն առած մեր թևին,
Նվեր ենք բերում յերկրին։

ՈԴԱՑՑՈՒՆԵՐԻ ԾԵՐԳԻՔ

Միշտ վեր, դեպի վեր և առաջ,
Թռչում ենք ճամբով անձանաչ։
Հաղթող ողաչուն վախ չունի
Նման սավառնող թռչունի։

Մեզ հետ համաշափ վերեսում
Սրեն և թռչում անգաղրում,
Լուսինն և փայլում դիշերով,
Շողում արծաթե փեշերով։
Ամպեր, փոթորիկ ու մշուշ,
Պատոսում ենք, անցնում ենք զգուշ։

Ծաղկող մեր յերկիրը ջահել
Մեզ բոց վառելիք և տվել.
Տվածը բենգին չե միայն,
Այլ կամքն և յերկը անսասան։
Տաք սիրտն և խփում մոտոսի,
Նման մեծ սրտին յերկը։

Լուսում ենք ինչպես ներքեսում,
Մեր շող հայրենիքն և յերգում,
Տեսնում ենք աչքեր բյուրավոր,
Վոր մեղ ևն նայում պարծանքով։
Ու մենք ամպերից դեպ ներքեւ
Հղում ենք տաքուկ մի բարեւ

Միշտ վեր, դեպի վեր և առաջ,
Թռչում ենք ճամբով անձանաչ։
Հաղթող ողաչուն վախ չունի,
Նման սավառնող թռչունի։

1937 թ.

Մենք ունենք Ստալինյան վեհ որենք—
Լավագույն մեր մարդկանցը այսոր
Ընտրելու իրավունք մենք ունենք,
Վոր յերկիրը ծաղկի որե ցոր:

Տերն ենք մենք յերջանիկ յերկրի,
Յել հպարտ, և ազատ ենք շնչում,
Տերն ենք մենք առավար դարերի,
Վոր յերգեր կստեղծեն կարկաչուն:

Թե վոր յերդ ենք այսոր մենք հյուսում,
Վոր ուրախ բախտավոր ենք ապրում,
Միլիոններն են այդ յերգը լսում
Հայրենի, հարազատ յերկրում:

1937թ.

ՀՊԱՐՏՈՒԹՅԱՆ ՅԵՐԳԻ

Թե վոր յերդ ենք այսոր մենք հյուսում
Վոր ուրախ բախտավոր ենք ապրում,
Միլիոններն են այդ յերգը լսում
Հայրենի, հարազատ յերկրում:

Թող մեր յերգը հնչի, տարածվի
Ու հասնի վոսկեշող արեին,
Թող սիրով ջերմադին նա փարփի
Հեռավոր սառցապատ բելեսին:

Մենք գիտենք, վոր չկա աշխարհում
Վոչ մի մարդ մեզանից յերջանիկ,
Վոր մեզ մոտ ուրիշ կերպ են փայլում
Յել տատղեր, և լուսին, և յերկինք:

Մենք գիտենք խնամել ու սիրել
Արգավանդ մեր գաշտերը ցողոտ,
Ու անհաս բարձունքներ նվաճել,
Մանկան պես ծիծադել լվաթոք:

Անառաներ, պուրակներ ու սարեր,
Քաղաքներ արևոտ բարձրաբերձ
Այսոր մերն են, և մերն են զետեր,
Վոր փոխել են ընթացքը իրմաց:

Ծովերում, ովկյանում ահավոր
Փոթորկից մենք փախչել չզիտենք,
Պայքարի ճամբերին մենք սովոր,
Չարանենդ թշնամուն կհաղթենք:

ՇՈԹԱ. ՌԱԽԱՄԻՒԱՎԵԼԻ

Յերգիչների մեջ դարերի, անմահների մեջ ջահել,
Սիրո մասին վոչ մի յերդիչ Շոթայի պես չի յերզել:
Քիչ և յեղել այդպես տավիղ, վոր հնչել և դարե-դար,
Ռուսթավելու տավիղի պես քաղցրահնչյուն վոսկելար:
Յերբ մատներով ճկուն, բարակ նաև խփում եր սիմերին,
Գետ ու աղբյուր, շունչը պահած, լսում եյին Շոթային.
Մարալները սարի ծերպից վաղում եյին նրա մոտ,
Նայում փայլուն աչիկներով, վճիտ, ինչպես առավոտ:
Փորսող տալով փաղը եր գալիս, նստում յերգչին դեմ դիմաց,
Ճինչ արևն եր յերկնից իջնում, հնչյուններով արրեցած:
Չյունն եր հալում գաղաթներին, ներքև իջնում շառաչով:
Յեվ ձայնակցում յերգին զնդուն, քաղցրահնչյուն կարկաչով:
Ամպերից վեր հաղթ արծիկը եր իր թոփչը դանդաղում
Յեվ յեթերում թևատարած հնչյուններին ունկնդրում:
Շաղկում եյին նարդիդները, շուշանները բռւրավետ,
Նուրբ իրանով կռանալով, մեղմ որորվում յերգի հետ:
Սիրո մասին մշտադալար անմահ Շոթան եր յերզում,
Անհաղթ ռազմիկ Ալթանդիլի և Թինաթին Թագուհու:
Վազրենավոր Տարիելը արտասվալից ու թախծոտ
Զուր փնտում եր Դարեջանին հեռուներում արևոտ:
Չյունաճակատ իր սիրուհուն նաև փնտում եր որն ի բուն,
Յեղեգներում, թփուտներում, թողած հանդիսա, թողած քուն:
Նա Մերանի իր ճին նստած, սլանում եր սարն ի վեր,
Մինչ կհանդիպեր Ալթանդիլին՝ ընկերոջն անձնվեր:
Հնկերության մասին վսեմ անմահ Շոթան եր յերզում,
Յեվ յերգերից այդ կենսահյութ դաշտ ու այգի յեր ծաղկում:

Նա պատմում եր ժանտ քաջքերի գործի մասին չարանենգ,
Յեվ բողոքի, ատելության հյուսում շանթող հզոր յերգ:
Ալթանդիլի, Տարիելի հաղթանակն եր նա պատմում,
Վեհ քաջության մասին նըանց անմահ Շոթան եր յերզում:
Նա յերզում եր հանդիպումը սիրով այրվող սրտերի,
Յերանելի քաղցրությունը վարդարուրյան համբույրի:
Նա յերզում եր արշալույսը և գարունը մարդկության,
Վոսկեղոծվող արևելքի այդ սոխակը քաղցրաձայն:
Յեվ հնչում են այդ յերգերը մեր սրտերումն ել հիմա,
Հերոսության և քաջության յերգչի տաղերը անմահ:
Բայց թե լիներ, հանկարծ այսպես, կենդանանար մեծ Շոթան,
Եր յերաշած աղատ սերը նա կտեսներ անկաշկանդ,
Նա կտեսներ իր Մեսխեթիան, վոր իր մասին և յերզում:
Յեվ իր սիրած ժողովուրդը, վոր յերջանիկ և ապրում:
Յերգիչների մեջ դարերի, անմահների մեջ ջահել:
Սիրո մասին վոչ մի յերգիչ Շոթայի պես չի յերզել:
Քիչ և յեղել այդպես տավիղ, վոր հնչել և դարե-դար,
Ռուսթավելու տավիղի պես քաղցրահնչյուն վոսկելար:

1937 թ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՌԵՎՈՐԱԿ

Առաջին անգամ յես հանդիպեցի Ալեքսիէ
1905 թվի դեկտեմբերին բոլեմիլեւի կոն-
ֆերանտում Տամմերթու ըսում (Թիւլանդիա)։

Ի. ՍՏԱԼԻՆ

Քուրսը ձմեռ... յեղենիներ,
Կանաչազարդ ու գալար,
Հաղած փափուկ ձյունե շորեր,
Խշխշում են միալար։

Յերգ են հյուսում նրանք կամաց
Ու խոնարհում հարգանքով,
Զե վոր մոտիկ տան մեջ, դիմաց,
Հանդիպում ե անսովոր։

Տան մեջ լույսեր... Տան մեջ ժխոր...
Փսփսուկներ անհամբեր,
Խոսելու յե այստեղ այսոր
Մեծ Անդինը կենսարեր։

Վորը, ահա, համեստ նստած
Այստեղ հեռու անկյունում,
Ընկերներին վողեվորված
Ինչ վոր մի բան ե պատմում։

Լայն ճակատին իմաստության,
Մտքի խոր-խոր ակոսներ,
Բոլ աչքերում պայծառության
Շողուն, անմար կբակներ։

Մոտենում ե նրան հուզված
Յերիտասարդ մի արի,
Սև մազերը դեպ հետ սահրած,
Կանդնում դեմք հանձարի։

Նայում նրան, ձեռքը մեկնում,
Սեղմում ձեռքը թանկաղին,
Յերկու ձեռքի տաքուկ հպում՝
Յերկու սրտի վեհ զաշինք։

Յերկու հանձար դեմ հանդիման՝
Մի հանդիպում անսովոր,
Ողն ե լցվել յերջանկության
Մի սքանչելի համերգով։

Ամբիոն ե յելնում ահա,
Կլոցելով աչքը մեկ,
Զեռքն ե առաջ մեկնում վստահ,
Լենին հանձարն այն վեհ։

Նա բոցաշունչ ճառ ե ասում,
Բացում ճամբեք նորանոր,
Ու պայքարի յերգ ե հյուսում,
Մըտից յեկած թեկբով։

Ծխամորճն ե ծխում կամաց
Յերիտասարդ մի արի,
Ու հանձարին լսում հուզված,
Գծում ճամբեն պայքարի։

Գուրսը ձմեռ... Յեղեկնիներ,
Կանաչազարդ ու գալար,
Հաղած փափուկ ձյունե շորեր,
Խշխշում են միալար։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ

ՀՈՒՆՁԻ ՅԵՐԱԿԱ

Ճեռու սարկըին, մատիկ դաշտերին
Արեք վոսկի փոշի յե ցանել.
Հասուն արտերում գեղին հասկերի,
Քամուց ալեկոծ մի գետ և փովել:
Կոլխոզի արտում, են լայն հովիտում
Ահել և ջահել զործի յեն դիմում:

Զեռները ուժեղ միաձույլ թափով
Գործի յեն անցել դաշտում անսահման.
Հասկեր կտրելով, շարքեր դարսելով
Քայլում և արագ հնձվոր մերենամ...

Կոլխոզի արտում, են լայն հովիտում
Ահել և ջահել զործի յեն դիմում:

Պիռներական մի մեծ կուեկտիվ
Լայն դաշտն և անցել ոգնելու համար,
Ճկուն մատներով հասկերից անթիվ
Խուրձեր կազմելու, դարսելու համար:

Կոլխոզի արտում, են լայն հովիտում
Ահել և ջահել զործի յեն դիմում:

Թուխ, արևակեզ ուրախ գեմքերով
Ռզակ առ ողակ շարժվում են նրանք,
Հունձին մասնակցում հնչուն յերգերով,
Հմուտ շարժումներ, աշխատանք արագ...

Կոլխոզի արտում, են լայն հովիտում
Ահել և ջահել զործի յեն դիմում:

Հեռու դաշտերում, մոտիկ ձորերում
Հնչում ե յերզը պիտներական,
Արել վերից վոսկի յե ցանում
Ժպառում են կապույտ դաշտից անսահման:

Կոլխոզի արտում, են լայն հովիտում
Աճել և ջահել մեծ տոն են տոնում:

1928 թ.

ԱՐԵՎԻ Ս.ՇԽԱՆԱԿԻՔ

Արել փայլուն գողնոց ե կապել—
Ճառագայթներից հյուսած մի գողնոց,
Ուրախ ու զվարժ գործի յե անցել,
Շուրջը փոելով շողեր վոսկեղոծ:
Ամեն առավոտ լուսե ավելով
Մաքրում ե փոշին նա գորշ խավարի,
Յերկնքի կապույտ դաշտից քշելով,
Հոտերը ճերմակ փախչող ամպերի...
Ու հետո ազատ նայում ե նա ցած,
Իր շունչը տաքուկ ուղարկում գետնին,
Ամեն մի բույսին՝ հողում աբթնացած,
Քամուց ոբորվող ամեն մի սեղին:
Արեի տաքուկ շունչը զգալով,
Կակաչն ե բացում շուրջերը կարմիր.
Դաշտերը կանաչ զուգվում են ալով,
Վողջը ծաղկում ե, փթթում ե չորս դին:
Իսկ գործից հետո արել զվարժ
Զգլում ե հոգնած սարի լայն մեջքին,
Լուսե աչքելով նայում ե անթարթ
Իր լայնածավալ մեծ աշխատանքին,—
Մեղմիկ ծփացող վոսկե հասկերին,
Ծառերին կանաչ՝ ծածկոցներ հագած,
Յեկ մարզագետնի թավշյա գորգերին,
Վոր վիրուզ գետի ափին են փոված:

1928 թ.

I

Բացած վոսկե թեր,
Ժպտում ե արեր,
Ժպտում ե փիրուղ յերկնքից...
Բայց մերկ են դաշտերը,
Հնձել են արտերը,
Խուրձեր են կապել հասկերից:

Դաշտում նոր հանգես ե՝
Կալսում են մեծ դեղը —
Կալսում ե հսկա մեքենան.
Տրակտորը փընչում ե,
Կալսիչը արնքում ե,
Յերախն ե բացել նա իբ լայն:

II

Դողում ե գետինը,
Շարժվում ե անիվը,
Դարմանը մի կողմն ե դիղում.
Հսկա ատամները,
Շամում են հասկերը,
Յոքենը հասկից բաժանում:

Փոկերը վաղում են,
Խուրձերը թռչում են,
Թռչում են յերախը հսկա...
Յոքենը թափվում ե,
Պարկերը լցվում են,
Ու մեկ ել—են դեղը չկա...

III

Անցնում ե կեսորը,
Քայլում ե տրակտորը,
Դարսվում են գեղերը շաբք-շաբք:
Ուժեղ անիվները
Յել սուր ատամները
Դաշտեր են հնձում շատ արագ...

Ու մերկ են դաշտերը,
Բայց լիքն են պարկերը՝
Պարկերը վոսկե ցորենով:
Բացած փայլուն թեր,
Ժպտում ե արեր,
Անցնում ե փիրուղ յերկնքով:

1929 թ.

ՍԱՅՐԵԿ

Մի արև վառվեց այսոք իմ՝ սրտում
Մայրիկիս տեսա նկաբած թերթում...
Ժպտում ենա ինձ իր ծանոթ գեմբով
Թերթի եջերից նայում անվրդով...
Յես թերթն եմ կարդում կրկին և կրկին
Մայրիկիս մասին, պայքարի մասին,
Թե պլանը նա գերակատարեց,
Գործարանն իր ճեղքվածքից հանեց,
Յեզ համառ ջանքեր և հերոսություն,
Յեզ կնոջ մասին մի նոր պատմություն...
Յերբ նա առուն կդա այս յերեկոյան,
Յես կհանդիպեմ զգեստով տանական,
Կարմիք շողշողուն իմ նոր փողկապով,
Պիռներական զվարթ վողջույնով.
Յես կասեմ, — «Այսոք տոն ե ինձ համար,
— Պատրաստ եմ ձուլվել պայքարիդ համառ,
— Պատրաստ եմ քայլել քեզ հետ կողք-կողքի».
Թող ժպտա մեղմիկ գեմքը մայրիկի:
Գգվանքով ուբախ նա ինձ կշոյի
Պայքարի սովոր ձեռքով իր արի:
Մի արև վառվեց այսոք իմ սրտում,
Մայրիկիս տեսա նկաբած թերթում:

1933 թ.

ԱՍՏՈՒՅ

Վերադարձավ դպրոցից
Փոքրիկ կիմիկը այսոք,
Հնչուն ծիծաղը նորից
Բոնեց սենյակը բոլոր...
Խոպոպկները միշտ ցըիվ,
Թաթիկները թանաքոտ,
Ու նոր մտքեր անհաշիվ
Բերեց նա այս առավոտ:
Փոքրիկ ճակատը կնճռեց,
Սուսիկ նստեց անկյունում,
Յեզ տաշեղից ըսկսեց
Մի ինչ-վոր նոր կառուցում:
Ու յերգում ե նա զվարթ,
Մուրճն ե նրան ձայնակցում,
Շարժումները վարժ, անվախ,
Կառուցում ե, կառուցում...
Մուրճն ե զնկում անընդհատ,
Թաթիկներն են աշխատում,
Այսոք փոքրիկ կոմբինատ
Կըկառուցվի անկյունում:

1934 թ.

ԶԱՐՍՃՃԻ ԴԱՐՈՒՆԸ

Այն սկ ե, սկ հեռվում,
Դաշտում, ձորում, անտառում
Այնպես հնչուն ծիծաղում:

Թռչում թեթև վոստյունով,
Անցնում առվի վրայով,
Յերգով, խինդով ու ծափով:

Գալիս մտնում մեր այգին,
Նստում դեմի կտուրին,
Կանաչ շորերը հազին:

Գրկած փնջով ծիլ ծաղիկ,
Նա ժպտում ե անուշիկ,
Չարաճճի մի մանկիկ:

Մեկ ել թողած բակ, այգի,
Փեղին ե բացում սենյակի,
Յեկ ներս ցատկում հատակին:

Կանգնում պատբաստ բարեի,
Հետո անցնում շուքարի,
Շողերի հետ աբեի:

Այդ սկ ե, սկ սենյակում,
Այզպես հնչուն ծիծաղում,
Յերգում, պարում, թռչկոտում:

Այդ նա յե, նա, միշտ ճարպիկ,
Այդ դաբունն ե սիրունիկ՝
Չարաճճի մի մանկիկ:

1934 թ.

ԻՄ ՄԱՅԾԻԿԻ ՈԴԱՉՈՒ

Իմ մայրիկիս պես մայրիկ,
Դիտեմ, իսկի չի լինի,
Հազին կաշվն վերարկու,
Մեջքին գոտի յե կապում:

Իմ մայրիկը—ողաչու
Ամպերից վեր ե թռչում,
Նա նստում ե սալառնակ,
Ղեկն ե վարում համարձակ,

Կապույտ ողն ե նա ճեղքում,
Զինջ արեին մոտենում,
Ինչպես թռչուն անսովոր,
Իր լայն բացած թերով:

Յերբ ճախրելուց շատ հոգնած
Դանդաղ իջնում ե նա ցած,
Կանաչ դաշտում յես կրկին
Հանդիպում եմ մայրիկին:

Սալառնակի մոտ կանդնած
Ղեկն եմ շոյում յես կամաց,
Հետո փարվում կարոտով
Իմ մայրիկի թռւխ վզով...

Իմ մայրիկիս պես մայրիկ,
Դիտեմ, իսկի չի լինի,
Ամպերից վեր ե թռչում
Իմ մայրիկը—ողաչու...

1935 թ.

ԴԱՅԱՐՈՒՆ

Գարնւն ե, զարնւն ե,
Ծառերն են ծաղկել.
Գարնանը, զարնանը,
Նախշուն են հագել:

Կանչում, կարկաչում ե
Ամեն մի առվակ,
Դաշտում կանաչում են
Ծիլերը բարակ:

Ահա ճռվողում ե
Թռչնակն ուրախ,
Ոդում նա լողում ե,
Ճախրում ե անվախ:

Գետի մեջ շողում ե
Արեք փայլուն,
Վերից նա նայում ե
Ջրի հայելուն:

Եայում ե, շոյում ե
Ափերը կանաչ,
Ուր հովը վազում ե
Ճամբովը ճանաչ:

Գարնւն ե, զարնւն ե,
Ծառերն են ծաղկել.
Գարնանը, զարնանը
Նախշուն են հագել:

1935թ.

ՀԱՅՐԻԿԻ ՅԵՎ. ԳՐԱՇԵ ՄՍԱՄԻՆ

(Մայիսյան ապաստբուրյան 15—ամյակի առիվ)
Մարտն հիշում ե որերը դաժան...
Փոքրիկ եր Մարտն, մոր հետ անբաժան,
Ալլում եր Մարտն ցածլիկ տնակում,
Խաղում եր Մարտն իրմաց նեղ բակում:
Տասնհինգ տարի հաղիվ ե անցել,
Բայց նա հայրիկին զեռ չի մոռացել.
Փոքրիկ եր Մարտն, հինգ—վեց տարեկան,
Հայրիկը յեկալ տուն յերեկոյան,
Նա մայրիկի հետ խոսեց և պատմեց,
Մաման զիշերը իսկի չը քնից.
Շշուկ եր լավում ցածլիկ տնակում,
Մայրիկը ինչ-վոր մի բան եր կարում:
Մինչև առավոտ ճրագն եր անմար,
Նա զրոշակ կարեց հայրիկի համար,
Կարմիր զրոշակը հայրիկն ուսեց
Յեկ հետո արագ փողոցակ քայլեց...
Հետո հեռվում յերեվաց մեկ ել—
Ել նա հայրիկին չտեսակ յերեք...
Կովի յեր յեկել թշնամու զիմաց,
Մայրիսին ընկալ նա զրոշը պարզած...
Տասնհինգ տարի հաղիվ ե անցել,
Բայց նա հայրիկին զեռ չի մոռացել.
Փոքրիկ եր Մարտն հինգ—վեց տարեկան,
Մարտն հիշում ե որերը դաժան:

1935թ.

ՀՈՒՏԵՎԹԵՐՑԱՆ. ԵԵՐԳ.

Շող որերին հոկտեմբերի,
Յես մի փաքըիկ հոկտեմբերիկ
Պատվի կանգնած առնին վայել՝
Մեր յերկրի դիմաց ջաճել,
Տեսա ինչպես աարի լանջին,
Հեռվից տալով մուզ կանաչին,
Նոր ծառեր են աճել, ծաղկել,
Անտառներում շուրջպար կապմել:
Համայնական մեր զաշտերում
Յեկ խաղողի այլիներում,
Ուր քամին և ուրախ վազում,
Տեսա առատ բերքը հասուն:
Հիդրոկայան տեսա ահա,
Վոր սանձել և գետը հսկա,
Յեկ գիշերը դարձրած ցերեկ,
Լույս և սփռել ամենուրեք:
Արեներ և վառել զյուղում,
Ճամբաներին և քաղաքում:
Յես քաղաքում տեսա շենքեր,
Վեր սլացող մեծ հսկաներ.
Տուքն և ժպտում քաղաքներում
Շքեղ գույնով իր վարդագույն:
Մի անսովոր նոր կառուցում
Տեսա ծաղկող մեր յերկրում:
Յես մի փոքրիկ հոկտեմբերիկ,
Յերգ հյուսեցի հոկտեմբերին:

1935 թ.

ՓՈՐՉԻՆ ԼՈՎՈՐԻ

Կեսոր և արդեն... դետն և քչքչում,
Առաջ և վազում կոհակ առ կոհակ,
Կանաչ ափերին դիպչում և, փախչում,
Խոտերում թողած փրփուրը ճերմակ:

Վճիտ գետակում, ինչպես մի ձկնիկ,
Կարենն և լողում, սուզվում և կամաց,
Զրերն և ճեղքում ճեռներով փոքրիկ
Ու հետո մեջքին շուռ զալիս հանկարծ...

Կարենը հաղթող լողորդ և այսոր՝
Նա հեռու թողեց իր ընկերներին,
Յեկ առաջ անցավ շաբժումով սովոր,
Փայլուն ցնցուղներ զանգուր մազերին:

Արեն և միայն նրա հետ մրցում,
Նրան հավասար լողում կողք-կողքի,
Վճիտ ջրերում շողում և, անցնում
Կարենի կողքով արեր վոսկի...

Կարենն և լողում... դետն և քչքչում,
Առաջ և վազում կոհակ առ կոհակ,
Կանաչ ափերին դիպչում և, փախչում,
Խոտերում թողած փրփուրը ճերմակ:

1936 թ.

ՍԱՀԱՐԱՆԱՊԱՀԸ

Յես զանգրահեր յեղբայր ունեմ,
Նա զինվոր և բանակում,
Գիշերները միշտ արթուն ե,
Նա սահմաներն ե հսկում:

Հինդիքեանի աստղ ե կրում
Մոխրագույն իր զլխարկին,
Յել հրացանը սուր սվինով
Շողշողում ե նրա ուսին:

Յերբ կծաղկի այս զարունքին
Սալորենին զիմացի,
Գիտեմ, մեր տուն կտա կըկին
Իմ թուխ յեղբայրը այցի:

Ճամբի փոշին—կոշիկներին,
Դեմքին ժպիտ և արկ,
Յես կփարվեմ նրա կըծքին,
Կտամ վողջույն և բարկ:

Թռչկոտալով նրա առաջ,
Յես իմ մասին կպատմեմ,
Նա մի զինվոր արի ու քաջ,
Իսկ յես՝ փոքրիկ աշակերտ

1936 թ.

Ա. Ա. ԶԵՐԵԿ

Մանուկը — Գարնան վտակ, վաղող ջրիկ՝
Յնցուղների փայլուն փնջիկ,
Արագանոս և համարձակ,
Այդ վնրտեղից այդպես արագ:

Վտակը — Հեռուներից, բարձր սարից,
Սարի ձյունե քուրքի տակից,
Ինձ արել տաքացնելով
Աշխարհ հանեց փաղաքշելով:

Մանուկը — Պատմիր, ինչպես անցար ջրիկ
Նոր ճամբեքով վոլոր ու ձիզ,
Ի՞նչպես եյիր ճամբա հարթում
Այն շողացող հեռուներում:

Վտակը — Հբամեշտ տալով ծանոթ սարին,
Յես արեի հետ միասին,
Յերդ ասելով, խոխոջալով,
Առաջ անցա սարի լանջով:
Թե վոր ճամբիս քար եր ընկած,
Նրան խոկույն զիրկս առած,
Դիմում եյի թափով առաջ,
Ուղիներով նոր անձանաչ:
Թե վոր ավագ լիներ ճամբիս,
Խառնում եյի այն ել ջրիս,
Զուբս պղառը կոհակ-կոհակ,
Ինքս ձզված մի ոճ բարակ:

Մանուկը — Լուսապայծառ և արևոտ
Գարնանային այս առավոտ
Դեպի ուր ևս խոսուն վտակ
Հիմա հոսում այդպես արագ:

Վատկը — Դեպ դաշտերը համայնական,
Վոր յեռում են գարնան նման,
Թող ջրերս կոհակ-կոհակ
Ծիլեր ջրեն շատ, անքանակ:
Վոր դաշտերը բերքով առատ
Ծփան ջրիս պես հորդառատ,
Վոր դու ուրախ լինես, վոքրիկ,
Վոր ինձ նման խայտաս մանկիկ:
Յես մի վտակ՝ վազող ջրիկ,
Յնցուղների փայլուն փնջիկ:

1936 թ.

ՍԵՐԱԿԻՆ

Մոտիկ անցյալում մի մեծ քաղաքում,
Քարաշեն մի տան խոնավ նկուղում,
Ուր չեր թափանցում արեկի վոսկին,
Ուր հյուր չեր գալիս զարունն իսկի,
Իր հիվանդ մօր հետ ապրում եր Սերվին,
Վոտքերով բորիկ վոքրիկ քրդուհին:
Ուլունքի շարան բարակ թուխ վզին,
Սակափ կոճակներ բաճկոնի կրծքին:
Նա աչքեր ուներ՝ զույգ սև սալորիկ,
Գունատ այտերին յերկու խոր վոսիկ:
Նա քիչ եր ժպտում տխուր ժպիտով,
Բլնձի նման իր ատամներով:
Ժամանակ չուներ, վաբ խաղար բակում,
Պիտի աշխատեր Սերվին անդադրում,
Պիտի ծառայեր վոքրիկ քրդուհին
Վերեկի հարկում ապրող հարուստին.
Սենյակներ մաքրեր, աման լվանար,
Արեածագից մինչ գիշերը դար.
Կամ հազիկ զրկած մեծ աղքի կողով,
Ներքե իջեցներ քարե սանդուխքով:
Ու այս բոլորի վոխարեն սուղ վաբձ
Մի քանի կտոր չորացած սև հաց,
Պղնձե փողի մի վոքրիկ զումար,
Վոր գեղեր զներ մայրիկի համար:
Նա քիչ եր ժպտում տխուր ժպիտով,
Բնձի նման իր ատամներով:

Յել ոքեր անցան... Այն մեծ քաղաքում,
 Ուր հիվանդ մոր հետ Սերվին եր ապրում,
 Նոր կյանքի կարմիր գըռշ ծածանվեց,
 Նոր մարդիկ յեկան և արև ծագեց:
 Դարունը յեկավ բույրով հասմիկի,
 Կանգնեց Սերվին նկուղի շնորին:
 Բընձի նման իր ատամներով
 Ժպտում եր Սերվին ուրախ ժպիտով.
 Վերև չեր վազում քարե սանդուխը ով,
 Վոր հաց վաստակեր փոքրիկ ձեռներով:
 Քշեցին այն չար հալուստին վերից,
 Ազատվեց Սերվին կողովի բեռից:
 Մայրին ել առողջ, ել դեղ չեր խմում:
 Աշխատում եր նա մեծ զործարանում:
 Դազոյահի առաջ աշխույժ ձեռներով
 Կտոր եթ հինում հմուտ շարժումով:
 Դպրոց եր վազում Սերվին ամեն որ,
 Վոտքերին մի նոր կոշիկ ճտկավոր,
 Զնզոնդան ուլունք Սերվին կրծքին,
 Դանդուր մաղերին աբեկի վոսկին:
 Կարմիր այտերին յերկու խոր փոսիկ,
 Աշքերն ել վայլուն զույգ սև սալորիկ:
 Յեվ ապրեց այդպես նա մեծ քաղաքում,
 Ուր կյանքն եր ժպտում փոքրիկ քրդու-
 հուն:
 Սենյակ նա ուներ նոր ու լուսավոր,
 Վողողված գարնան, հասմիկի բույրով:
 Յեվ ատամներով բընձեշաբան
 Ժպտում եր Սերվին նոր կյանքի նման:

1936 թ.

ԽՈՍՈԽՄ Ե ԱՌԱՋՆՈՐԴՔ

Վորքան սեուկ փոքրիկներ,
 Վոսկեգանզուր մանկիկներ,
 Ռազիոյի մոտ անհամբեր,
 Հսպասում են, նա խոսի,
 Նրա ձայնը ներս հոսի
 Հնչյուններով վեհ ազատ,
 Հոր ձայնի պես հարազատ:
 Ռազիոն հանկարծ գորդաց
 Յեվ ծափերից նա թնդաց.
 Ամբիոն եր բարձրանում
 Առաջնորդը իմաստուն:
 Նա խոսում եր հասարակ
 Յեվ խոսքերով համարձակ
 Գծում ճամբեր լայնարձակ,
 Մեր նոր կյանքի պարտեզում,
 Ուր զետերն են կարկաչում,
 Ուր մարգերն են կանաչում,
 Ուր պիտ ծաղկեն ու փթթեն
 Վորքան սեուկ փոքրիկներ,
 Վոսկեծամիկ աղջիկներ,
 Ամեն ազգի մանկիկներ,
 Վոր աշքերը լայն բացած,
 Լսում ելին հիացած:
 Սիրաը նրանց տիկ-տիկ-տիկ,
 Ինչպես ուրբախ դեղձանիկ:
 Իսկ հեռավոր Մոսկվայում
 Մեծ դեկավարն եր խոսում:

1936 թ.

Հ Ա Յ Ր Ի Կ

Պատմում եր հայրիկս, վոր մոտ անցյալում
Զինվոր ե յեղել նա Կարմիր բանակում.
Զահել ե յեղել նա, հաղիվ պատանի,
Հազի կոշիկները յերկար ճտկանի.
Գլխին ել զլխարկ ե դրել աստղագարդ,
Թողել, հեռացել ե զյուղից հարազատ:
Մի ձի յե նստել, գեղին նա վոսկերաշ,
Ռազմի գաշտերումը, կովել ե անհաշտ.
Թռել ոլացել ե քամուց ել արագ,
Յեղ շուրջն արյուն ե հոսել ու կրակ:
Յեղել ե մի որ ել, պահակ—հայրիկին
Դաշտում հանդիպել ե անարդ թշնամին,
Վոսկե ուսնոցները դրած ուսերին:
Հայրիկս նայել ե դեմի սուսերին,
Նայել ե զիմացը կանգնած հինգ հոգուն,
Հայրիկս մենակ եր, բայց չեր վախենում,
Միայն իր նժույգն եր գետինը դոփում:
Հանում ե հայրիկս իր սուրբ շողուն,
Արագ մտրակում ե ձիուն վոսկերաշ,
Առաջ ե թռչում նա, կովում ե անհաշտ.
Ահա մեկի գլուխը թոցքեց մի զարկով,
Ահա յերկորդին ել սպանեց իր սրով
Ու յերը յերբորդի գլուխն ել թռավ,
Տեսավ բնկերներն են գալիս սրարշավ:
Յեկան ու մնացած յերկուսին գերեցին,
Անվախ հայրիկին իմ անվերջ զովեցին:
Զահել եր հայրիկս, հաղիվ պատանի,
Հազի կոշիկները յերկար—ճտկանի,
Գլխին ել զլխարկ եր կրում աստղագարդ...
Յես շատ եմ սիրում հայրիկս հարազատ:

ՆՎԵՐ ԲԱԼԻԿԻՍ
ԿԻՄԻԿԻՍ

ՄԱՅՐԱԿԱՆ

ՄԱՆԱԿԱՆԻՍ, ՎՈՐ ՊԵՏՐ Ե ԴԱՅ

Դու շունչ առար, կայտառ մանկիկ,
Սրտիս տակին կծկըված՝
Մի մարդարիտ շողուն, անդին,
Մութ խեփորում թագնված:

Քո հպումը խորքում, այնտեղ,
Թավիշ եր նուքը և քնքույշ
Յել զյուրին եր խաղըդ անմեղ,
Քեռդ թեթև և անուշ:

Միրում եյի հաշվել ծածուկ
Խուլ զարկերը սբաիկիդ,
Շարժումներն այն կամացուկ
Չարաճճի թաթիկիդ:

Ճաճանչներից ահա հյուսած
Որորոցը քո փայլուն,
Յես անհամբեր կողքին կանդնած,
Սպասում եյի քո գալուն:

Գարնանային մի առավոտ,
Աշխարհ յեկավ իմ բալեն,
Ծաղիկներից անուշահոտ
Յես անկողին եմ փոել:

Յես խնդրեցի փախչող հովին
Քեզ որորել մեղմարար,
Մով յերկնքի ջինջ կապույտին՝
Ծածկոց դառնալ քեզ հարմար:

Գիրկս առած քեղ՝ յերգեցի,
 Ողն եր լցվել հանգերով,
 Դու ժպտալով ինձ նայեցի՞
 Քո նոր բացած աչքերով:

 Հետո բալիս սեղմած կըծքիս,
 Յերգ հյուսեցի պայքարի,
 Վոր կաթի հետ մեկտեղ ծծի
 Մի կամք ուժեղ և արի:

 Դու կյանք առար, կայտառ մանկիկ.
 Սբալս տակին կծկըված,
 Մի մարդարիտ շողուն, անզին,
 Մութ խեփորում թագնված:

ՈՐՈՌՈՅՑ ԵԵՐԳԱԸ

Քնիք, բալիկ,
 Նանի, նանիկ,
 Յես յերգ կասեմ քեղ հանգով,
 Շորորալով
 Ճամբով սովոր
 Քունն և իջնում նաղանքով:

Տես, յերկնքում
 Աստղն ե քնում,
 Ամպե վերմակը ծածկած,
 Շաղկանց միջում,
 Հոֆս ե ննջում,
 Շաբժուն թևերը ծալած:

Հեռուներում
 Գետն ե հելում
 Լուսնի արծաթըմեջքին,
 Խոխոջալով,
 Կարկաչելով
 Որոր ասում փոքրիկին:

Աչիկներիդ,
 Թարթիչներիդ
 Քունը շուտով կթառի,
 Յերազներով
 Լիքը կողով
 Որորոցիդ կը կախի:

Կմեծանաս,

Կհեռանաս

Բոնած կյանքի նոր ուղին,

Մտքով հավետ

Յես ել քեզ հետ,

Միշտ կլինեմ քո կողքին:

Յես քեզ կողնեմ

Վեր մաղլցել,

Տիրել կապույտը յերկնի

Յեզ կառուցել,

Վեր բարձրացնել

Շողուն շենքը մեր կյանքի:

Նոր հանգերով

Յեզ յերգերով

Քեզ թե կտամ իմ բալա.

Քնիր, մանկիկ,

Նանի, նանիկ,

Բալես քնել ե ահա:

Առաջին բաժեկ

Ամառ եր, աբե եր,

Կանաչ մի պուրակ,

Բալիկս նստել եր

Ծնկանս վրա:

Արել ձգվել եր

Կապույտ լայն դորդին,

Սանրել եր, հյուսել եր

Մաղերը վոսկի:

Հասմիկը բուրում եր

Յեզ հովս եր յեգում,

Նա ջերմ համբյուրում եր

Բալին իմ գանգուր:

Ու մեկ ել իջնում ե

Ծնկից իմ բալեն,

Կամաց յերերում ե,

Սկսում ե քայլել:

Փոխում ե առափեր,

Ու մեկ ել, ահա,

Քայլում ե փոքրիկը,

Քայլում ե անահ:

Ժպտում ե ծաղկանցը,

Վոսկուն աբեի,

Բացվել ե դիմացը

Աշխարհը հիմի:

Շարժվում են խոտերը,
Շարժվում են, խշում,
Բալիս թուխ տոտերը
Գըգվում են, շոյում:

Ամառ եր, աբե եր,
Կանաչ մի պուրակ,
Բալիկս քայլում եր
Վստահ և արագ:

ՏՍ.ՏԻՒԹ ՀԵՐԻՍ.Թ.Բ

Հիշում եմ, ձմեռ եր, և ձյուն եր, քամի,
Վառվող վառարանը հիշում եմ հիմի,
Կրակի դեմ բալիկս—և բոցը նարինջ,
Փայլում են բոցի դեմ աչերը քո ջինջ:
Նստել ես, փարվել ես սիրով տատիկին,
Տատիկը հեքիաթ և պատմում փոքրիկին.
«Անտառ ե, կեսոր ե, և զետն ե խշում,
Զուզվել են ծառերը, հաղել են նախշուն:
Ճոճվում են ծառերը, ճոճվում են հանդարատ,
Գետի մոտ կանգնել ե փոքրիկ մի պախրա.
Պախրան կունում ե խմում ե ջրից,
Ուբախ փնչացնում ե, խմում ե նորից:
Խշում են խոտերը, խշում կամացուկ,
Մի գայլ թագնվել ե խոտի մեջ ծածուկ.
Հանկարծ նա ցատկում ե, հասնում ե պախրին,
Պախրան բառաչում ե, ընկնում ե կողքի.
Բայց մայթը մոտիկ եր, մայթիկը նրա,
Ահա նա թռչում ե քամուց ել արագ,
Ուժեղ յեղջուրները դնում ե զործի,
Հաղթված ե չար գայլը, ընկած ե խոտին:
Աղատ ե փոքրիկը, փրկված ե պախրան,
Լիզում ե, շոյում ե մայթիկը նրան:
Անտառ եր, կեսոր եր, և զետն եր խշում,
Մի մայթ գուրզութում եր բալին իր նախշուն»:—
Յեվ վերջ պատմությանը... Տատիկը լոեց,
Վառվող վառարանը թշաց և սառեց:

Բաց բոցը փայլում ե բալիս աչերում,
Լսում ե նա կանչը կյանքի շառաչուն:
Սեղմում ե թաթիկը, սեղմում ե արի,
Պատրաստ ե կյանքում նա դիմել պայքարի...
Թշաց վառաբանը, հանգավ ուժասպառ,
Բալիս սրտիկումը մի բոց կա անմար:

Մ Ա Յ Ր Ը

Շաղկել են ծառերն ամենուք
Քեզ նման, իմ փոքրիկ ժիր գաբուն...
Արևն ե քեզ ժպտում կամացուկ
Ու քեզ պես թագնվում ե ծածուկ:
Աճում ես, որեցոք մեծանում,
Նոր կյանքի զարբասին մոռենում.
Քայլերը քո փոքրիկ վոտների
Հաստատ են հնչում մայթերին:
Անհամբեր, այդ ճկուն մատներով
Դարբասն ես զու ծեծում անվրդով,
Հասնելով լայն շեմքին նոր կյանքի,
Ել կարոտ չես զու իմ զգվանքի:
Նոր մայթ ե քեզ այստեղ հանդիպում,
«Հոկտեմբեր» են նրան անվանում,
Արևից ել նա ջերմ ե ու սիրող
Քայլվածքը և՛ ուժեղ, և՛ հաղթող...
Ֆես այսոր քեզ նրան եմ հանձնում,
Իմ կայտառ, իմ փոքրիկ ժիր գաբուն:

Բաց բոցը փայլում և բալիս աչերում,
Լոռում ե նա կանչը կյանքի շառաչուն:
Սեղմում ե թաթիկը, սեղմում ե արի,
Պատրաստ ե կյանքում նա զիմել պայքարի...
Թշաց վառաբանը, հանգավ ուժասպառ,
Բալիս սրտիկումը մի բոց կա անմաք:

Մ Ա Յ Ր Ը

Շաղկել են ծառերն ամենուր
Քեզ նման, իմ փոքրիկ ժիր գաբուն...
Արևն և քեզ ժպտում կամացուկ
Ու քեզ պես թագնվում ե ծածուկ:
Աճում ես, որեցոք մեծանում,
Նոր կյանքի դարրասին մոտենում.
Քայլերը քո փոքրիկ վոտների
Հաստատ են հնչում մայթերին:
Անհամբեք, այդ ճկուն մատներով
Դարրասն ես դու ծեծում անվրդով,
Հասնելով լայն շեմքին նոր կյանքի,
Ել կարոտ չես դու իմ զգվանքի:
Նոր մայթ և քեզ այստեղ հանդիպում,
«Հոկտեմբեք» են նըան անվանում,
Արեից ել նա ջերմ և ու սիրող
Քայլվածքը և՛ ուժեղ, և՛ հաղթող...
Յես այսոք քեզ նըան եմ հանձնում,
Իմ կայտառ, իմ փոքրիկ ժիր գաբուն:

Փ Ա Ղ Ա Ս Պ Ը

Աշնանային մի տուավոտ,
Յողաթաթախ ժպտեքես,
Ճամբաներով լայն, արևոտ
ինձ մոտ յեկավ իմ բալես:

Կրծքին փողկապ, ծփան շողուն,
Նման կարմիր զույգ թեի,
Բալես յեկավ, հագած նախշուն,
Յեկավ, կանգնեց բարեի:

Նա թուխ ձեռքը վերև պարզեց,
Դեմքին ալը փողկապի,
Յեկ մայքիկին իր վողջունեց,
Այնպես վստահ ու արի...

Տոն եր ուրախ և ցնծագին,
Նա դարձել եր պիոներ,
Իսկ փողկապի վառ հանգույցին
Վոսկե մի շող եր թառել:

Բալես կաճի և բոյ կառնի,
Կպայքարի անդադրում,
Իր փողկապը դրոշ կանի,
Կծածանի վերեռում:

Յեկ թե լինի այդ հարկավոր
Յողաթաթախ, ժպտեքես,
Աշնանային մի տուավոտ,
Կյանքը կտա իմ բալես:

Զ Մ Ե Ռ Ը

Ճարան, շարան, թիատալած,
Ճովողելով, յերգելով,
Տարիները, թռչուն դառած,
Կանցնեն ուրախ յերամով:

Յեկ ձյուն կիջնի իմ մազեքին,
Կիջնի ճամբին իմ սովոր,
Կծանըանա իմ ուսերին
Մի նոր ձմեռ ահավոր:

Բալես կդա ինձ տեսության,
Դեմքին քնքույշ աղվամաղ,
Ինձ կպարզի յերջանկության,
Զահելության լիքը թառ:

Հաղթ կառուցման հսկա վայքից
Նա կը բերի ինձ նվեր,
Այն շողացող հեռուներից
Մի նոր ձագող ջերմ արե:

Յեկ կանդ կառնի, ել չի թոշնի
Սրտիս շուշանը փակվող,
Բալես մազին փայլուն փոշի,
Փոշին կյանքի կառուցվող:

Յերբ հաղթության մի ճոխ պսակ
Կզարդարի իմ բալին,
Այն ժամ մազիս ձյունն սպիտակ
Կտաքանա, կհալի:

Յեկ որեքս թևատարած,
Ճռվողելով, յերգելով,
Զյունափետուր թռչուն դառած
Կանցնեն ուրախ յերամով:

1935 թ.

ՄԱՐԴԱՐՏԱՆԱԳԱԽ ՅԵՎ ԼՈՒՍԱԹՐՏԻՔ

ՀԵՂԻԱ Թ. Ը. Ը. Ը.

Այնտեղ, հեռու, մարզագետնում,
Ուր արևին և գարնան փայլում,
Ուր վոր զետի ջրին արծաթ
Զինջ յերկինքն և նայում անթաքթ,
Ուր սղձին և կանաչազարդ
Յեկ մասրենին խիտ փշապատ,
Վորքան ծաղիկ այս զարունքին
Հասակ առան իբար կողքի,
Յերիցուկն աստղաձև,
Յերեքնուկը յերեքթև,
Կանաչներում տարուրեր
Մեղմ որորվաղ կակաչներ,
Անմոռացուկ յերկնազույն,
Վոր հասկերում վոսկեզույն
Որորվում և թագնված,
Կապույտ շորերը հազած:

Ծաղկանց միջին անհամար
Ծլեց ծաղիկ անթառամ:
Մի ծաղիկ՝
Հրաշալիք,
Ինչպես ձյունի մի փաթիւ,
Բոլորի մեջ մի հատիկ,
Գլխին փափուկ մի զլիարկ,
Վոանել յերկար ու բարակ.
Մարզագետնում այն կանաչ
Միայն քամուն եր ճանաչ:

Յեվ որեքս թեատրած,
Ճովողելով, յերգելով,
Չյունափետուք թռչուն դառած
Կանցնեն ուրախ յերամով:

1935 թ.

ՄԱՐԴԱՐՏԱՆԱԳԱՐ ՅԵՎ ԼՈՒՍԱԹՐԻՑԻ

ՀԵՔԻԱԹԸ

Այնաեղ, հեռու, մարգազետնում,
Ուր արևն և գարնաճ փայլում,
Ուր վոր զետի ջրին արծաթ
Զինջ յերկինքն և նայում անթաքթ,
Ուր սղճին և կանաչազարդ
Յեվ մասրենին խիտ փշապատ,
Վորքան ծաղիկ այս զարունքին
Հասակ առան իբար կողքին
Յերիցուկն աստղաձեւ,
Յերեքնուկը յերեքթեւ,
Կանաչներում տաքուբեր
Մեղմ որորվաղ կակաչներ,
Սնմոռացուկ յերկնազույն,
Վոր հասկերում վուկեզույն
Որորվում և թագնված,
Կապույտ շորերը հազած:

Ծաղկանց միջին անհամար
Ծլեց ծաղիկ անթառամ:
Մի ծաղիկ՝
Հրաշալիք,
Ինչպես ձյունի մի փաթիւ,
Բոլորի մեջ մի հատիկ.
Գլխին փափուկ մի զլիաթիւ,
Վոանել յերկար ու բարակ.
Մարգազետնում այն կանաչ
Միայն քամուն եր ճանաչ:

Քամին անցավ լայն գաշտերով,
Ու մի խխունջ տեսավ շուտով,
Վոր տնակն իը շալակած,
Քարչ եր տալիս մեջքին դրած:
Քամին պատմեց ծաղկի մասին
Դանդաղաշաք այս խխունջին:
Սա ել լուրը որվա կեսին
Տարավ, հասցրեց աև բզեզին:
Խոկ բղեգն ել իրեն հերթին
Վողջը պատմեց միջաւաներին,
Ճպուռներին ու ճանճերին,
Մոծակներին, թիթեռներին,
—Թե ծաղկանց մեջ անհամար
Բացվեց ծաղկի անթառամ:
Մի ծաղիկ՝
Հրաշալիք,
Ինչպես ձյունի մի փաթիլ,
Բոլորի մեջ մի հատիկ:
Գլուխն փափուկ մի դլխարկ,
Վառն ել յերկար ու բարակ:
Ահա սադափ թեռը բաց,
Այդ նոր ծաղկի մոտ հավաքված,
Ճպուռների անհոգ մի խումբ
Յերգ ե առում, հետն ել խաղում:
Թիթեռները զույգ թեռով
Մեղմ փարփում են ծաղկի վլոյլ:
Ծղրիգների ամբողջ մի զունդ
Թոշկոտում ե այստեղ անփույթ:
Գարնանային լուսարացին
Միջատներն են յեկել այցի
Ճերմակ ծաղկին, նրանք սիբով
Վողջունում են ամբողջ խմբով:

Ամեն մեկը նըան զիմում,
Հետն ել այսպես անուշ խոսում.
—Դու ծաղիկ՝
Հրաշալիք,
Ինչպես ձյունի մի փաթիլ
Բոլորի մեջ մի հատիկ:
Գլուխի փափուկ մի դլխարկ,
Վառդ ել յերկար ու բարակ:
Դու ճոր զարդն ես մարզերի,
Դե, ինձ սիրի, գե, սիրի:
Չե, յես լավն եմ բոլորից,
Նախշուն, սիրուն ամենքից:
Իրենց զովում են այսպես
Միջատները աներես:
Մեկը մյուսին բամբասում,
Վատարանում ե, խսում:
Իսկ ծաղիկը նըանց համար
Մի պատասխան ունի հարմար:
—Անկոչ հյուրեր, զուր եք խոսում,
Յես արեի լույսն եմ սիրում:
Յեզ ձղվում եր վողջ հատակով,
Ու արեին նայում սիրով,
Վառ շողերին փարփում ուժզին,
Կամաց թեքփում զեզի զետին:
Յերբ մարզերի վրա անծայր
Մութ զիշերն եր իջնում կամաց,
Անթառամի եր այն ժամ ախրում,
Աչիկները ցողոտ թարթում:
Ապա զիմում իր հյուրերին,
Այն պարձենկոտ միջատներին—
Ով կարող ե զիշերը աև
Լուսավորել լույսով թեթե,
—Ով կհաղթի այս խավարին,
Նա կինի իմ սիրելին:

Միջատները յերբ լսեցին,
Եպիտակ ծաղկին մենակ թողին,
Խիստ պարծենկոտ բզզոցներով,
Զոկ-ջոկ յեկ վոչ ամրող խմբով,
Թռան արագ, թռան թեթև,
Գետի այն կողմ սաբի յետե,
Դեղի գյուղեր, դեղի քաղաք,
Վոր շուտ զտնեն անմար կրակ:

Հեռուներում, մարզագետնում,
Ուր ծաղկին և հեղ որորվում
Մի ծաղիկ՝
Հրաշալիք,
Մութ գիշերվա ուշ պահին
Այցի յեկավ այս ծաղկին
Լուսատիտին անձանաչ,
Պոչին կրակ վառ կանաչ:
Դա մի հյուր եր շատ համեստ,
Չճառող ու միշտ պարկեշտ,
Վոր բերել եր լույս ու փայլ,
Քշել խավարը մոայլ:
Յեվ ծաղիկը զարմացած
Բացեց աչքեր ցողաթաց,
Ու սիրեց նա հեղ հյուրին,
Կանաչափայլ միջատին:
Մաերմացան այդ որից,
Միշտ անբաժան իրարից,
Նրանք ուրախ ապրեցին
Յեվ խավարը ցըհցին:
Նրանց շուրջը լույս ու փայլ:
Չկար գիշերը մոայլ:

Յեվ այն խխունջն ել անզոր
Զարմանում եր շատ իզուր,
Թե ինչպես մի լուռ միջատ,
Ցերեկներով զորշ անհայտ,
Գիշերներն եր միշտ վառվում
Ու զմրուխտի պես փայլում:

Միջատները ճամբին փոլոր,
Գիշերներով հոգնած, մոլոր,
Շատ փնտողին մի լույս անմար՝
Այն սիրունիկ ծաղկի համար:
Հենց տեսնեյին փայլող ճրագ,
Կամ մի ուրիշ վառվող կրակ,
Խիստ պարծենկոտ բզզոցներով,
Զոկ-ջոկ և վոչ ամրող իմրով
Հանում եյին վրան թռչում,
Անփոյթ, անզզույշ իրար հրում
Յեվ թեսնով լույսը հանգնում,
Նորից մնում զորշ խավարում:
Իսկ կանաչող մարզագետնում,
Ուր ծաղկում և ու փթթում
Մի ծաղիկ՝
Հրաշալիք,
Ինչպես ձյունի մի փաթիւ,
Բոլորի մեջ մի հատիկ,
Գլխին փափուկ մի զլխարկ,
Վոտն ել ուրկար ու բարակ,
Ուներ ընկեր նա համեստ,
Չճառող ու միշտ պարկեշտ,
Լուսատիտիկ անունով,
Վոր սեփական իր լույսով
Շուրջը խավարն եր ցըում,
Պայծառ մի լույս տարածում:

ԵԵՐԱԿԱՎՈՒՅԹՆ, ԳՈՐԳԸ

(Տաջմկական լեզենդ)

Մի մեծ զշլաղում, մոտիկ անցյալում,
Ճածլիկ կավածեփ խարխուլ տնակում,
Ուր անկյուններում, ճարսիկ սարզի պետ
Խավարն եր գործում վոստայնը անտես,
Ուր հյուր չեր գալիս արել անդամ,
Ուսերին թափած վարսերը փարթամ,
Այս մութ տնակում, զշլաղի ծայրում,
Տարիներ առաջ Ռահիմն եր ապրում:
Ռահիմն եր ապրում՝ գեիկանը ջահել,
Հետն ել իր կինը, աղջիկը մել ել,
Փոքր եր աղջիկը՝ յոթութ տարեկան,
Սիրում եր հայրը իր թուխ աղջկան:
Գունատ աղջկան, ոև սաթ աչերով,
Մագերը գանդուր, Մուլաշ անունով:
Գրվում եր նրան Ռահիմը տիսուր.
Ռահիմը խեղճ եր, հող չուներ ու ջուր
Աշխատում եր նա հարուստ բայի մոտ,
Նրա դաշտերում լայն ու արևոտ:
Վաղ առավոտից, մինչ մութը իջներ,
Պիտի քեթմենով նա հողը փորեր
Ու ցորեն ցաներ նա բայի համար
Վոր բայը իրեն միշտ ուրախ ըգգար
Յեկ չնչին մի վարձ-բոլորի զիմաց՝
Որական յերեր բլիթանման չոր հաց,
Ու փոքրիկ կծով խմելու պաղ ջուր
Բայի սառնորակ առվիցը լազուր:
Նշաղի ծայրում, տնակում ցածլիկ
Ապրում եր այսակն մի խեղճ ընտանիք:

Ամեն յերեկո, թեթև սահելով
Զեփյուռն եր իջնում կանաչ ճամբեքով,
Նա դուռն եր բաղխում ցածլիկ տնակի,
Նա դուրս եր հանում յերեք բնակչին.
Ծաղկանց բույր թողնում տնակի շեմքին,
Ու փախչում արագ սարն ի վեր կրկին:
Դուրս եյին գալիս յերեքը տնից,
Նստում տան շեմքին մոտիկ իրարից,
Յերկնագույն մի զորդ տակները փոռուժ
Ու զորդին նայում, զորդով հիանում:
Այս զորդն եր նվեր Ռահիմի ծեր մոր,
Վոր զործել եր այն որերից մի որ.
Գոբծել եր գողդոջ ձեռներով տկար,
Միշտ յերաղելով նոր կյանքը արևմատ
Փիրուզե յերկինք զործել եր զորդին
Ու կապույտ աստղեր ցանել յերկնքին.
Յերկնագույն քաղաք, այզիներ կանաչ,
Լույսով վողողված ճամբեք անճանաչ,
Ու յերբ նա վերջին նախշը զործելով,
Բզզացել եր, վոր կմեռնի շուտով,
Նա միակ վորզուն իր մոտ եր կահչել,
Ու հանգչող ձայնով այսակն եր ասել.
—Այս զորդը, վորզիս, զու լավ պահպանիր,
Մրախ թելերից յերկար ու անծիր
Յես այս զործեցի, ինչպես մի յերազ,
Մի անհաս յերազ... Լավ պահիր աղաս:
Ումը վոր լինի այս զորդը կապույտ,
Կապրի նա ուրախ, կապրի նա անփույթ:
Ռահիմը սիրեց զորդը յերկնագույն—
Իր մեռած ծեր մոր յերազը նախշուն.
Պահեց, պահպանեց զորդը թանկազին,
Վոր զարդն եր միակ խարխուլ տնակի:

Ու մի որ յեղավ այս գորդի մասին
 Այն հարուստ բային գովեստով ասին.
 Ու բայը կանչեց Ռահիմին իր մոտ,
 Ռահիմը շեմքում կանզնեց մտախոհ:
 — Լսել եմ՝ ունես զու գորդ յերկնագույն,
 Ինչիդ ե քեզ պետք այդ գորդը նախշուն,
 Նա քո տնակին չի սազում իսկի,
 Գորդդ տուր զու ինձ, առ քեզ սի վոսկի:
 Ռահիմը ցնցվեց իր ամբողջ մաքմնով
 Ու այսպես ասաց դողացող ձայնով.
 — Յես բախտս յերբեք վոսկով չեմ ծախի,
 Թեկուզ զրա համար ուզում ես կախի.
 Հարուստ ես զու, բայ, քոնն են վոլխարներ,
 Քոնն են հող ու ջուր, բարիքը ամեն,
 Յես ունեմ սիայն մի գորդ յեկնագույն,
 Վոր լույս ե սփոռում իմ մութ տնակում:
 Սուլաշս ե նստում այն գորդին մեկ մեկ,
 Չեմ կարող քեզ տալ իմ գորդը յերբեք:
 Բայը բարկացավ, քեզ Ռահիմին...
 Տուն վերադաշտավ Ռահիմը կրկին,
 Գունատ Սուլաշին սեղմեց իր կրծքին,
 Հետո մոտեցավ յերկնագույն գորդին,
 Նայեց ճամբեքին լույսով վողողված,
 Կապույտ քաղաքին... Խորը ցավ դգաց.
 Յեվ զույգ աղամանդ աչքերից նրա
 Սահեցին ընկան այն գորդի վրա...

Ու այն որվանից Ռահիմը տիրեց,
 Որ որի վրա հացն ել պակասեց...
 Ռահիմի կինն ել առավ մի քեթմեն,
 Վոր գաշալ բայի յերկուսով հերկին:
 Բայց այս բոլորի փոխարեն նրանք
 Ստացան չոր հացի բորբոսնած փշրանք:

Մի փոքրիկ քեթմեն Սուլաշն ել առավ,
 Գնաց հող փորի ձեռքերով բարակ:
 Արև խանձեց այտերը գունատ,
 Գորդ փոշի նստեց թարթիչին ու սաթ:
 Ու յերեք հոգի, յերեք լուռ ստվեր,
 Աշխատում եյին մինչև ուշ գիշեր:
 Աշխատում ելին բայի գաշտերում,
 Հող ելին փորում ու ցրեն ցանում,
 Վոր բայր իրեն միշտ ուրախ զգար,
 Բայց տերը նրանց յերեքի համար
 Մի գարձատություն ուներ պատրաստած՝
 Իր գամփոների թերժացքը հոսած...
 Ու ամսն զիշես քաղցած, հուսահատ,
 Դաշտերի միջով, ճամբով միզապատ,
 Տուն ելին զառնում արև յերեք հոգին
 Ու հոգնած պառկում յերկնագուն գորդին:
 Յեվ տեսնում ելին յերազում նրանք,
 Վոր զորդը զարձագ իրական մի կրանք—
 Կապույտ մի քաղաք բարձրացավ ժեղում,
 Յերկիննը շողաց աստղերով փայլուն,
 Դաշտերն են ծփում բուրով հասմիկի,
 Դաղլալն ե լսվում մեղմահոս յերգի,
 Յեվ յերեք հոգի, աղատ, բախտախոր
 Քայլում են այնտեղ ճամբով լուսավոր:

Մի որ ել յեղավ, ուտելու համար
 Կավածեփ տան մեջ ել վոչինչ չկար:
 Ռահիմը խորհեց, յերկար ստածեց,
 Տնաց զուրս յեկավ, գեղի գաշտ գեմեց.
 Յողով թաթախված գաշտին վոր հաօավ,
 Նրան դիմելով նա ալսպես առավ:
 — Ի, չին բարեկամ, հողարութի իմ դաշտ,
 Ռահիմը քեզ հետ յեղել ե միշտ հաշտ,

Ու մի ոք յեղավ այս գորդի մասին
 Այն հարուստ բային գովեստով ասին.
 Ու բայը կանչեց Ռահիմին իր մոտ,
 Ռահիմը շեմքում կանգնեց մտախոհ.
 — Լսել եմ ունես դու գորդ յերկնագույն,
 Ինչիդ ե քիզ պետք այդ գորդը նախշուն,
 Նա քո տնակին չի սազում իսկի,
 Գորդդ տուր դու ինձ, առ քեզ մի վոսկի,
 Ռահիմը ցնցվեց իր ամրող մարմով
 Ու այսպես ասաց դողացող ձայնով.
 — Ես բախտս յերեք վոսկով չեմ ծախի,
 Թեկուզ զրա համար ուզում ես կախի.
 Հարուստ ես դու, բայ, քոնն են վոյխարներ,
 Քոնն են հող ու ջուր, բարիքը ամեն,
 Ես ունեմ սիայն մի գորդ յեկնագույն,
 Վոր, լույս ե սփոռում իմ մութ տնակում:
 Սուլաշ ե նստում այն գորդին մեկ մեկ,
 Չեմ կարող քեզ տալ իմ գորդը յերեք:
 Բայը բարկացավ, քշեց Ռահիմին...
 Տուն զերադաքանձավ Ռահիմը կրկին,
 Գունատ Սուլաշին սեղմեց իր կրծքին,
 Հետո մոտեցավ յերկնագույն գորդին,
 Նայեց ճամրեքին յույսով վողողված,
 Կապույտ քաղաքին... Խորը ցավ դգաց.
 Ենի զույգ աղամանդ աչքերից նրա
 Սահեցին ընկան այն գորդի վրա...

Ու այն որվանից Ռահիմը տիրեց,
 Որ որի վրա հացն ել պակասեց...
 Ռահիմի կինն ել առավ մի քեթմեն,
 Վոր դաշտը բայի յերկուսով հերկեն:
 Բայց այս բոլորի փոխարեն նրանք
 Ստացան չոր հացի բորբոսնած փշրանք:

Մի փոքրիկ քեթմեն Սուլաշն ել առավ,
 Գնաց հող փորի ձեռքերով բարակ:
 Արեք խանձեց այտերը գունատ,
 Գորշ փոշի նստեց թաւ, թիշին սև սաթ:
 Ու յերեք հոգի, յերեք լուռ ստվեր,
 Աշխատում եյին մինչև ուշ գիշեր
 Աշխատում ելին բայի գաղտերում,
 Հող ելին փորում ու ցարեն ցանում,
 Վոր բայր իրեն միշտ ուրախ զգար,
 Բայց տերը նրանց յերեքի համար
 Մր փարձատրութուն ունեք պատրաստած՝
 Իր զամփոների թերժացքը հստած...
 Ու ամսն զիշես քաղցած, հուսահատ,
 Թաշտերի միջով, ճամրով միզապատ,
 Տուն ելին գառնում արև յերեք հոդին
 Ու հոգնած պակում երկնագուն գորդին:
 Յեզ տեսնում ելին յերազում նրանք,
 Վոր զորդը զարձավ իրական մի կրանք—
 Կապույտ մի քաղաք բարձրացավ մոգում,
 Յերկունսը շողաց աստղերով փայլուն,
 Դաշտերն են ծփում բար յրով հասմբերի,
 Դալալին ե լսփում մեղմահոս յերգի,
 Յեզ յերեք հոգի, աղատ, բախտախոր
 Քայլում են այնտեղ ճամրով լուսավոր:

Մի որ ել յեղավ, ուտելու համար
 Կավածեփ տան մեջ ել վոչինչ չկար:
 Ռահիմը խորհեց, յերկար ստածեց,
 Տնաց զուրու յեկավ, գեղի գաշտ գեմեց.
 Յողով թաթախված գաշտին վոր հասավ,
 Նրան դիմելով նա արսպես տուավ.
 — Իւ հին բարեկամ, հողարուրի իմ դաշտ,
 Ռահիմը քեզ հետ յեղել ե միշտ հաշտ,

Հողը և փորել, փորել, փափկացրել,
 Իսկ կուրծքք վոսկի ցորենու զուգու
 Խնդրում եմ յես քեզ, բո հողից հարմար
 Մի փորոիկ բաժին հանիր ինձ համար,
 Դաշտը հառաջեց, ասաց մասիմին.
 —Պատկանում եմ յես չար, դաժան ռալին,
 Թե յես իմ հողից քեզ սամին հանեմ,
 Բա տիրոջս իմ թնչ պատասխանեմ...
 Լավ և ավելի, հեռացիր, զնա,
 Չի տեսել քանի, քեզ բալը ազան:
 Մահիմը վհատ դաշտին չլսեց,
 Ու նրա հողից յերկու պարկ լցրեց.
 Հոգը տուն տարավ ու թափեց շեմքին,
 Հետո նա քայլեց դաշտերով մթին,
 Յորենին հասավ ու դիմեց նրան,
 Այսպես աղաչեց հասկերին ծփան.
 —Վաղեմի ծանոթ, իմ զոսկի ցորեն,
 Գիտոցիք զարունքն յես եմ քեզ ցանել.
 Տուր զու ինձ այսոր մի բանի հատիկ,
 Վոր տանեմ ցանեմ դաշտը իմ փորքիկ:
 Բայց իրար անցան հասկերը հանկարծ,
 Խշացին վասից, ասազին կամաց.
 —Սուս, յոթը, անմլտ, բալը չը լսի,
 Զե փոր տերն ե նա ամեն մի հասկի,
 Հեռացիր շուտով, քանի չի յեկել
 Ու զագանարար քեզ չի պատժեր,
 Մահիմը սրանց չուեց նորոց,
 Յերկու փոքր փունչ պոտեց հասկերից,
 Յորենը տարավ, ցանեց իր շնմքին,
 Գիշերով զնաց, գիմեց նա առվին:
 —Լոյր մահիմիս, խօսոջուն առու,
 Գիտեմ, փոր ռալի դաշտերն ոս ջրում,
 Քեզնից շատ հաճախ յես եմ ջուր կըել»

Իմ ձեռքով հերկած դաշտերն եմ ջրել.
 Քո այդ հորդառատ սառնորակ ջրից,
 Իմ դաշտիս համար տուր ննձ զու մի քիչ:
 Առուն ար լսեց. բարձր խոխոջաց.
 —Զո. ըը որենքով բալինն ե,—ասաց:
 Ու առաջ հոսեց կոհակ առ կոհոկ,
 Դաշտերում ձգուց ոձի պես բարակ,
 Մահիմը սրան ելի չլսեց,
 Կու ժը լցնելով զեօնի տուն քայլեց:
 Ու արագ ջրեց զաշտը իր վ քրիկ,
 Հետո տուն մտավ, Սուրաշին բորիկ
 Նա ուրատ դրկեց, սեղմելով կրծքին,
 Նստեց սպասեց իր դաշտի բերքին:
 Յերբ յերկու անզում լուսինը ծնվօց,
 Յեզ յերկու պտուտ զերենում դործեց,
 Կարապի նման կապուտում լորկնի,
 Նազանքով լողաց. հեռացավ կ, կին,
 Են ժամ մահիմի ցործն ել հասավ,
 Հասակ տանելով, ձգվեց, բարձրացավ:
 Ահա կավածեփ անակում ցածլիկ
 Բույրը տարածվեց նոր թխած հացի:
 Սուլաշը ուրախ մպտում եր այդ որ,
 Զեռքում նա ուներ հացի մեծ կտոր:
 Հենց արդ ժամանակ զանգաղ քալերով
 Յերկար, զոլավոր մետարս խալաթով,
 Նման մի վազրի, վորսի զուրս յեկած,
 Բայն եր անցնում դաշտերով հերկած:
 Նա զուրս եր յնկել պերճ ապարանքից,
 Վոր կալվածքը իր տեսնի մոտիկից:
 Դաշտով անցնելիս մի փոս նկատեց,
 Ու զագաղելով նա դաշտն զիմեց:

—Ո՞վ տարավ հողը այս փորած փոսից,
 Անպիտան զու դաշտ, շուտ արա, խռով.
 Դաշտը վատեցավ ու պատասխանեց.
 —Եյս փոսը, իմ տեր, Ռահիմը փորեց,
 Հոգը նա տարավ, յես չեմ մեղազոր,
 Ինձ մի պատրժի, տեր իմ զորավոր:
 Փոթորկի նման մոլեղին, վոյրադ,
 Բան եր անցնում իր դաշտով արագ,
 Տեսավ, իր դաշտից հասկեր են պոկել,
 Նկատեց առփի ջուրն և պատասել
 Յեկավ ու կանգնեց Ռահիմի շնմքին,
 Սև ամպ եր իցել շաբ բարի գեմքին:
 —Դու յես փոս փորե, հողը իմ տարել
 Իմ ջրից, հասկից գու յես զողացել,
 Հանդինել ես զու իս սխանել մի որենք,
 Վոր գաղուց ի վեր սահմանել ենք մենք,
 Դե, զիացիր հիմա, սողուն զու անպետք,
 Պրտի կործանվես ու կորչես հավեա:
 Արագես նախատեց բայը դեխկանին,
 Կածացի նման շանթեց Ռահիմին:
 Կինը Ռահիմի խփեց ծնկներին,
 Զոքեշոք սողաց ու զիսեց սալին.
 —Տեր զու մեր հզոր, զու մի սարկանա,
 Թող յուրը առփի լինի անպակաս,
 Թող փոսկով ծածկվեն զաւերդ բոլոր,
 Ներիր Ռահիմին, զթա մեղ այսոր:
 Վրան շնաւեց բայը կատագած,
 Սուլաշից խլեց հացը նոր թիսած,
 Գետնին խփելով տրորեց գոտքով,
 Տուն վերադարձ արագ բայերով:
 Յեկ յերեկուան, յերը ծանոթ քամին
 Մեղմ սոսափյունով բռնել եր չորս դին,

Դուռը բաղիսեցին կավածեփ արն տան,
 Ռահիմին զոռով իր տանից տարան:
 Յեկ բաժանեցին Սուլաշին հորից,
 Գորդն ել պոկեցին կավածեփ պատից,
 Բերին փացեցին բարի սենյակում
 Ու բանտ նետեցին Ռահիմին արտում:
 Թե փորքան նստեց բանտում այն իւավար,
 Ռահիմը ինքն ել շիմացավ իսպառ.
 Նա տարիների հաշիվը կորցրեց,
 Արեի պայծառ լուսին կարոտեց,
 Նա հետ սուորեց քայլելուց անգամ,
 Բանտի անսունում միշտ շղթայակապ:
 Մի որ ել բար ճոխ ապարանքում
 Խնջույք և սարքում ու քեֆ և անում
 Նստած Ռահիմի յերկնազույն գորգին,
 Թինկ տված թափի վոսկեկար բարձին,
 Ղալան և ծխում բայր կիսաքուն,
 Նենգամիտ յերգիչ՝ մաղղախին լսում:
 Շուրջը ճոխություն, զինովցած հուռեր:
 Ու սիրո մասին մեղմահոս յերգեր:
 Դու թառն և յերգում, զու ծիրը հնչուն,
 Մաղղախն և խփում սիմերոն զնզուն:
 Մատներն են զազում, մատները ճկուն,
 Նման հավքերի ու բախ ճախրելուն:
 Խորամանս յերգչի յերգը մեղրածոք
 Գյութել և, զերել սրաերը բոլոր:
 Առուն և լոել, ել շի խոխոչում,
 Ծաղկունքն են անշարժ արգու կանաչում,
 Քատին թփերում ել չի սոսափում,
 Մաղղախն այսպիսի սի յերգ և հուռսում.—
 —«Ծով ես, զու բայ, հարստության...

Թույլ տուր յերզով իմ մեղմաձայն
 Ուրախացնել սեղանը քո,
 Կուղեմ ինձնիո լինես դու դոհ:
 Թշնառու դեմ բաջ ես, զաման,
 Զմուն անեղ բուրի նման:
 Հաշիվ չկա վոշխարներից
 Քեզ հպատակ ծառաներից:
 Հարեմ ունես վսոկով ծեփված,
 Ճոխ գորգերով վողջ զարդար խոճ,
 Ուր խաղում ե շողուն արվին,
 Ավագանի մարմար ափին:
 Ավագանի արծաթ ջրում
 Բո կանալքն են սիրուն լողում:
 Ել խոսր չկա, պերճ են նրանք,
 Բայց զշլազում ուրիշը կա,
 Կարւես ծնված լինի ծովից,
 Նա սիրուն ե քո կանանցից:
 Մարմին ունի ծավի փրփուր,
 Ծոցում նրա հասած զույգ նուռ,
 Աշքեր ունի զիշեր ու սաթ,
 Ինքը սարի մարալ զվարթ:
 Նա ասում ե, անուշ խոսում,
 Կարծես լեռան հովն ե հօսում:
 Ծիծաղ ունի հնչուն առվակ,
 Իրանն իրա՞ յեղեղ բարակ:
 Շուրթեր ունի բացված կակաչ,
 Ցերպը նրա ջրի կարկաչ:
 Ծաղկած ծառն ե նա կեռասի,
 Ցեղ քեզ նա, բայ, շատ կը սագի:
 Մաղղախն ե յերզում, սիմերին զարկում,
 Սիրուն աղջկա նա զովքն ե անում:
 Ինչպիս ամառվա հորդառատ անձրել,
 Զովություն բերեց այս յերդը թեթեվ:

Բայր սթափվեց, աչքերը բացեց,
 Մաղղախն դիմեց ու ալսպես հարցըց:
 —Ասա մի տեսնեմ, ծերացած սոխակ,
 Վնոր դարդն ե վասել քո մեջը կրակ,
 Քեզ մի և զերել, իմ անուշ յերգիչ,
 Ի՞նչ աղջիկ ե արդ, մեզ պատմիր մի քիչ:
 Նորից զերցնելով դութառը իր հին,
 Մաղղախն ե պատմում հուլբերին, բալին...
 —Ղլազի ծարում, կավածեփ տան մեջ,
 Սուլաշն ե ապրում մոր հետ կորամեջը.
 Տասնհինգ տարին նոր ե բոլորել
 Իսքն ել վոսկեշող զարնան մի՛որե:
 Յեղ հպարտ ե սա, հասարձակ ե նա,
 Նոր թեվեր առած արծվի նման...
 Բայր այս լսեց, զեր թռավ անզից,
 Գութառը խլեց ձերուկի ձեռքից,
 Շանթեր վառվեցին աչքերի խորքում,
 Բայր զաղաղած զոչում ե, զոռում,
 —Գնացեք, բերեք աղջկան շուտով,
 Թե չուղի նա զալ, քարշ տվեք զոռով,
 Հմրաստ Ռահիմի աղջիկը հիմա,
 Տե. նեմ, թե ինչպես հպարտ կմնա:
 Ու մութ զիշերով դշլազի ծայրում,
 Կատարվեց վոճիր...
 Տու նը կավածեփ քանդիցին հիմքից,
 Փողոց հանեցին Սուլաշին անից,
 Ու մոր զիակի վրայով նրան
 Բարշ ավին զոռով, բայի մոտ տարան:
 Գիշեր ե, խավար... հյուրերն են ցըվել...
 Ծաղկունքը այզում սեղ են հազել
 Մինչև առավոտ սենյակում իր մութ
 Ծաղկի հյութ ծծեց բայն անհապուրդ,

Իսկ առավոտյան գորդին յերկնազույն
Մի վարդ եր ընկած տրորված, անզույն—
Անարդված սիրուն Սուլաշն եր փողել,
Հարազատ, ծանոթ իր գորդին փարզել.
Ու գեմքը թաղած այդ յերազ-գորզում
Աղի արցունքով գորդն եր վողողում:

Կուշտ կատվի նման, յերդ մոմուլով,
Բայն եր քայլում Սուլաշի կողքով,
Ծաղրում եր նրան ու հրում վոտքով:
Վեր թոսով հանկարծ Սուլաշը վրդով
Յեվ ձեռքով իր թուխ մի հարված ուժզին:
Հասցրեց նա բայի ճարպակալ զեմքին:
Բայր զանատվեց, կատաղեց սաստիկ,
Վորոտաց հանկարծ, ինչպես փոթորիկ.
—Դուքս տարեք շուտով այս անդգամին,
Շղթա հաղցրեք ըմրոստ ձեռներին,
Ռահիմին բանտից լույս աշխարհ հանեք,
Իր հոր փոխարեն որան նստեցրեք,
Ու շղթայակապ Սուլաշին տարան,
Դոները բանտի փակվեցին վրան:
Հետո բացվեցին գոները նորից
Ու գուրս թողեցին Ռահիմին բանտից,
Վոր զնա տեսնի տունը իր քանդված,
Տան շեմքին դանի կնոջը մեռած,
Վոր իզուր փնտոի կորած աղջկան՝
Տեսնի չար բայի արարքը դաժան:
Փողոց դուքս յեկավ Ռահիմը տրտում,
Դողով քայլերով ոիմեց զեպի տո ն...
Քանդված տան շեմքին կնոջ զին տեսավը
Դժբախտ Խուլաշի հետքը շը զո ավ.
Ու արագ քայլեց բայի մոտ զնաց,
Այսպես բողոքեց, տան շեմքին կանդնած.

—Դաժան ես, դու բայ, չար ես, անարդար,
Բախտ չկա, գիտեմ, իսկի ինձ համար.
Յեվ թե կործանվի աշխարհը անզամ
Յեվ զետնի վրա յես ու դու մնանք,
Դու կուզես ելի տերը իմ լինել,
Իսկ ինձ կուզենաս քեզ ծառա դարձնել:
Բայց համբերության չափ կա ու սահման,
Ել չեմ ծառայի յես քեզ հավիտյան:
Ասաց ու թողեց զշլաղը հավիտ,
Վոր գործ չունենա իսկի բայի հետ:
Ամբողջ յերկրով քայլեց նա, անցավ,
Ամեն տեղ տեսավ սուզ, շիվան ու ցավ:
Դեխկաններ տեսավ կորացած, բորիկ,
Ուր բայերն եյին միայն յերջանիկ:
Անապատների ավագով քայլեց,
Բարավանների այնտեղ հանդիպեց:
Ու զտերի գզին զանդակներ հնչուն,
Մեջքին բայերի վոսկին եր զնզում:
Ամբողջ յերկրով Ռահիմը անցավ
Ու վերջը փոքրիկ մի ոշլաղ տեսավ,
Վոր բարձր սարի գլուխն ծփարել,
Անցնող ամպերի քողով ել ծածկվել:
Ռահիմը յեկավ, լեռներին հասավ,
Մութ ու մամապատ մի քարայր մտավ:
Անդորր եր այստեղ ու խաղաղություն,
Ներքելում կապույտ զետն եր առկայծում,
Վերմում յերկինք ջինջ ու անարատ,
Յեվ թոշունների թոփչքն ազատ:
Սարերում սկսեց Ռահիմն ապրել,
Հանդիսատ եր փնտում, նա շատ եր հոգնել:

Վայրի այծյամներ մոտն եյին դալիս
Ու իրենց կաթից նրան փայ տալիս:
Անթիվ սեղուներ, մտնելով քարայր,
Մեղը եյին թողնում Ռահիմի համար:
Լեռների ճղոր արծիվը անվախ
Իր գորսից մի մաս բերում եր հաճախ:
Տարիներ անցան, և ձյունը ձերմակ
Մաղվեց Ռահիմի մազերին բարակ:
Մի որ հարց տվեց նա լեռան արծիվն.
— Ասա մի տեսնեմ, արծիվ իմ անդին,
Ի՞նչ և կատարվում այնտեղ, ներքեվում,
Կան բայեր արդյոք և ի՞նչ են անում:
— Կան բայեր այնտեղ, կովում են նրանք,
Պատերազմ և մեծ՝ մահվան ահազանգ:
Դեխիանն և կովում բայի դեմ ազահ,
Կովում և արի, կովում և անահ:
Ռահիմը լսեց, հրճվանքով լցվեց.
— Ել բայ չի լինի, — ուրախ մտածեց:

Տարիներ անցան և մի առավատ
Սարերում լսվեց անսովոր զըզորդ:
Ամպրոպ եր կարծես, դարձան փոթորիկ,
Դողում եր, ցնցվում քարայրը փոքրիկ:
Բնդիքքն եր զողում քարե լեռների,
Տնքում եր, չելում ինչպես մի զերի:
Ու մեկ ել լսվեց մի գորեղ փորստ
Յել մաս-մաս յեղան գաղաթ ու ստորստ:
Լեռը վողջ պայթեց, անդունդ զլորվեց,
Լեռան փոխարեն մի խոր վիհ բացվեց,
Ռահիմը տեսավ, մարդիկ են յեկել,
Հանդուզն մարզիկ—քաջարի, ջահել.
Ու մեկ ել ահա նա ցնցվեց հանկարծ,
Յերբ ներքեվ նայեց, մեաց քարացած:

Այնտեղ, ուր առաջ ավաղն եր դեղին
Յել անապատի մահաշունչ քամին,
Ահա բարձրաբերձ յերկնագույն քաղաք,
Փիրուզե յերկինք, շենքեր անքանակ:
Կանաչ ագիներ, վոսկեհասկ արտեր
Յել կապույտ վոլոր յերկար ճամբաներ:
Թվաց Ռահիմին, այնտեղ, հովիտում
Փոված և ծանոթ գորզը յերկնագույն.
Գորզը, վոր գործեց սայրը հարազատ,
Միշտ յերազելով սի նոր կյանք ազատ:
Ու Ռահիմը ծեր, կարծես առած թեվ,
Վազում և արագ, թոշում և ներքեվ,
Ուզում և գորզը մոտիկից տեսնել,
Ծանոթ նախշերին կարոտով փարզել:
Բայց յերբ նա իջավ մամոստ լեռներից
Ու գորզը ուղեց զիտել մոտիկից,
Տեսավ, գորդ չկա, այլ նվիրական
Դեմը յերազած կյանքն և իրական,
Վոր առավոտյան կապույտ մշուշում,
Հըաշքի նման մի գորդ եր թվում:
Իջել եր զետմին ծով խաղաղություն,
Յերկնքում վայլուն արեվն եր ժպտում,
Իսկ այգիներում բույրը մեխակի,
Դալայլը եր անուշ լսվում սոխակի:
Ռահիմը ուրախ քայլում եր, գնում,
Կապույտ ճամբեքով առաջ եր զիմում:
Ռահիմը յերկար, շատ յերկար քայլեց,
Ու ծարավելով զեղի ջուր զիմեց,
Տեսավ, իր ծանոթ առուն և ելի,
Լայնացել և նա, խորն և ավելի:
Ռահիմը յեկավ ու զիմեց առվին,
Այսպես նա ասաց իր հին ծանոթին.

—Յես շատ եմ քայլել և ջրի պապակ,
 Ռւզում եմ խմել խոխոջան առվակ,
 Փրփոնց առուն, խփեց ափերին,
 Ու պատասխանեց նա ծեր Ռահիմին.
 —Խմիր, բարի մարդ, մեր նոր որենքով,
 Դեխանը պետի կշտանա ջրով,
 Քոնն են իմ զուլալ ջրերը հիմա,
 Խմիր իմ ջրից, ծարավ մի մնա:
 Ռահիմը լսեց, շատ ուրախացավ,
 Ու կուշտ խմելով, նա առաջ անցավ:
 Յորենն եր ծփում նրա ուրջ բոլոր,
 Խորը բարեւում վսա եհասկ զլխով:
 Ռահիմը զգաց, քաղցել և սաստիկ,
 Բայց չուզեց խնդրել նույնիսկ մի հատիկ:
 Յորենն հասուն խշխաց կամաց
 Ու ծեր Ռահիմին նա այսպես ասաց.
 —Ա՛ռ զու, բարի մարդ, իմ հատիկներից,
 Քաղցած ես, զիտեմ, գալիս ես հեռվից,
 Մեր նոր որենքով ցորենս դեղին
 Զեղի պատկանում, ձեզ, զեխաններիդ...
 Ռահիմը լսեց, նորից զարմացավ,
 Յորենից պոկեց ու առաջ անցավ:
 Մի դաշտի հասավ—պարաբռ սեվահող,
 Ուր մարդիկ եյին աշխատում անհոգ:
 Հողն եյին հերկում սեվ, ցողաթաթախ,
 Ու հետն ել յերգում, ծիծաղում ուրախ:
 Ռահիմը նայեց շշնչաց ինքնին.
 —Քաղցր ե սիթե ծառայել բային,
 Ինչու յեն մարդիկ ծիծաղում, յերգում,
 Յերբ դաժան բայի հողերն են հերկում:
 Դաշտը այդ լսեց, ասաց Ռահիմին.
 —Պատկանում եմ յես, ձեզ, զեխաններին,

Մեր նոր որենքով, հողերը յերկրի
 Քոնն են առավետ, բայ չկա հիմի:
 Ռահիմը լսեց, մոտեցավ մարդկանց
 Ու այսպես հարցրեց նա սաստիկ հուզված.
 —Միթե մերն ե այս հողը սեվ, պարաբռ.
 Հարցը զարմացրեց մարդկանց այն ազատ.
 —Մեր նոր որենքով, մեզ ե պատկանում,
 Տերն ենք մենք հողի, մեր փողջ աշխարհում:
 Ռահիմը նորից լցուց հրճվանքով
 Ու առաջ անցավ կապույտ ճամբերով:
 Հասավ գլշաղին հարազատ, ծանոթ,
 Բացվել եր անտեղ պայծառ առավոտ:
 Լույսով վողողված յերկար փողոցներ,
 Գորդերով զուզված բարաշեն տներ:
 Ու նա կանգ առավ մի նոր տան զիմաց,
 Բակը ներս մտավ ու ցնցվեց հանկարծ.
 Այստեղ, ուր իր հին տունն եր կավածեփ,
 Բարձրացել եր նոր, հոյակապ մի շենք:
 Բակում նա տեսավ զորդն յերկնազույն,
 Փոքրիկ մանուկներ նա տեսավ բակում,
 Վոր խաղում եյին իր զորդի վրա,
 Ծլվան, ուրախ ծտերի նման:
 Նրանք աշխատով զորդն եյին դիտում,
 Սեվուկ աշքերով նախ շերը զննում:
 Շատ յերկար նայեց Ռահիմը նրանց,
 Հիշեց կյանքը հին, որերը անցած,
 Հիշեց աղջկան՝ Սուլաշին փոքրիկ,
 Թալուկ աղջկան, մերկ, վոտաբորիկ
 Ու զույդ աղամանդ աշքերից նրա,
 Սահեցին, ընկան այն զորդի վրա:
 —Ինչու յես լալիս, սիրելի պապիկ,
 Հարցըց Ռահիմին մի փոքրիկ մանկիկ.
 —Ուրախ եմ, փոքրիկ, և յերջանկության
 Արցունքներն են վոր զլորվում են այն.

Հրաշք ե յեզել մեր ես հին յերկրում,
 Ուր գալաք, աղատ նոր կյանքն ե բերկրում.
 Հողն ու ջուրն հիմա մերն են հավիտյան,
 Մերն ե գորդը այս մեծ յերջանկության:
 Բայց ասեք, տեսնեմ, զշլաղում մեր նոր
 Ո՞վ ե տերն հիմա, ով ե զլխավոր:
 Երջապատեցին փոքրերը նրան
 Յեզ ճռվողելով Ծահիմին տարան
 Ղշլաղի միջով: Չար բայի տան մոտ
 Կանդ առան նրանք, ասացին սրտոտ.
 —Գլխավորը մեր այստեղ ե ապրում,
 Այս մեծ ու նախշուն, ճոխ աղարանքում:
 Ծահիմը մտավ, բայց բայի տեղակ,
 Նա մի կին գտավ, իրանով բարակ,
 Վոր զեխաններին քննում եր, զատում,
 Խրատներ տալիս խոր ու իմաստուն:
 Ինչեր եր ասում, ինչպես եր խոսում,
 Կարծես լեռների քամին եր հոսում.
 Նա աշքեր ուներ սեվ սաթի նման,
 Ծերը ճանաչեց կորած աղջկան.
 Սուլաշն ել նայեց, տեսավ Ծահիմին,
 Փարզի, կարոտավ նա իր հոր վղին.
 —Նստիր զու այստեղ, հյուր իմ թանկաղին,
 Մինչեւ կդատեմ այս զեխաններին:
 Այսօնս նա ասաց հորը հարազատ
 Ու գործի անցավ համարձակ, ազատ:
 Հետո մի արդար վճիռ կայացրեց,
 Գոհ զեխաններին նա տուն ուղարկեց:
 Ու լացեց ելի Ծահիմը ծերուկ,
 Սուլաշին գրկեց, ասաց կամացուկ,
 —Ծնունդով որհնյալ, աղջիկ իմաստուն,
 Արեվ վառեցիր զու իմ ծեր սրտում,

Ծահիմն արդեն հպարտ ե այսոր,
 Վոր կինն ե գարձել տերը զլխավոր,
 Վոր խեղճ զեխանի աղջիկը անդոր,
 Կարող ե զառնալ զորեղ զատավոր:
 —Մեր նոր սրենքու, հայր իմ հարազատ,
 Յեվ զեխանների կամքովը աղատ,
 Ումը վոր ընտրեն, նա յե զլխավոր,
 Ում վոր վատահեն, նա յե զատավոր:
 —Ի՞նչ որենք ե արդ, և ով սահմանեց:
 Ծահիմը այսպես աղջկան հարցրեց:
 Բայց վոշինչ չասաց աղջիկը նրան,
 Հոր ձեռքից բռնեց ու իր տուն տարավ:
 Տանը հատակին փոեց նա զորդեր
 Ու վրան զարսեց զինով սափորներ.
 Քիշմիշով փլավ ու միս խորոված,
 Մեղրածոր սեխեր, կարմիր նուռ հասած,
 Սկուտեղով խաղող գրեց նա զորդին,
 Ճերմակ ըլիթներ զարսեց ամանին:
 Հետո նա հագավ մի խալաթ բարակ՝
 Փանգուր մազերին վասկեթել զլխարկ,
 Վոտքերին կոշիկ կաս-կարմիր կաշվեց,
 Այսպես զուրս յեկավ Սուլաշը տնից:
 Ճոճվող յեղեղի ճկուն իրանով,
 Մարալի նման թեթեկ սահելով,
 Ղշլաղի միջով տնից տնւն քայլեց,
 Յեվ զեխաններին իր մոտ հրավիրեց:
 Յեկան անելներ, յեկան ջահելներ,
 Տղամարդիկ, կանայք և յերեխաններ.
 Ու ծալապատիկ Ծահիմի կողքին,
 Նստեցին նրանք թափամազ զորդին:
 Կերան բարիքով առատ սեղանից,
 Գինի խմեցին լեցուն թասերից
 Յեվ վողջունեցին ծերուկ Ծահիմին
 Մինչեւ ուշ զիշեր ուրախ քեֆ արին:

Հրաշք ե յեղել մեր ես հին յերկրում,
Ռւր գալար, աղատ նոր կյանքն ե բերկրում.
Հոդն ու ջուրն հիմա մերն են հավիտյան,
Մերն ե գորզը այս մեծ յերջանկության:
Բայց ասեք, տեսնեմ, զշլաղում մեր նոր
Ո՞վ ե տերն հիմա, ո՞վ ե զլիավոր:
Երջապատեցին փոքրերը նրան
Յեկ ճռվողելով Ռահիմին տարան
Ղշլաղի միջով: Չար բայի տան մոտ
Կանդ առան նրանք, ասացին սրտոտ.
—Գլխավորը մեր այստեղ ե ապրում,
Այս մեծ ու նախշուն, ճոխ ապարանքում:
Ռահիմը մտավ, բայց բայի տեղակ
Նա մի կին գտավ, իրանով բարակ,
Վոր զեխկաններին քննում եր, զատում,
Խրատներ տալիս խոր ու իմաստուն:
Ինչեր եր ասում, ինչպես եր խոսում,
Կարծես լեռների քամին եր հոսում.
Նա աշքեր ուներ սեվ սաթի նման,
Ծերը ճանաչեց կորած աղջկան.
Սուլաշն ել նայեց, տեսավ Ռահիմին,
Փարզի, կարոտավ նա իր հոր վզին.
—Նստիր գու այստեղ, հյուր իմ թանկապին,
Մինչև կդատեմ այս զեխկաններին:
Այսպես նա ասաց հորը հարազատ
Ու գործի անցավ համարձակ, աղատ:
Հետո մի արդար վճիռ կայացրեց.
Գոհ զեխկաններին նա տուն ուղարկեց:
Ու լացեց ելի Ռահիմը ծերուկ,
Սուլաշին գրկեց, ասաց կամացուկ,
—Ծնունդու որհնյալ, աղջիկ իմաստուն,
Արեգ վառեցիր գու իմ ծեր որտում,

Ռահիմն արդեն հպարտ ե այսոր,
Վոր կինն ե գարձել տերը զլիավոր,
Վոր խեղճ զեխկանի աղջիկը անդոր,
Կարող ե զառնալ զորեղ դատավոր:
—Մեր նոր որհնըով, հայր իմ հարազատ,
Յեկ զեխկանների կամքովը աղատ,
Ումը վոր ընտրեն, նա յե զլիավոր,
Ում վոր վատահն, նա յե զատավոր:
—Ի՞նչ որհնք ե ալոց, և ով սահմանեց:
Ռահիմը այսպես աղջկան հարցրեց:
Բայց վոչինչ չասաց աղջիկը նրան,
Հոր ձեռքից բռնեց ու իր տուն տարավ:
Տանը հատակին փոնց նա զորդեր
Ու վրան դարսեց զինով սափորներ.
Քիշմիշով փլավ ու միս խորոված,
Մեղրածոր սեխեր, կարմիր նուռ հասած,
Սկուտեղով խաղող դրեց նա զորդին,
Ճերմակ բլիթներ զարսեց ամանին:
Հետո նա հագավ մի խալաթ բարակ՝
Գանգուր մազերին վասկեթել զլիսարկ,
Վոտքերին կոշիկ կասկարմիր կաշվից,
Այսպես գուրս յեկավ Սուլաշը տնից:
Ճոճվող յեղեղի ճկուն իրանով,
Մարալի նման թեթեկ սահելով,
Ղշլաղի միջով անից տնւն քայլեց,
Յեկ զեխկաններին իր մոտ հրավիրեց:
Յեկան ահելներ, յեկան ջահելներ,
Տղամարդիկ, կանայք և յերեխաններ.
Ու ծալապատիկ Ռահիմի կողքին,
Նստեցին նրանք թափամազ զորդին:
Կերան բարիքով առատ սեղանից,
Գինի խմեցին լեցուն թասերից
Յեկ վողջունեցին ծերուկ Ռահիմին
Մինչև ուշ գիշեր ուրախ քեֆ արին:

Իսկ ուշ զիշերով, յերբ գարնան քամին,
Մեզմ սոսափունով բռնել եր չորս զին,
Յեղ մութ յերկնքից լուսինը դրսում
Ղաղղի վրա արծաթ եր թափում,
Յերբ քնել եյին ծաղկունքը այզում,
Առուն ել հեռվում հաղիվ եր շնչում,
Դութառը հնչեց այն քեֆին ուրախ,
Սիսերին խփեց մի ջահել մաղղախ:
Սիսերից թռավ իր յերզը թեթեվ,
Ինչպես մի արտուտ, վոր առել և թեվ:
Հնչեց, տարածվեց ինչպես մի թմրուկ,
Ու մեկ ել վունաց ինչպես ձմռան բուք.
Լսվում եր հեռվում դոփունը ձիանց,
Ու մերկ սրերի շառաչը անցած:
Դութառն ե զնզում, դութառն ե խոսում,
Մաղղախն այսպիսի մի յերդ ե հյուսում.

* Հնչիր դութառ, հյուսիր յերզեր,
Հնչեք սիմեր իմ զնզուն,
Արագ վազեք ճկուն մատներ,
Քշեք թախիծ, քշեք քուն:

Պատմեք ինչպես հին աշխարհում
Դժբախտ եյինք, շղթայլած,
Բայն եր մրայն աղատ շնչում,
Վող աշխարհին տեր դառած:

Ինչպես մի որ շարքեր կազմած
Կովի յելանք բայի դեմ,
Կին, տղամարդ հրացան առած,
Մեզ հետ փոքրեր թխազեմ:

Արյուն հոսեց, հողը ներկվեց,
Բայեր յեկան անհամար.
Բոց ու կրակ վողջ խառնվեց,
Թնդաց հովիտ, դաշտ ու սար:

Բայեր յեկան հաղած ատլաս,
Յեղ կովկցին ձի հեծած.
Խալաթներին գումաշ ու խաս
Արյան փոշի կար նստած:

Իսկ մենք յելանք վոտարորիկ,
Բայց սամումի պես դաժան,
Առանք բերդեր կուռ, անառիկ,
Դարերի դեմ անսասան:

Հյուսիր դութառ ըմբոստ յերզեր,
Հնչեք սիմեր իմ զնզուն,
Արագ վազեք ճկուն մատներ,
Քշեք թախիծ, քշեք քուն»:

Ու ելի յերզեց մաղղախը ջահել,
Բոլորի սրառում նա բոց և վառել.
Ռահիմն ե տեսնում, ինչպես մշուշում,
Յերկու մեծ բանակ շարժվում են, կովում,
Սուլաշն ել այնտեղ մի թուր մերկացրած,
Դիմացը նրա չար բան ե կանգնած.
Մի հարված ուժին ու բարը փովեց,
Սուլաշը բային թուխ վոտքով հրեց
Ու ելի տնքոց, ու ելի հեղոց,
Հնչուն սիմերի ուժեղ ծլնզոց:
Մաղղախն ե յերզում, խփում սիմերին,
Նա զովքն ե անում անմահ կենինի:

Ծահիմը տեսավ շիկահեր մի մարդ,
 Լսեց իմաստուն խոսքեր անարատ,
 Դեխանի կողքին, կասզնած ուսուսի,
 Լենին եր կռվում վառ արշալույսին:
 Ծահիմը տեսավ, մշուշը ցրվեց,
 Զինջ խաղաղություն յերկրին տիրեց,
 Դաշտեր, այգիներ կանաչ են հաղել,
 Յերգում ե նորից մադդախը ջահել:
 Պատմում ե ինչպես աշխատող մարդկանց
 Մի նոր հոյակապ որենք ե տված:
 Ծահիմը լսեց ու զույդ աղամանդ
 Սահեցին, ընկան շողացող ու ցաւա:
 —Ինչո՞ւ յես ձերուկ, լալիս մեր քեփին.
 Հյուրերը այսպես հարցրին Ծահիմին:
 —Ուրախ եմ հիմա, և յերջանկության
 Արցունքներն ե, վոր գործում են այն,
 Յերջանիկ եմ յես, վոր ել բար չկա,
 Վոր գեխկանը խեղճ աղատ ե հիմա:
 Արյուն թափելով լայն ճամբաներին,
 Հաղթող ե յեղել նա կովի ժամին:
 Վոր հարուստ ե նա, վոր ուրախ ե նա,
 Հարազատ, ծաղկող իմ յերկրի նման:
 Բայց խնդրում եմ ձեզ, ասացեք հիմա,
 Ո՞վ ե մեծը այն, սարդը այն անմահ,
 Վոր մարդկանց համար նոր որենք հիմնեց:
 Ծահիմը այսպես հյուրերին հարցրեց:
 Վեր կացավ տեղից Սուլաշը հուզված,
 Ու պատասխանեց հորը ձերացած.
 —Ճշմարիտ ես դու, հայր իմ հարազատ,
 Մեծ մարդ ե տվել մեղ որենք աղատ,
 Նոր որենք տվեց Սապէննա անմահ,
 Նու յե վոր փոնց մեր յերկրի վրա,
 Մեծ քաղաքներում, զաշտերում, այգում
 Մեր յերջանկության դորզը յերկնազույն:

Ա Ե Վ. Ս. Ն

1.

Դեւ ժպտում ես արշալույսին
 Քո աչքերով բիլ, մաքուր,
 Յերբ ամպեր կան քո լայն ուսին,
 Գառնուկների պես գանգուր:

Յերբ արեվը վառ, հուրհարան
 Յնցուղները թափ տալով,
 Փայլուն լուսե շապիկ վրան,
 Հեղ քայլում ե քո ջրով:

Կապուտաչյա, քնաթաթախ
 Զգվում ես դու նազանքով,
 Ծփում մեղմիկ միասպաղաղ,
 Արեվի դեմ անզրդով:

Բայց դու այլ ես միջորեյին,
 Յերբ նայում ես ու ժպտում
 Քո լուսատու սիրահարին
 Յերկնի անհուն կապույտում:

Այն արեվին սիրակորսվ,
 Վորը կրծքիդ ե փարփում,
 Ճաճանչների մանւակներով
 Պարանոցդ գարդարում:

Յեկ խայտում ես դու համարձակ
 Յեկ հեղում ես, և խոսում,
 Ալիքներդ կոհակ, կոհակ
 Անուշ յերդեր են հյուսում:

Մեկ ել նորից հանդարտվելով,
Վեր ես ածվում հայելու,
Երբում հանդիսաւ ու անվրդով,
Անընդունակ ծփալու:

Իսկ թե հանարծ քամի փչի,
Անցնի խաղաղ քո ջրով,
Ինչպես մանուկ չարածճի
Զինջ հայելիդ փշրելով,

Դու հուզվում ես, զոռում վայրադ,
Թուխալ և իջնում քո գեմքին,
Վեր ես ցատկում, ճողփուժ արագ,
Փրփուր թողնում ափերին:

Հանդարտվելով յերեկոյան,
Դեմքիդ սեվ քող ես ծածկում,
Յերբ արեվը ալեծածան
Ծովի մյուս կողմն և անցնում:

Ու լուսինն ե իջնում կամաց
Սովոր, ծանոթ ճամքերով...
Թափում զերից արծաթ հալած,
Ալիքներում շողալով:

Քիշերներով, յերբ դու Սեվան,
Ննջում ես քո ափերում,
Հեռվից յեկող հովը անձայն
Քեզ հին հուշեր և բերում:

2.

Դու հիշում ես...
Դարեր առաջ քո ափերին
Կանաչ անտառ կար անանց,
Դայլեր կային ու բորենի
Թփուտներում թագնված:

Ա, ծյամներն արագավազ
Իշնում եյին լեռներից,
Դնչիներով սուր, թափամաղ
Խմում քո պաղ ջրերից:

Մութ մեհյաններ կային ափիոդ
Յեկ հեթանոս բաղիններ,
Զեր թափանցում այնտեղ արփին,
Ուր խոնավ եր, անարեվ:

Քո ափերին զյուղեր կային
Թսենոփենյան անտիններ.
Տիրոջ համար արքայածին
Վեր բարձրացող դղյակներ:

Մարդն եր զերի քարե կուռքին,
Գերի քուրմին հեթանոս:
Մարդն եր ստրուկ տիրոջ ձեռքին
Ճնշված, խոնարհ ու անխսս:

Բանչպարների հացը հալալ
Հզոր տերն եր վայելում,
Մեկ ել քուրմը զանդադաքայլ,
Վոր աղոթք եր մրմում:

Լաց են յեղել քո ափերին
Քանի ահել ու ջահել,
Քանի անդամ քո ջրերին
Աղի արցունք են խառնել:

Քանի մայրեր քաղցած, անհույս
Թուխ, չորացած ստինքներով,
Զուրդ են նետվել խելակորույս,
Մանկան կրծքին սեղմելով:

Սուդ ես արել այն ժամ, Սեվան,
Մելք քող քաշել քո դեմքին
Ու գառնալով պաղ զերեզման
Մահերդ հյուսել ամենքին:

3.

Դու հիշում ես....

Անցան նորից դարեր անհետ,
Ել չկային մեհյաններ,
Վեր սլացան քառակմբեթ
Նբանց տեղակ սեվ վահքեր:

Կղղուդ վրա քո ամայի,
Լեռան վրա ծովամերձ,
Սյունյաց Մարիամ իշխանուհին
Յերկու ճոխ վանք կառուցեց:

Ստքուկներ քշեց, կղղին լցրեց,
Հողից կտրեց զյուղացուն
Յեվ մտքակը կղղում շաշեց,
Տունը շինվեց «աստծու»:

Վանականներ յերկարմուրուք
Համբիչներով փողփողեց,
Քայլով կամաց և անաղմուկ,
Շարժվում եյին վանքի մեջ:

Յեվ աչքերը վերեվ հառած,
Կեղծ աղոթքներ մրմնջում.
Մաղաղթե «սուրբ» զիրք բացած,
Կարդում եյին ու ննջում:

«Անապատ» եր կոչվում կղղին,
Կինը այստեղ մուտք չուներ,
Միայն Մարիամ իշխանուհին
Մղայալ դալիս եր այստեղ:

Ուր վանահոր խուցը մտած,
Տուրք եր տալիս իր սիրուն,
Յեվ տուն դառնում հետո հոգնած
Յամաքարերդը սիրուն:

Նա ամուսին ուներ դաժան՝
Վասակ իշխանը Սյունյաց,
Վոր ափերիդ տերն եր, Սեվան,
Այնտեղ ապրող վողջ մարդկանց:

Իրեն համար քրտինք թափող,
Բանչարենք տերն եր նա,
Իրեն համար ավար բերող,
Զինվորների տերն եր նա:

Քանի անդամ նա քո ափին
Մարդկանց արյունն է թափել,
Ճնշել խաղաղ հարեվանին,
Հերկած հողեր կոխուել:

Քսենոփոնյան տնակներում
Լաց են յեղել շատ անդամ.
Հետո, Սեվան, քո ջրերում
Գտել խաղաղ հանգըլան:

Սուդ ես արել նորից, Սեվան,
Թուխար ես հաղել ու կապար,
Յերք զետեր են հոսել արյան,
Ներկել ափերը անծայր:

4.

Դու հիշում ես....

Անցան որեր, անցան դարեր,
Կյանքը նույնն եր քո ափին,
Նույն հողաշեն հին տնակներ,
Հացի կարոտ զյուղացին:

Վորը անվերջ տուրք եր տալիս,
Դաժան ցարին, աղային,
Նա իր տակի վերջին խալին
Պետք ե հանձներ սել վանքին:

Նա իրավունք չուներ սիրել՝
Առնել սիրած ողջան,
Իր պարագի բույրը շնչել,
Կամ գուրզուրել իր մանկան:

Նա յերկնքի տակ արելոտ
Գիտի քայլեր կորացած,
Մինչև մի որ ճամրին փոշոտ,
Կընկներ անուժ ու հողնած:

Յեղավ մի որ, կոխվ սկսվեց
Հեռու, մոտիկ վայրերում,
Յեվ գուղացին հսղից պոկվեց,
Գնաց, ընկավ այդ կովում:

Քանի հարսներ, քանի մայրեր
Մազ փետեցին քո ափին,
Ինչպես թախծոտ ուսենիներ,
Մեծ փոթորկի սել ժամրն:

Սկսվեց հետո ուրիշ կոփի
Աշխատողի, ռանչպարի,
Յելան նըանք բյուր ու անթիվ
Նման շարժվող ծովերի:

Յելան նըանք ու դաղաղած
Տիրոջ վրա գնացին,
Հին դարերի վիշտն ուստած,
Առած հրացան ու կացին:

Յերկինք գետին իրար անցան,
Հազան պուրպուր ու արյուն.
Թնդաց, ցնցվեց ամեն կածան,
Տերը ընկավ այդ կովում:

Տեսար, Սեվան, դու քո ափին
Հաղթանակի մեծ թափոր,
Աշխատողին ու ռանչպարին
Տեսար ուրախ, բախտավոր:

5.

Իու արթնացար առավույան
Ճաճանչափայլ, վոսկեվարս.
Յես քեզ գուղված տեսա, Սեվան
Կապուտաչյա նորահարս:

Պարզել եյիր բյուրեղ սափոր
Լի շողերով արեվի,
Լեռներ, սարեր քո շուրջ բուր
Անցել եյին շուրջպարի:

Քո ափերին ել չկային
Գորշ, հողաշեն հին հյուղեր,
Նրանց տեղակ յերկհարկանի
Ու լուսավոր նոր տներ:

Քո ափերին, լայն հանդերում,
Յերզն ե հնչում ռանչպարի,
Վորը հիմա ժիր, անդաղբում,
Տերն ե քո վոզ ափերի:

Նա հանգիստ խաղաղ ժամին
Քո սառնորակ ջրերում,
Լայնաթիկունք, բրոնզեմարմին,
Արագ լողում ե, սուզվում:

Յերեկոյան քո ափերին
Յերը մեխակներն են բուրում,
Հագած զղեստներ գարնանային,
Մարդիկ յերգում են, պարում:

6.

Դու ուրախ ես հիմա, Սելան՝
Գեղեցկուհի հերարձակ,
Դու տեսնում ես քո ապագան
Քո աչքերով կապուտակ:

Յերք զու զվարթ կարկաչյունով
Կմուենաս ափերին,
Կանցնես նոր-նոր առուներով
Ու ջուր կտաս դաշտերին:

Կվառողես հանդ ու արոտ
Ու պարտեզներ բուրավետ,
Կանցնես ճամբով նոր, անծանոթ
Ու կը խաղաս հովի հետ:

Միանալով հորդ զետերին,
Զուրը ջրին կխառնես,
Էնթացք կտաս նրանց թափին,
Ճետո առաջ կը վաղես:

Ելեկտրական մեծ կայաններ
Նոր ուժ կառնեն քո ճամբին,
Դու կվառես բյուր արելներ—
Հեռու մոտիկ ափերին:

Դու շողշողուն մանյակներով
Գյուղ ու քաղաք կղուղես,
Քո մոլեզին հզոր թափով
Բյուր անիմներ կշարժես:

Պուրակներում քո առափնյա,
Անտառներում նորատունկ
Յեղեղնիներ կմեծանան
Ու կաղնիներ հաստարուն:

Կկառուցվեն այնուեղ տներ,
Տուֆաքարից վարդաղույն
Յեկ մարմարե շատրվաններ,
Արձաններով զարդարուն:

Ուր սերունդներ կաճեն հզոր,
Ուժեղ կամքով իմաստուն,
Դու ուրախ ես այսոր, Սելան,
Դու տեսնում ես քո հեռուն:

Դոտեպնդված վեր ես ցատկում,
Փրփուր թողնում ափերին
Ու կարկաչուն յերգեր հյուսում
Հաղթանակի մեծ ճամբին:

Յերջանիկ ես հիմա, Սելան՝
Գեղեցկուհի հերարձակ,
Դու տեսնում ես քո ապագան
Քո աչքերով կապուտակ:

1937թ.

ՅԵՐԱՎԱՆԿԱՌԻԹՅԱՆ ԳԻՐՅԲ

(Տաղիկական լեզվով)

Դարեր առաջ հին աշխարհում
Կար հոյակապ առասպել,
Վորը յերեր չի մոռացվում,
Վորը և մեզ և հասել:

Առում եյին, թե յերկնքում
Հանկարծ այնպես պատահի,
Վոր արելը հորիզոնում
Շող լուսնյակին հանդիպի,
Այն ժամ մի նոր մարդ ե ծնվում
Մի անսովոր պատահի:

Մի նոր մարդ ե ծնվում այն ժամ,
Վոր մարդկության անհամար
Կամ չարիք ե բերում դաժան,
Կամ ել բարիք անսպառ:

Յեղավ մի որ, յերը լուսնյակին
Զինջ արելը հանդիպեց,
Յեկ սիրածին իր թանկագին
Փայլուն կրծքին նա սեղմեց:

Նա Պամիրի գլխին անհաս,
Ուր քամի յեր, փոթորիկ,
Խմեց սիրո լուսե մի թաս
Միբուհու հետ գեղեցիկ:

Մշուշ իջավ շող արեվին,
Տիեզերքը խավարեց,
Տնքաց յերկինք, դողաց դետին,
Յերկրի ընդերքը բացվեց:

Յեկ աշխարհում այն ժամանակ
Ծնվեց մի չար ու նենդ մարդ,
Այն թեմուրը ծնվեց դաժան՝
Չարադրութեան նենդ ու ժանա:

Արադաթեկ մի սեկ թռչուն
Հորը արավ աչքալուս,
Հայրն եր կովում ուղմադաշտում,
Կես գիշերից մինչեւ լույս:

Տարիները արագ թռան,
Մեռավ հայրը արնախում,
Ու թեմուրը չար ու դաժան
Հազար գրահ, զենք ու թուր:

Նա նվաճեց շատ յերկրներ,
Ժողովուրդներ կոտորեց
Յեկ հոսեցին արյան զետեր,
Կյանքը մահին նա հանձնեց:

Արցունքներից թափվող աղի
Կազմեց ծովեր արնաներկ,
Չարագործ եր նա կատաղի,
Չտեսնված զեռ յերբեք:

Նա պալատում իր հոյակապ
Բյուր զրքեր եր ժողովել,
Նա դադարի ժամին պարապ
Մկնեց կարդալ ու խորհել:

Նա մտքերին խոր, իմաստուն
Ուզեց լինել մասնաւկից,
Վոր միշտ հաղթող լինի կովում,
Դառնա քաջը քաջերից:

Մագաղաթե մի գրքում հաստ
Կարդաց Թեմուրը մի որ,
Վոր մարդկության համար դժբախու-
Կաշ մի գար բախտավոր:

Յերբ նա կապրի միշտ յերջանիկ,
Յերբ չեն լինի աշխարհում
Թեմուրի պես անզութ մարդիկ,
Չարագործներ արնախում:

Աշխարհ կզա այն ժամանակ
Արևածին մի մեծ մարդ,
Յեվ լուսաշող յերկնքի տակ
Մարդ չի լինի ել դժբախու:

Ու վորոշեց Թեմուրը նենդ
Մարդկանց զըկել այդ զրքից,
Դիրքը ձեռքով իր արնաներկ
Պահել, թաղնել մարդկանցից:

Նա զիշերով մութ ու խավար,
Թիկնապահներ վերցնելով,
Դիմեց գեղի հեռու մի սար,
Արագաստաց արշավով:

Յեկավ հասավ մամոստ սարին,
Մինչև գաղաթ բարձրացավ,
Շուրջը մշուշ, չկար լուսին,
Մթին զիշեր չարաղավ:

Նա սուր թրով սարը կիսեց,
Սարի գաղաթը անհարթ,
Ճեղվածքի մեջ արագ թաղցրեց
Մագաղաթե զիրքը ճաստ:

Յեվ կծկվեց սարը նորից,
Յերկու կեսը միացան...
Զար Թեմուրը իջավ սարից
Ու քրքջաց բարձրածայն:

Արյունաբու ժանտ Թեմուրին
Վողջ մարդկությունը ատեց,
Ու նենդամիտ տիրակալին
Յերկար, յերկար անիծեց:

Յեկան, անցան տիրակալներ՝
Չարագործներ արնախում,
Բյուր, անքանակ ժողովուրդներ
Տանջիւմ ելին ու սպասում:

Անցան որեր... Անցան գարեր...
Յեղավ նորից այնպես որ,
Յերբ արեկը ջինջ վոսկեներ
Քայլեց ճամբով անսովոր:

Մշուշապատ հորիզոնում
Շող լուսնյակին հանդիպեց
Յեվ սիրուհուն պերճ ու փայլուն
Այրվող կրծքին իր սեղմեց:

Կովկաս սարի զլխին նրանք
Շուրջը շուրջին միացրին,
Մշուշ չկար, լույս եր հստակ,
Սիրո հանդես ջերմագին:

Զինջ արեմի կըծքին վոսկի
Փարվեց լուսինը արծաթ,
Ծնվեց այն ժամ զործի, խոսքի
Պողպատակուռ մի մեծ մարդ:

Առվակները քչքչացին
Ուրախության կարկաչով,
Մարեր, ձորեր վողջ գուղլեցին
Մշտակալար կանաչով:

Կայծակները վազքով արագ
Հեռուներում պայթեցին,
Ծիածանը բազմայերանդ
Բանեց յերկինք ու զետին:

Այուծները մանչացին,
Կծկվեցին բներում,
Մարդու գիմաց արեվածին
Վողջ աշխարհն եր խոնարհում:

Մի նոր թռչուն վոսկեփետուր
Թռավ, անցավ հանդից հանդ,
Յերգեց, պատմեց նա ամենուր,
Վոր ծնվել ե մի մեծ մարդ:

Վոր քշել ե նա տերերին,
Հողը հանձնել զյուղացուն,
Կյանք ե տվել ժողովրդին,
Արելի պես առկայծուն:

Ժողովրդի հետ միասին
Դուրս ե յեկել պայքարի,
Վոր հաղթել ե, կովել կրկին
Առաջնորդը քաջարի:

Վոր զբել ե նա զինջ, արդար
Կյանքի որենքը անզին,
Լեզվով հնչյուն, վոսկերաբառ
Մի նոր որենք մարդկային:

Յերջանկության զիրք ե զբել
Նա կուռ ձեռքով պողպատե,
Բոցի մեջ ե նա թաթախել
Իր զրիչը արծաթե:

Այն Ստալինն եր, վորի մասին
Վոսկի թռչունը յերգեց,
Մեծ Ստալինն եր արեվածին,
Վոր իմաստուն զիրք կերտեց:

Նա գարերին զյուցազնական
Տվեց որենք անվարան,
Տվեց մարդուն յերջանկության
Անջնջելի պատվիրան:

Դարեր առաջ հին աշխարհում
Կար հոյակապ առասպել,
Վորը յերբեք չի մոռացվում,
Վորը և մեզ ե հասել...

1937թ.

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ԴԱՅԱԿԻՆ

Դաժան որերիս ընկեր, իմ դայակ,
Անուշիկ հոգյակ—զառամյալ իմ ծեր,
Սոճու անտառի խորքում միայնակ
Բազասում ես ինձ վաղուց անհամբեր:
Պատուհանի մոտ, զու քո սենյակում,
Ինչպես մի պահակ, նստել ես վշտոտ,
Ռոպե առ ըոպե ճաղն ե զանդազում
Քո այդ դողացող ձեռներում կնճոռա:
Դարբասի միջով զու դուրս ես նայում
Այն սեփին տվող հեռավոր ճամբին,
Հոգսեր յեվ թախիծ, յեվ նախազգացում
Քո կուրծքն են ձնշում ամեն մի ժամբին:

ՆԺՈՒՑԳԴ

Խրինջում ես աշխուժ ձի
Ինչու ալզպես դլխիկոր,
Ել չես շարժում բաշդ ձիգ,
Ել չես կրծում սանձը քո:
Թէ քեզ վատ եմ խնամում,
Կամ վարսակ եմ խնայում,
Թէ սիրուն չի սարքը քո՝
Սանձափոկդ մետաքսե,
Կամ պայտերդ արծաթե,
Սապանդակդ փոսկեղոծ:

Պատասխանեց ձին տբտում.
—Նրա համար եմ յես տիրում,
Վոր լսում եմ հեռվում,
Ուժեղ դոփյուն, փողի կանչ,
Նետի յերգեր և շառաչ,
Խրինջում եմ նրա համար,
Վոր այս դաշտում ել յերկար
Յես չեմ շրջի խնամված,
Փայլուն սարքով դարդարված,
Վոր թշնամին դաղաղած
Կտիրանա իմ սարքին
Յեվ պայտերս արծաթած
Իմ վոտքերից կապոկի:
Հոգիս տնքում ե խռով,
Վոր կողերս քըտնաթոր
Թամրածածկի տեղ շուտով
Նա կծածկի քո կաշվով:

ՆՈՅԵՄԲԵՐԻՆ

I.

Յերկինքն արդեն աշուն եր շնչում,
Արեն արդեն սակավ եր փալում,
Յերեկն սկսեց արդեն կարճանալ,
Մութ անտառների շվաքն անփայլ
Բացվեց, մերկացավ տիսուր աղմուկով:
Յեվ մեղն եր իջնում դաշտերի վրա,
Ճշան սագերի յերամն ահա
Զգվել եր հարավ, Դալու յեր շուտով
Տիսուր յեղանակ, ձանձրալի, ամպոտ
Նոյեմբերն եր այդ, կանգնած դռան մոտ:

Արշալուչոն ե ցուրտ մշուշում բացվում
Արտերում հնձի աղմուկն ե լոււմ,
Ընկերունու հետ քաղցած, ցրտահար,
Գայլն ե զուրս դալիս կածանի վրա:
Նրան տեսնելով, ձին ե խրխնջում,
Ճամբորդն ել զգուշ առաջ ե թոշում,
Սարն ի վեր արագ հասնում մի շնչում:

II.

Յեվ այսարացին հովիմ ե լուս,
Կովերին զոմից ել զուրս չի քշում,
Յեվ միջորելին, կաղմած շրջանակ,
Նրանց չի կանչում փողով իր բարակ:

Խրճիթում նստած աղջկն և յերգում,
Յեզ հետն ել մանում: Գիշերվա ընկեր
Ճրագն և ճթթում, վառվում և յերեր:

Ճայթում են արդեն բուք, սահնամանիք
Արծաթով պատում դաշտերն ամայի:
Յեզ տղաների ժողովուրդն ուրախ,
Սառուցն և կտրում սահոնով անվախ:
Կարմիր թաթերով, զերացած մի սագ
Զբերում ուղեց նորից լողանալ,
Սայթաքեց, ընկավ: Թոշում և արագ,
Փայլում, պտտվում ձյունն առաջին,
Աստղերի նման թափվում և ափին:

(«Յեզենի Ռնեղին» -ից)

Ա. Ա. ՊՈԽՉԱԿԻՆ

Ա. Գ. ԱԲՈՄԵԼԻՔԻ ԱԼԲՈՄՈՒՄ

Կար ժամանակ (հիշում եմ յես գորսվով),
Դայակի պես պահում եյի հրաժանքով
Զեղ, յերը զեռ զուք՝ մանուկ եյիք որանչելի...
Դուք ծաղկեցիք, և յես հիմա պաշտելով,
Խոնարհում եմ, յերկրապատում ձեղ ելի.
Ամենուրեք ձեղ աչքերով և որտով
Յես ակամա սարսուռով եմ հետեւմ,
Յեզ ձեր փառքով, և ձեղանով
Մի ձերացած դայակի պես պարձենում:

Ա. Ս. ՊՈՒՇԿԻՆ,

Կզմ ժամս ազատության...
Ժամ ե, ժամ ե կանչում եմ յիս:
Ծովի ափին, անապաստան,
Հսպասում եմ նավին անտես:
Ալիքի դեմ պայքարելով,
Ծովի ազատ ճանապարհով,
Յերբ կակսեմ վաղքս ազատ,
Տիուր ափը թողած անհայտ,
Ինձ անհրապույր գոռ տարերքի...
Վոր ծփանքում միջորեյի,
Յերկնքի տակ Աֆրիկայի,
Մոայլ Ռուսիան հիշեմ կրկին,
Ուր տանջվեցի, ուր սիրեցի,
Ուր իմ սիրտս յիս թաղեցի:

(«Յեղենի Ռուսին»)

Ա. Ս. ՊՈՒՇԿԻՆ,

Միգում վորքան սարսափելի
Նա կանգնած ե...ինչ միտք դեմքին,
Ինչ պարփակված ուժ նրա մեջ,
Իսկ ձյան մեջ կրակ անշեջ:
Դեպի մեր ես ձի արշագում,
Մմրակներդ ուր իշեցնում.
Ով զու, կրանքի զորեղ իշխան,
Վոր անդունդի ափին այն խոր.
Յերկաթ սանձով, ձեռքով հզոր
Վեր բարձրացրիր այդպես Ռուսիան...

(«Պուսկինի հեծյալ»)

Ա. Ս. ՊՈՒՇԿԻՆ

Պատվանդանի շուրջը կուռքից
Խելագարը այն խեղճ շրջեց
Յել հայացը վարի հասեց,
Կոս աշխարհի տիրոջ դեմքին:
Կուրծքը ճնշվեց, դեմքը ահա
Յանկապատին սառը կպավ
Յել աչքերին մշուշ իջավ,
Արտով անցավ մի բոց հանկարծ
Յել արյունը նրա յեռաց.
Նա մոայլից կուռքի զիմաց,
Կրծտացը եց, ձեռքը սեղմեց,
Ինչպես ուժով սել բռնված,
Նա դողալով, չար շշնչաց—
—«Թե, կառու ցող, զու հրաշապործ,
Սպասիր, յես քեզ»...

(«Պահանջման»)

ՄԵՐ ՏՈՆԸ

Դեռ ծերերն են աղոթում,
աստվածապաշտ լծի տակ
գողգողալով կոսմում:
Բայց, տես արգեն
Հաղթաճեմ
կոմսոմոլն և մեր քայլում
ու քարոզում նոր հավատ,
մի նոր հավատ,
վորով մեղ
ասածո զծած հին ուղին,
յենթարկելով կասկածի,
պետք չե իսկի...
Տես,
ելեկտրոմառը լարած,
Տիրանում ե աշխարհին
ինքը մարդը:
Անկասկած,
վհուկները անպետք, հին
և չարքերը ամեն տեսակ
ել չեն իշխի
ուղեղներին
մթագնած...
Յեվ մինք
հաշվի կառնենք
փայլը անցնող կայծակի
և վարուը ամպերի:

Ել տեր-աստված չի կարող
այս մեր տոնին հաղթական
ողը ճեղքող հայացքով
վառ շողերը արեի.
քշել, ցրել ամեն կողմ...
Յեվ աստղերը վոսկեշող,
և լուսնյակը լուռ սահող
Գլավսիլիկատ
կհանձնենք:
Մենք այլևս կախում չունենք,
մեր մաքերին հակառակ,
մութ յերկնքից
սեամպ,
ուր կվառենք նոր լույսեր՝
ելեկտրական լամպաներ:
Մենք սուրբ զիրքը անարդար
ել չենք կորդա
հավիտյան...
Յեվ, անպայման, աստծուց,
վոր աշխարհը
միշտ խարում ե հրաշքներով.
սանձափոկը կխլենք,
Նրա փոտած որենքին,
կհակադրենք,
ցնծալով,
որենքները մարդկային:
Մենք չենք տոնի
յեկեղեցում անհրապույր
մեր տոները ամրակուռ.
այլ մեր տոնին հաղթական
շարք-շարք կանցնենք քայլերդով/
հրապարակով, փողոցով:

Հոկտեմբերին արթնացանք
մեր հին քնից
գարավոր:
Քսանհինդին յեղավ այդ,
յերբ բանգորը, միշտ ճնշված,
կանգնեց ամբողջ հասակով,
կանգնեց, նայեց և քայլեց.
միարը փակող կյանքի դեմ
կովեց անվերջ, պայքարեց.
ծանր լուծը կրոնի
փոշի շինեց,
քամուն ավեց...
Ալ մետաքսն և փողփողում
նրա անցած ճամբերում,
նրա ջլուտ ձեռքերում
զիրքն և փալում զիտության:
Յեկեղեցում լուռ ու մութ
թող գաւարուն,
սողալով,
ողակ-ողակ ոձապտույտ
պառամսները քարեպաշտ...
Իսկ յերկնքի հետ անհաշա,
դու, կոմսոմոլ համարձակ,
քայլիր արագ
ու զվարի.
և քո հաղթող քայլվածքից
թող կործանվի զողալով
անողնական ու մոլոր
«ոռչըր» յերկինքը
անապակ:

Ո, թող հեռու յե ձեր յերկիրը, հեռու չկա իսկի,
Սրտի համար, վոր միշտ յերգում ե, ոահման չկա իսկի:
Յեկ ջեկ վայել ե քաջ մեսնելը՝ մահվան դիմաց կանգնած,
Քանդված ձեր քաղաքում ալրվող այն, դաշտում ձեր չհերկված:
Ո, թող հսկա յե ձեր յերկիրը, հսկա, թե աննշան,
Նա քարտեզի վրա շատ փոքր ե, փոքրիկ բժի նման:
Մի ընդհանուր նախշուն յերադ ե ձեկ հավաքել իմի,
Յեկ դուք այստեղ ըշտապ յեկել եք, կոփվ սկսել հիմի,
Պատրաստակամ այստեղ յեկաք դուք, առանց իմանալու,
Թե ինչ տեսակ այսոր ամրոց եք դնում նվաճելու:
Մահվան դիմաց դուք ինչ հպարտ եք քայլում դեպ հաղթանակ,
Յեկ մարտերով դուք զարդարված եք՝ զարնան զգեստով բարակ:
Դե, մնացեք այստեղ ընդմիշտ դուք, ձեղ կզզվեն սիրով
Դաշտեր և հովիտներ ծաղկող մեր, արեմի իր վայլով:
Մենք փոթորկոս ծովում կյանքի մեր, լուսեմ ենք—«Յեղբայրներ,
Զեղնով Մաղրիդն ե փառավոր միշտ, Զեղնով, մեր ընկերներ»:

Թարգմ. Առաքելենից

Այսպես ե յերգում մի անահայտ
բախչի Դարձաշի մեր մակոխայի ամե-
նասիրելի, ամենափաստուն մարդու
մասին, Սահմանալրության հանճարեղ
հեղինակը՝ Ստալինի մասին:

Թե իմ կրծքում ունենայի յերկու սիրտ,
Յես ձի հեծած կտանեյի ան Մոսկվա,
Սանձը ձիու կը քաշե՛ի զարբասի մատ,
Կը քանդեյի իմ մետարսե լայն զոտին
Յեկ յերկու սիրտ կղնեյի լուս ու մունջ
Լայն զարբասի վայրուն շեմքին մարմարե:
Կքանդեյի իմ լայն զոտին—թաշկինակ,
Կը կանչեյի յես պահակին, կասերի—
—Յես Ստալինին ընծա բերի մի թաշկինակ...
Կվառվեյին յերկու տաք սիրտ բացեղեն,
Մեծ սրտի պես, վոր գառվում ե նրեմլում:

Փողովրդական յերգի՝
ՍՈ.ՁՈ ՄՈՒԴՄԱՅԻՆ

ՈՒԶԲԵԿԱԿԱՆ ՑԵՐԳ ՍՈՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

Դրի յե տոնված Խիլայում (Խորեգի ոկրուգում)

Որենքը ասում ե այդպիս ե, կա,
Ով չի աշխատի, հաց չի ունենա.
Յեկ վերջ արնախում խանին անհագուրդ.
Վողջույն քեզ ազատ Ռւզբեկ ժողովուրդ:

Վեհ ե որենքը ազատ յերկրի,
Վոր մեծ զեկավարն ե տվել ամենքին.
Վողջույն քեզ հզոր, անշեղ զեկավար,
Ստալին, դու յես արել մեր վառ:

Զկա բռնություն, կորել ե անհետ,
Յեկ մարդ յերջանիկ ե, ազատ ե հավետ,
Աճում ե մեր կամքը, մեր ուժն ե աճում,
Վողջույն զեկավար քեզ ուժեղ, իմաստուն:

Վեհ ե որենքը ազատ յերկրի,
Վոր մեծ զեկավարն ե տվել ամենքին.
Վողջույն քեզ հզոր անշեղ զեկավար,
Ստալին, դու յես արել մեր վառ:

Ռւզբեկստանի հետ մեկտեղ կողք-կողքի
Կարա-Կալակալիան ել ուրախ կլանգնի,
Նախշուն Կիրդիզստան, սիրուն Հայաստան,
Մեր վողջ յերկրները ազատ, անսասան:

Վեհ ե որենքը ազատ յերկրի,
Վոր մեծ զեկավարն ե տվել ամենքին.
Վողջույն քեզ հզոր, անշեղ զեկավար,
Ստալին դու յես արել մեր վառ:

Բամբակի դաշտերում բամբակն ե ծփռւմ,
Հարազատ կոլխոզում վիթթում ե, ծաղկում.
Ծաղկում ե յերկիրը ուրախ ու ջանել,
Դարեր յերազել ենք այսպես մենք ապրել:

Վեհ ե որենքը ազատ յերկրի,
Վոր մեծ զեկավարն ե տվել ամենքին.
Վողջույն քեզ հզոր, անշեղ զեկավար,
Ստալին, դու յես արել մեր վառ:

ԱՅՅ ԿԻՐՈՎԻ ՄԱՍԻՆ

(ՆԵԽԵԳԱԼԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԵՐԳ)

ՎՈԶՆՉՈՅՆՆԵԼ ՈՉՈՅԻՆ ՍԵՐՄԸ

(Ու գուրմուրտական ժողովրդական յերգ)

ՄԵծ քաղաքումն եր այդ, յես չը զիտեմ,
Թե փոքր քաղաքումն եր արդ, յես չը դրտեմ,
ՄԵծ քաղաքում Կիրովին սպանեցին,
Բնկեր Կիրովին սպանեցին:

Կիրովին կրծքից չեր վոր խփեցին,
Վախեցան վճիռ աչքերից նրա,
Ծոծրակը նրա դնդակով խայթեցին,
Ոձային թույնով լեփ-լոցուն եր այն:

Սպանության լուրը տարածվեց արագ
Ու վաղեց յերկար ճամբեքով բոլոր,
Կոլխոզներ մտավ, քալերով արագ,
Ու ամեն տան մեջ վշտի ցամս եր խոր:

Յեկ սրտերում մեր վառվեց, բոցկլտաց
Ատելության բոց թշնամու հանդեպ,
Այդ ատելություր այսոր մենք լցված՝
Թեծ յերկաթ դառանք խայթող, անվրեալ:

Յեկ բանակ դառած, մենք առաջ անցանք,
Վոր այրենք ընդմիշտ ոձային բներ,
Ոձային ճամբեք, վոր քանդենք անանց
Ու վոչնչացնենք ոձային սերմեր:

Յեկ մենք չենք թողնի վոչ մի բուն ոձի,
Ոձային ճամբա չենք թողնի միա,
Կճիւլենք ընդմիշտ ամեն մի ոձին.
Ու մեր բոցի մեջ կվառվին ահա
Դողջ իժերը չար, մոխիր կդառնան:

ՄԵծ լոռ թյան վեհ ժամին
Տոնդրան խուլ ե, մթազնած.
ՄԵծ լոռության վեհ ժամին
Ռադիոն հնչում ե հանկարծ:

Յեկ տունդրայում ստվերներ,
Ու ել վոչինչ—ձյուն ե խոր,
Արագավազ պատրաներ
Կծկվել են չումիս մոտ:

Պախրաներին տունդրայի
Կըշելի ձյուներով,
Վոր հասնեյի, բռնելի
Չար թշնամուն իս ձեռքով:

ՄԵծ լոռ թյան վեհ ժամին
Վիշար խորն ե մեր սրտում
Խարույկի մոտ այս ժամին
Նեխեցներն են լաց լինում:

Բուռ զըսւցասաց

ՊՍՏԳԱՄՆԵՐԸ ՔՈ ԽՐԱԿԱՆԱՑԱՆ

Թե յես դառնայի մի պայծառ բազե,
Թե յես դառնայի մի գորշ աղավիկ,
Կամ թե ծիծեռնակ արտգ թերով,
Յես տիտուր խոսքեր ել չեյի ասի
Յեվ աղի արցունք ել չեյի թափի:
Ուղիղ ճամբեքով կթռչեյի յես,
Մինչև մեծ Մոսկվա կհասնեյի յես,
Հենց կհասնեյի կրեմլի պատերին,
Յես Մավզուեյի վրա կիշնեյի,
Վլադիմիր Լենինին յես կղիմեյի,
Յեվ յես կասեյի, —,, Դու արև պայծառ,
Շուրջդ քո նարիր և ուրախացիր,
Տես կյանքը ինչպես փոփոխվել և մեր,
Տես, կոլխոզական այգին և ծաղկում,
Տես կոլխոզական դաշտերն են ծաղկում,
Մեր կյանքը ինչպես լու սավոր ե, ջինչ:
Մանուկները մեր դպրոց են զնում,
Յերկնքում բազե վորդիներն են մեր,
Աղջիկները մեր տրակտոր են վարում,
Իսկ մեր աներում ծով—առատություն:
Դորձը մեր ձեռքում յեռում ե, զինվում,
Իսկ սրտումը մեր վեհ սեր և վառվում
Քո հաղթանակի, քաջության համար:
Դու աշխատեցիր մեզ համար անվերջ,
Յեվ ուղեղը քո Դու չխնայեցիր,
Խարույկի նման անվերջ վառվեցիր,
Ինչ յերազեցիր, վողջը կատարվեց:

Քո պատգամներով և քո կտակով
Դեպ յերջանկություն Ստալինն և տանում.
Արծվի ճուտը իրեն և նման,
Բազեյի թոփչքն և բազեյական,
Ովկիանը—սվկիանին՝ յեղբայր հարազատ,
Ստալինը—Լենինին, յեղբայր հարազատ,
Թոփչքով, թափով իր բազեյական:
Քայլում ենք Ստալինի հետ, ինչպես Լենինի հետ,
Նա զիտի մեր վողջ մտածմունք ու ցավ,
Մեր մասին և նա մտածում անվերջ,
Այդ մտածմունքի շնորհիվ ե, վոր
Ել չունենք հիմա մենք անտուն մարդիկ,
Վոր չունենք պանդուխտ, կամ անբախտ մարդիկ,
Ել վորրեր չկան, այրիներ դժբախտ,
Յեվ բատրակների տանջանքը չկա:
Դառը կյանք չկա, դառը կացություն.
Մենք հիմա միայն մեկ ճամբա ունենք՝
Դեպ յերջանկություն լայն ու շողջողուն:
Այդ ճանապարհով առաջ և տանում
Մեզ միշտ հարազատ մի կուսակցություն:
Դեպ յերջանկություն, ճամբան շողջողուն,
Զի վոչնչացնի վոչ մի սև քամի,
Յեվ վոչ մի ավագ չի կարող ծածկել,
Հորդ զետի ջրում նա չի կործանվի,
Նրան ամպ—մրրիկ չի վոչնչացնի:

(Աւկրայինական ժողովրդ. յերդ

ԽՈՀԵՐ ՍՍՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ. ՄՅՈՒԻՆ

Նոր Սահմանագրության յես խոսքերն եմ կարդում,
Հիմնական Որենքն եմ մինչև վերջ սովորում.
Որենք, փորի մասին Ստալինն է խորհել,
Որենք, փոր անսահման հեռուներ ե բացել:
Յերբ յես ընթերցում եմ նրան կետ առ կետ,
Ստալինը իմ մեջ ե, ըզզում եմ, ինձ հետ:
Յերբ չենք ունեցել այդպիսի մենք որենք,
Վոր պատղամավոր ինքներս ընարենք:
Կալարության ժամանակ քահանան բուրվառեց,
Դրախտով դժոխքով անվերջ վախեցրեց.
Ով սահն հավատաց—զրախտ խոստացան,
Իսկ ով չաղոթեց—նզովք բարձրաձայն.
Կա, սրին, մինիստրներին մենք ընդմիշտ քշեցինք,
Նենդ բահանաներին իսպառ վերացրինք.
Վերջ բոնապետներին, որենքին դաժան,
Մենք ենք կառուցել զրախտ անման:
Եյդ զրախտը չե յերկնային, այլ յերկրի վրա,
Մեր Խորհրդակին մեծ յերկրութիւն է նա:;
Մեր արդար որենքը, պողպատի նման,
Ստալինն է սրտումը իր փայփայել յերկար:
Որենքի շնորհիվ յերջանիկ ենք՝ մենք,
Հողից և ջրից ազատ կողտվենք.
Ում վոր հարզում ենք, նրան ենք ընտրում,
Ում վոր հավատում ենք, նա տեր ե զառնում:
Մենք մեզ չենք խնայում, ուժերն ենք լարում,
Տենչած կոմունիզմը այսոր կառուցում:

ՍՏԱԼԻՆՑԱՆ ՍՍՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ԱՐԵՎԸ

(Աւզբեկական ժողովրդական յերդ)

Յերբ արեվու ե ծագում յերկնում, իմ աշքերը ել ուժ չունեն
Հնդգրկելու զեղեցկության վեռությունը շողազուն.
Յես տեսնում եմ ջիւջ արեր, արտացոլված ավագանում,
Տաքանում եմ յես շողերով, նրա լույսով լուսավորվում:
Յերբ մայիսյան ֆերգանայում ողն ե լցված ճոխ բուրսունքով,
Վոր գալիս ե արգիներից, յես ուժ չունեմ ուսյըլ առնել,
Յես նոնինու ճյուղն եմ բեկում, բույրն եմ շնչում հիացմունքով,
Յեվ արդ փորքիկ ծաղկումի մեջ, մի հոյակապ զարուն տեսնում:
Յերբ բամբակի ճերմակ զաշտով յես անոնում եմ արագաքայլ,
Յես զգում եմ ամեն փոքրիկ քուլայի մեջ յերջանկությունը ֆեր-
գանայի,
Յես տեսնում եմ նոր խալաթներ, յես լսում եմ շառաչը
զի զործարանի,
Ամեն փոքրիկ կնդուղի մեջ սիրտն եմ զգում իմ յերկրի:
Յերբ նայում եմ յերկրիս, իմ հայացքս յերջանկությամբ լեցուն
և միշտ,
Յես նայում եմ, չեմ կշտանում, յես ցնցված եմ կյանքի հզոք
վեհությամբ,
Յերբ Ստալին եմ ասում ուրախ, դրանով ամեն ինչ եմ ասում:
Ո՞, Դու հզոր մեծ առաջնորդ, ջահելություն տվող զարին,
Ծաղկում տվիր Դու զարունքին, յեվ յերդ տվիր Դու սիմերին,
Իսկ սրտերին անհուն մի սեր, զործարանին վեհ աշխատանք:
Ամեն տեղ ե զգացվում հիմա քո հաւրական ձեռքը արի:
Դու գարունքի ծաղիկն ես իմ, Դու արե ես լուսաճաճանչ.
Դու հանեցիր իմ յերկիրը իր զարավոր անշարժ քնից,
Ստամանազրության ջրնց արեով Դու լույս տվիր վոսկեճաճանչ,
Վոր ֆերգանան իմ հարազատ փայլի ինչպես մի մարգարիտ:

Վրաստանի ժողովրդական աշուղ

ՅԵՐԿՈՐ ԱՊՐԻԲ ՅԵՎ ԿԵՑՑԵՍ

Յերկար ապրիր և կեցցես,
Գրոլետարի զեկավար,
Աշխատողի դու պաշտպան,
Նրա հույսն ես դու միշտ վառ:
Դու մեր բախտն ես սքանչելի,
Ճնշվածներին ազատող,
Արծի պես վախ չունես,
Քաջ մարտիկ ես անհողողդու
Մեր յերկրի տերն ենք մենք,
Մեր գաշտերն են զեղեցիկ,
Քեզ են այսոր մեծաբուժ
Մեր նոր զյուղի զյուղացիք:
Կուսակցության զեկավար,
Քո գործով ես պաշտպանում
Կուսակցությունը մեր մեծ
Դու իմաստուն ես վարուժ:
Դու բուժում ես հիմնովին,
Քյուր վերքերը գարերի,
Քո շնորհքին, Մեծ Ստալին,
Նախանձում ե թշնամին:
Քո գործերը արեստ
Վողջ աշխարհն ե զարմացնում,
Յերկար ապրիր և կեցցես,
Մեծ Ղեկավար դու սրտոտ:

ԿԵՆԱՅ ԲԱԺԱԿ

(Քերոսոսական ժողովրդական յերգ)

Կոլխոզի արտուժ
Հասկը թող համնի,
Թող ինչպես հորդ գետ
Ցորենը հոսիտ
Ամեն կոլխոզնիկ
Առատ հաց ստանա.
Իսկ ծույլը անպետք
Թող քաղցած մնա:
Մեքենան գաշտուժ
Ուրախ շառաչի,
Զինջ արշալու յալից
Մինչ գիշեր հնչի:
Թող բայլեն ուրախ
Ստախանովականներ,
Վեհ հաղթանակի
Թող հյուսեն յերգեր:
Թող ապրի ընդմիշտ
Կյանքով պանծալի.
Ստալինը մեր մեծ,
Հայրը սիրելի:

ՅԵՐԳ ՓՈՂՅՎՈՒԲԻՐԴՆԵՐԻ ԳԱՐՄՆԱՆ ՄԱՅԻՆ

Դե, ձի թամրեցեք շուտ, յուրտան և իմ նեղ,
Սահում ե դաշտում գարունը զունեղ...
Սեվաչ աղջկերքը յերգում են այնտեղ,
Նրբին փրփրում ե կումիսը հայեղ:
Ուրախ թռչունները նստել են բնին,
Չիերք կանչում են իրենց քուռակին,
Ճերյակ կարապները լողում են յերկնում,
Կանաչ տափաստանը զմբուխտ ե փայլուն:
Ծաղկող տափաստան, զու յերազ ես անզին,
Վորտեղ ծաղիկներն են քարեր թանապին,
Կարմիր կակաչները բոցի ու ես ալվան՝
Դաշտում բոցկում ե ամեն օի լալա:
Փայլուն հակինթի պես վարդերն են վառվում.
Ճերմակ շուշանները փթթում են, բուրում:
Գալճան դաշտերից ել սիրուն հրաշալի,
Իմ պերճ հալրենիքն ե ծաղկում սիրելի,
Ուր յերկրները թվով տասնմեկ,
Փարթամ այզիներ են, լուսե մի ցերեկ:
Մեր ձայնը նման ե շաշող ջրվեժին,
Մեղ մոտ հրաշքներ կան նման հերիաթի,
Վորքան հերոսներ կան հսկա մեր յերկրում,
Նրանց կրծքին վառ նշանն ե փայլում:
Յեվ չի վախեցնում մեղ վոչ մի փոթորիկ,
Մեղ միշտ հպատակ են ցամաք ու յերկինք,
Զկա աշխարհում վողջ մեղ պես ժողովուրդ,
Գրտե այդ մինչև իսկ վոսոխն արնաշուրթ:

Մեր դարը լեցուն եր շաշող մարտերով,
Փախվեց ու դարձավ նա զարուն անվրդով:
Մեր յերգը յեռում ե արւան պես մեր տաք
Յեվ կյանքը ծաղկում ե փայլուն յերկնի տակ:
Հրճվիր, ժողովուրդ իմ, յերգիր բարձրածայն,
Մեղ հետ ե, մեր մեջ ե Ստալինը տիտան,
Յեվ կոչը նրա մարտական ե ահեղ,
Յեվ կամքը նըա, և հանճարը գորեղ:

ՊՈԵՄ ՎԱՐՈՇԵԼՈՎԻ ՄՌԱՄԻՆ

(Հատվածներ)

1

Վորոտում եր Հոկտեմբերը յերկրի վրա,
Կլիմն եր ճախրում արձվի պես, հզոր, անահ.
Վոր հաղթել եր տարիներին այդ անսովոր
Նա թշնամի շախկալներին նենդ ու ստոր:
Յերկրի ներսում Խորհուրդների ամբապնդում,
Դեկտեմբեր եր Մեծ Լենինը այնտեղ գրում:
Ծաղկում ելին գեկրեաներում ծաղկի բույրով,
Սերունդների լույս տենչերը հին, զարավոր:
Բյուր գեկրեաներ, փորոնց մեջ եր իրազործվում
Ասան Կայզի տեսիլները վոսկուց փայլուն:
Ու խեղճերը այդ ժամանակ ստացան հավետ
Յեվ հող, և ջուր, հոտերը վող, և գաշտ, և ստեպ:
Մեր յերկիրը յերջանկու թյան մասին յերգեց.
Բայց գիշատիչ թոշուների վոհմակը ուե,
Մազիլները իր սրելով յեկալ, թռավ,
Ժողովրդի բախտը ուզեց ջնջել իսպառ:
Փիրուզ յերկնի պարզությունը հանկարծ մթնեց,
Փոթորիկը ուե ծածկոցով վողը պատեց,
Էռությունը յերկրի ներսում այդ ժամ խախտվեց,
Յեվ զողանջող Մեծ Լենինի ձայնը լսվեց,
Վորը նման զոռ Արալի ալիքներին,

Վորոտում եր, զենքի կանչում ժողովրդին
Յեվ զուրս յեկան ընտրյալները ժողովրդի,
Ածխահորից, զործարանից—կամքով արի,
Բանակ կազմած, զրոշ պարզած, արյան պես ալ,
Կովի անցան բանակները յերկաթակամ.
Յեվ Կլիմը ժողովրդի բատիր գարձավ,
Բանակների դլուխ կանզնած, առաջ անցավ:
Կովի զիմեց, նրան հանձնեց իրեն ամբողջ,
Ուժու զգաց ժունք, քաջ ավյունը, փորձը իր վող:
Արգես հնում, լայն ստեպներում սմբուլավոր
Հովլիքների հոծ ջոկերը ծակ չապանով
Ամանգելզի քաջ բատիրին հետևեցին,
Վոր վորդին եր ժողովրդի և կարիքի.
Նա կովում եր ինչպես անվախ ջահել հովազ,
Արեգնային կյանքի համար նոր ու անհաս,
Նա մեր կյանքի կարապետն եր, նրա մասին
Կիրիտկայում յերգ ե ասում աշուզը հին:
Քո մեջ Կլիմ Վորոշիլով՝ խեղճի բատիր,
Արծվային սիրան և հզոր Ամանգելզի:
Նրա ուժն ե, խելքը նրա, կասքը հզոր,
Ժողովրդի սիրելին ես զու ել այսոր:

2.

Քաղցած զայլեր չեյին դրանք, ստեպ խուզարկող,
Վոչխարների հոտը ձորի մեջ վնարող.
Այդ բերկուտ չեր, գառնուկներին փափլիկ հսկող,
Կամ ել ազատ չըդիտի դին ժանտ հաշոտող,
Այդ չեր սողում չախկալների խումբը ազահ,
Արծվի հետքով, վիրավորված, ընկած անզգա,
Գեղարկիրը, ուր ել չկար կալվածատեր,
Գալիս եյին արյան ճամբով գեներալներ:
Արյունարբու Կոլչակը նենդ—արեմուտքից,
Գենիկինն եր զալիս արագ տապ հարավից:
Արեմուտքից զալիս, թափում,
Կամ հարավից լուռ արշավում:
Ճիշ ու վոռնոց յերկրի վրա տարածվեցին,

Վոլգա զետի վրա ամբոց—հաղթ Յարիցին.
 Բանալին եր նա Մոսկվայի այդ ժամանակ,
 Գալիս եյին և Դենիկին և ներդ կոլչակ:
 Շուրջը դոփուն, աղմուկ, անհծը ու պաթյուններ,
 Յարցին ան բոց կրակոտ անմար որեր:
 Յերբ լուծվում եր բախտը յերկրի և բախտը մեր,
 Մահվան պատրաստ թնդանոթի դղրդունում
 Թշնամու դեմ ջոկերն երին կռվի յելում:
 Պաշտպանության կռիվներում դոռ ու ահեղ,
 Կար Ստալինի մեծ ու անմար հանճարը վեհ:
 Փորձը հզոր և ավյունը քաջ, մարտական,
 Ուժ, զիսություն և անհանձ կամքը նրա:
 Վոլգա գետին հուզմունք, տաղնապ, փայլատակում,
 Յարիցինն եր ժայռի նման ամուր մնում:
 Քաջ Ստալինն եր մեր թշնամուն ալբում հրով,
 Շտապում եր նրան ոզնել Վորոշիլով:
 Դեպ Վոլգայի լայնությունը փիրուզ Դոնից,
 Եր մարտական քաջ զորքերն եր տանում նորից:
 Այդպես ահա, կռվի բոցում այն ուղմական
 Հանդիպեցին ւերկու բատիք ազատության:
 Կիմը գետեր թշնամու դեմ հաղթ պարարել,
 Ստալինից եր նա զորպար նշանակվել:
 Կիմը տարավլ իր զորքերը գեպի գրոհ,
 Շողաց սուրբ նրա զլիսին վոսկե հրով:
 Զեր ճանաչում պատմությունը հին աշխարհի,
 Մի դորավար, վոր Կիմին նման լինի:
 Ուր գտանգ կար, նա աշխատել եր միշտ արշավում,
 Մարտիկների հետ միասին այնտեղ նետվում:
 Ու թոշում եր հաղթանակը Կիմի հետքով,
 Ներկում Վոլգան նենդ թշնամու ալ արյունով:
 Թշնամին եր հետ նահանջում, Ու անսասան
 Յարցինն եր կանգուն մնում ժայռի նման:
 Ասաց Կիմը՝ «Թշնամին ե հետ նահանջել,
 Բայց մեր սուրբ ու տեղերը չեն բթացել»,
 Յեկ Ստալինը իր բեխերը վորոբելով,
 Ասաց՝ «յակսի»—ժպտաց լուսե իր ժպիտով,

3.

Տիեզերքում նորից արյուն, բոց և հրդեհ
 Պողպատի ձայն ու խանձահոտ ողում թեթև,
 Այրիների լացն ե բռնել Հարեշտան
 Տաք արյուն և թափում անվերջ և իսպանիան:
 Չինաստանում խուլ պայթյուններ և կրակոց,
 Մանչուրիայի սովկաները վառվող մի բոց:
 Սահմաններին պահակներն են կանգնել ահա,
 Թշնամին ե ներս սողուկում դողի նման:
 Փորսող տալով, ինչպես մի ոճ, զարշ, լպրծուն,
 Լրտեռում և, վնաս հասցնում, թույն սրսկում:
 Բայց յերկիրը հաղթ դիմել և սվինամարտի
 Հսկա կարսիր Հրապարակում սրտով ի մի,
 Զրվեմների և փոթորկի փորսում մեծ,
 Ժողովուրդը տիեզերքում ձայն բարձրացրեց.
 —«Ասկիզ բատիք՝ Վորոշիլով, քո մեկ կանչով,
 Ժողովուրդը կռվի կանցնի զինված զենքով:
 Սուրդ միաւն վեր բարձրացրու և մենք քեզ հետ
 Դեպ սրբազն կռիվ կանցնենք քեզ հետ մեկտեզ:
 Բո հրամանով, մեր սիրելի Վորոշիլով,
 Կռվի կանցնի Ղազախստան հոժար կամքով.
 Զի կը թամրի, մերկացնելով սուր ու սվին,
 Դառած պաշտպան նոր յերջանիկ ազատ կյանքի:
 Ե՞ս, ստեպների նժույզներ...Մեկ ել ահա
 Զեր պոչերը սկին կտան ծխի նման,
 Ցեզ կծփան վազող քամու հետ միասին,
 Զեր բաշերը փափուկ, յերկար և մետաքսի:
 Խրխնջոցը լան ստեպների նժույզների
 Կիսոնվի յերաժտության սմբակների:
 Հենց մերկացնես սուրդ շողուն և անսասան,
 Քեզ հետ կցա, զրոշ պարզած, Կիրզիկիստան,
 Հետախույզներ քեզ կուղարկի Ուզրեկստան,
 Կտա անգախ քաջ հեծյալներ Թուրքմենիստան,
 Տանկիստներին կռվարկի քեզ Տաշիկստան:
 Ողաչուներ քեզ կռվարկի Աղրբեչան:

— Գրոհ կտան, վորպես մըրիկ և փոթորիկ,
 Վող տասնմեկ յերկրները մեծ ու փոքրիկ.
 Վող տասնմեկ յերկրները հսկա ուժով,
 Կառաջնորդի նրանց բատիր Վորոշիլով:
 Կառաջնորդի, կհարձակվի քաջակորով
 Նրանց վրա, ով սահմանը կանցնի զոռով:
 Բախտն և մեղ թանկ և պատիվ և թանկ մեղ համար,
 Մաս-մաս կանենք մենք թշնամուն ը ուր անհամար:
 Թանկ և կյանքը, փոր ձեռք բերինք մենք արյունով,
 Կհավասարենք մենք թշնամուն հողին շուտով.
 Մեր սիրելի հայրենիքն և թանկ մեղ համար,
 Մաս-մաս կանենք մենք թշնամուն բյուր, անհամար
 Տաք որերին և անձրեին, խոր ձներում
 Մինչ թշնամու որհասական վոչնչացում:

ԶԱՄՐԱՋԻ.

ԼՍԵԼՈՎ ՍՏԱԼԻՆԻ ՃԱՌԸ

Զյունու Ալատառուն արեն և զուգել,
 Վերջին շողերի մեջ սուտակ և վառել.
 Արծաթ են աստղերը... Ալգում խնձորի
 Լսվում և ձայնը ուաղիտի...
 Լսում եմ լուրերը և հոնքս եմ կիտում,
 Յեկ սիրտս պառավ իմ նորից և հուզվում...
 Իսպանիայում արյուն... Մանջուրիայում արյուն...
 Յեկ Հարեշստանում արյուն...
 Ու մեկ ել հեռ վոր պալատից Կրեմլի
 Շափեր են լսվում թնդալի...
 Սիրտս և տաքանում, աստղեր են զարթնում,
 Առաջնորդի ձայնն և լսվում:
 Աշխարհն և հուզվել... անդորր, լոռիթյուն,
 Պատմական ժամին վայել լրջություն:
 Ամրիոնից յեկող հոր դոդանջյուն՝
 Առաջնորդի հանճարեղ զեկուցում:
 Ղաղախները հանդում, Վրացին սարում,
 Բելոռուսը դաշտում:
 Ժողովուրդն ամրող ականջ և սրել,
 Ուզում և Ստալինին լսել:
 Կրակ կա ճառի մեջ և հզորություն,
 Մեծ ուժ կա ճառի մեջ և զեղեցկություն;
 Խոսքերը շատ ջերմ են, տաքուկ, հայրական,
 Նման բյուրեղի մաքրության:

Սահմանագրության մեջ խոսքերն են հնչում,
 Արեի շողերն պես մեղ տաքացնում,
 Արշալույսից ել վառ, ասազից ել պայծառ,
 Ողստոս ամսվա պտուղից ել թարմ:
 Նուեմբերյան այդ որը ինչպես մոռանամ,
 Յերգում եմ ուրախ յես, հնչում ե զոմբրան,
 Դեպ ժողովուրդի հայրն եմ սրտով յես թռչում,
 Մանուկի պես եմ հրճվում:
 Մեծ հանճարների մեջ գու միշտ առաջին,
 Դու ժողովուրդներին որենք տվիր ջինջ,
 Յել յես ասում եմ նրանց հետ մրասին,
 —Ծնորհակալ ենք քեզնից, ընկեր Ստալին:

ՍՈՒԼԵՑՄԱՆ ՍՏԱԼԻՆԻ ԳԻՄՈՒՄՆ ԻՐ ԸՆՏՐՈՂՆԵՐԻՆ

Սուլեյման Ստալին, վորոն իշ-
 համաձանությունն եր տվել ընտրվե-
 րու Գերազույն Խորհրդի գեպուտա-
 Դերբենտի ընտրական ոկրուգից, դի-
 մում և իր բնտրողներին հստեյալ բա-
 նաստեղծությամբ

Յես լսեցի լուր հրաշալի՝
 Ժողովուրդն իմ սիրելի
 Խորհրդի մեջ ինձ ե ընտրում,
 Եյդ պատիվը ինձ ե արվում:

Յերջանկությամբ լեցուն ահա,
 Իմ հրճվանքն եմ յերգում հիմա:

Յես ծերուկս չեմ ծերանա,
 Քանի այզպես մեծ հարգանք կա,
 Ասեք, վորտեղ այսպես մեկ ել
 Կա մեծարանք յերգչին ահել,
 Միայն իմ մեծ հայրենիքում
 Եյդպես պատիվ մեղ ե արվում:

Նրա մասին կուղեմ պատմել,
 Ով արթուն ե որ ու գիշեր,
 Ճրագի պես լույս ե տվել,
 Մեղ հետ ե նա—Մեծն Ստալին:

Գետի վրա, լայն ծովերում,
 Ամպերի մեջ, կամ հովիտում,
 Կոլխոզներում, հանքահորում,
 Մեղ հետ ե միշտ—Մեծն Ստալին:

Նա արե ե, անմար կրակ,
Ժողսվուրդին տանող արագ
Հաղթանակից դեպ հաղթանակ,
Վառ, հուբնարան դրոշ՝ Ստալին:

Ով անցյալի մութը ցրեց,
Ով մեր մեջքը այսպես ուղղեց.
Ով մեր ճամբեն ծաղկով զուղեց,
Հանձարներից հանձար՝ Ստալին:

Մեղ ազատեց լծից ճնշող,
Նա թշնամուն—թուր հարվածող,
Փոթորկի պես ուժեղ հաղթող,
Մեր հարազատ, անմահ Ստալին:

Իմ յերջանիկ շող յերկրում
Նրան, Մեծին յես եմ յերգում,
Չայնս տալիս, Նրան ընտրում,
Ով դրոշ ե պայծառ՝ Ստալին:

Միայն յես չեմ Նրան ընտրում,
Վող ազգերի ընտանիքում
Իրենց ձայնը Քեղ են բերում,
Մեկ սիրտ դառած՝ Մեծն Ստալին:
Յերբ քայլերով իր հաստատուն՝
Ղեկավարը մեր իմաստուն
Կմանի Խորհուրդը Գերազույն,
Կուրախանամ յես՝ Մեծ Ստալին:

Դեմ, Սուլեյման, հյուսիր յերգեր,
Ժողովրդից հարգանք քեզ, սեր,
Վստահությամբ պարզված ձեռներ,
Դու յերջանիկ յերկրի աշուղ:

Իմ հայրենիք, սրտիս խորքից
Քեղ յերգերս նվեր նորից,
Յես ընտրյալն եմ ժողովրդի
Յես—յերջանիկ յերկրի աշուղ:

ԽՈՅԾԱ. ՆԱ.ՄԱՍԱՐԱ.ՑԵՎ.

(Բուրկաթ—Մոնղոլական շքանշանակիր պահու)

ԽՈՅԾՐԴԱՅԻՆ ԶԻՆԱՍՏԱՆ

Հարյուրավոր տարիներ
Քնաթաթախ և ննջող,
Կնոջը հղոր
Ովկիանոսի այն կողմից
Ցեկած
Վազրերը շուկաների
Ընչացքավոր շուրթերով
Համբուրեցին:
Աղմկալի շնչառություն
Ցել շուրթերի անդթություն:
Սուր ատամները
Խայթում են շուրթերը...
Արթնանալով,
Կայծեր արձակելով
Աչքերից,
Ինչպես յերկաթ շիկացած,
Կինը,
Վեր ցատկելով,
Կանգնեց:
Հեղափոխության
Կրակը
Հարձակումն ոկսեց...

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՔԱՅԼԵՐԴ

Մեկ, յերկու,
ուղիղ կանգնենք,
առաջ անցնենք
հաղթ քայլերով:
Վեր բարձրացնենք
դրոշը կարմիր,
ծածանվող,
ներկված վառվող
ալ գույներով:
Հրե ձիով
Հոկտեմբերն և
սլանու մ...
Յեվ գուք նրան
մեծ խնդությամբ
ընդառաջեք
փողոցում...
Յեվ ամեն ինչ
թող գոր ներկվի
կրակի գույնով,
վառ շողերով
մեր կյանքում:
Մեկ, յերկու,
մենք յերգերով,
հաստատ քայլով
քայլենք առաջ
հավասար,
թշնամու դիմ թշնամի:
Աշխատանքը
շողեր փոհց,

Յեվաբձակեց
ամենուր.
լույսերով
նա վողողեց
շրջակայքը
արթնացող:
Շպրտեցինք
հեռու մեզնից
գառնությունը
հնամյա:
Բերկրանում ենք
մենք յերգերով
և նոր կյանքով
մեր հսկա:
Դե, փչեցեք
նոր յեղանակ
և նոր յերգեր,
գուք փողեր,
ձայնակցեցեք
և դուք նրանց,
զիլ գուղուկներ
և տրոմբոն:
Սլանում ե,
առաջ շտապում,
կայծեր փոռմ,
հրե ձիով
Հոկտեմբերը
ալ գույնի:
Յեվ գուք նրան
մեծ խնդությամբ
ընդառաջեք
փողոցում...
Յեվ ամեն ինչ
թող գոր ներկվի
կրակի գույնով,
վառ շողերով
մեր կյանքում:

(Փոխադրություն)

«Այս շողեմեքենան տանում եր
այն սգո գնացքը, վորով տեղափոխել
են հասաշխարհային պրոլետարիատի
աաջնորդ՝ Վաղիսիր Իլլիչ Լենինի և ան-
յունը Թերտումովկա պլատֆորմայից
մինչեւ Մուկա կայարանը, համարուց
24-ին, 1924 թ.»
Մակադրություն շողեմեքենայի գրառ

Վոչ, չի մեղմանում...
Վոչ, չի պակասում...
Նույնն ե ցավը հին ու ծանոթ:
...Տնքաց Պավլեցին
Վերջին շշակով,
Սառը ողի մեջ—
Վերջին մի կարոտ...
Ահա մի կայան,
Զյունի մեջ կորած,
Ունի նա գեղին
Փայտե մի ծածկոց.
Ահա մի կայան
Ամայի բնած,
Զյունով, սառույցով
Ամբողջ պարուրված:
Անտառ և զյուղեր
Զյունի մեջ կորած.

Ճերմակ սեմաֆոր,
Թեքված ե հեռվում.
Ահա ե անժամ
Սնցնող մի գնացք,
Այրեց նա կարծես
Ռելսերը զնգուն...

Դանդաղում ե նա,
Թե վազում արագ,
Շշակն ե պատում
Գորշ կուրծքը նրա...
Զգիել են ահա
Ռելսերը փայլուն,
Սոճե ճղներով
Զուգլած, դարդարուն:

Ահա մի կայան՝
Ամայի, բնած,
Խանգարվեց այսոր
Հանգիստը նրա.
Մարդիկ կան այնտեղ
Վշտոտ, տիրամած,
Թախիծ կա այնտեղ
Ռահերում բոլոր...
Մարդիկ խմբվեցին.
— «Մեռավ» ասացին.
Պատովեց հանկարծ
Սառույցը ողի.
Ահա, մահալից
Պատմական համար
Հարյուր քսանը յոթ...
Գնացքն ե մոտիկ...

Յեկավ և յերկար
Հեռւմ եր, տնքում,
Դոլորշին ողում
Ողակ առ ողակ.
Խոչմւ յեր հաճախ
Աշքերը տրորում
Մբոտ ձեռներով
Հնացպանն անվախ...

Հեռւմ եր, տնքում
Գնացքը հոգնած,
Յեվ ցուրտ եր ժահը,
Հունվար ամսի պես.
Մասսան յերերաց...
Սոճու ձամբեքով
Շարժվում եր դանդուր
Ահա մի դադաղ...

Լինում ե հաճախ
Արեն և մթնում,
Յեվ ձյունը ճերմակ
Սևանում հանկարծ,
Վազում ե, ահա,
Վազում ե, լալիս,
Ինչպես յերեխա,
Մի մեծ շոգեզնացք:
Ահա փայլեցին
Լույսերը հեռվում,
Լացեց ու տնքաց
Շչակը նորից.
Հնչում եր յերկար
Ու ձիգ ձամբեքին,
Վազող, դալարուն,
Սուլոցը վերջին:

Վելստերի սյուներ,
Ու ձյունը ցրիվ...
Յեվ չեն մոռանա
Ռելսերը պողպատ,
Վազող անիմսեր,
Կրկնվող, վշտոտ—
—Լենինը չկա...
—Լենինը չկա...
—Լենինը չկա...
—Բայց նա մեզ հետ ե,
—Մեզ հետ...
Արագ և արագ
Վազող անիմսեր,
Յեվ ծուխը փոփող,
Ինչպես ու գրոշ,
Դրոշն այն վերջին
Ճամբին իլլիչի...

ՀԻՆԳ ՈՐ ՈՒ ԳԻՇԵՐ

Դերեգմանի սառը հողին
Յեղափ ընդմիշտ նա անծանոթ.
Սյունե սրահում նրան դրին,
Նա հինգ գիշեր մնաց մեղ մոտ:

Մարդկանց գետ և հոսում անձիք,
Առաջներից դրոշը ծածան,
Նրանք դիտում են գունատ պրոֆիլ,
Կրծքին մի ալ շքանշան:

Նրանք գալիս են...իսկ Մոսկվայում
Զարհուրելի սառնամանիք...
Կարծես նա իր հետն եր տանում
Մեր տաքության ամեն մասնիկ:

Յեզ անքուն եր Մոսկվան հինգ որ.
Նա յեր քննել քնով անհաղ,
Իսկ լուսնյակը խորհրդավոր
Լուս կանգնել եր պատվո-պահակ:

ՅԵՐԻՏԱՍՍՐԴՈՒԹՅԱՆ ՑԵՐԳԼ

Կանաչ և լայնարձակ և
Յերկիրը իմ ջահել,
Աղատ և ընդարձակ և
Չորս կողմը տարածվել:
Պողպատ մեր բաղիները
Թռչում են վրայով,
Փայլուն նրա ջահերը
Միշտ վառ են, լուսավոր:
Յեզ հաղթական յերգերը
Հնչում են ամենուր,
Այդ մենք ենք, ջահելները
Կրեմլի մոտով անցնում:
Մեր մետաքսե դրոշը
Ծփում ե յերկնքում,
Ճամբան մեր լայն, վորոշ և
Ամբողջ մեր յերկրում:
Վաղուց ստացել ենք, մերն են
Կամքի ազատություն՝
Յեզ վողջ ուղեգիրները
Դեպի յերջանկություն:
Յեզ թող տեսնեն բոլորը,
Այս հոյակապ ժամին,
Վոր մենք ենք բախտավորը,
Զահել ու յերջանիկ:

ՏԱՄԱՆԱԿԻ ՔՈՒՅԹՆԵՐ

Ասա շրջող լուսին,
Արդյոք վորտեղ ելի
Այսպես ջահել անգին
Աշխարհ կա սքանչելի:
Յեզ տասնմեկ յերկիր
Բոլորն ել սիրելի,
Յեզ տասնմեկ քույրեր,
Բոլորն ել ընտրովի:
Ամեն թռչուն թռչող
Իրեն բացած թեին
Մի յերգ ունի շաշող
Մեր յերկրի սասին:
Յեզ տասնմեկ յերկիր,
Բոլորն ել սիրելի,
Յեզ տասնմեկ քույրեր
Բոլորն ել ընտրովի:
Ու յերշանիկ ենք մենք,
Հաղթող ենք, անվիճեր,
Այսոր ամենուրեք
Փայլում ե ասազը մեր:
Յեզ տասնմեկ յերկիր,
Բոլորն ել սիրելի,
Յեզ տասնմեկ քույրեր,
Բոլորն ել ընտրովի:

Ամեն թռչուն, ահա,
Յերգում ե այն մասին,
Վոր կամի անսման
Յերկիր Խորհրդային:
Յեզ տասնմեկ յերկիր,
Բոլորն ել սիրելի,
Յեզ տասնմեկ քույրեր
Բոլորն ել ընտրովի:



ՑԱՆԿ

ԹԱՐԱԾՈՒՅԹՆԵՐ

1. Տոնական առողջան	7
2. Պոեմի մահր	8
3. Լենգնի մահը	9
4. Մավզոլեյում	10
5. Յերկու նկար	11
6. Զագեսք	13
7. Պատասխան Ալիքսանդր Բլոկին	15
8. Հարվածային աղջիկը	17
9. Յերգ հերոսության մասին	18
10. Զահելության և սիրո լիրիկան	20
11. Արշալույսի սիմֆոնիան	23
12. Խորհրդային Վրաստան	25
13. Հովհաննես Թումանյանին	27
14. Հերոսին	29
15. Մեր յերկը հերոսունուն	30
16. Վերջին հանգիպուտ	32
17. Աշանային լիրիկա	33
18. Յերգ յերշանկության մասին	35
19. Ալցելություն	37
20. Դոլորես իրարրութիւն	39
21. Կենդանի սիրառ	41
22. Մայիսինեկան նամակ	42
23. Քայակնիր	44
24. Պուշկնի հիան	45
25. Մայրություն	47
26. Մեր յերգը	49
27. Ծովափին	51
28. Ողաչուների յերգը	52
29. Հպարտության յերգը	54
30. Շնոթա Ռուսթավելի	56
31. Հանդիպում	58

ՄԱՆՈՒԿԱՆԵՐԻ Ա.ՃԻՍԱՐՀՈՒՄ

1. Հունձի յերգը	62
2. Արել աշխատանքը	64
3. Կալբիչը	65
4. Մայրիկը	67

5. Կառուցում	.	68
6. Չարաճճի դարունը	.	69
7. Իմ մայրիկը—ողաչու	.	71
8. Գարուն	.	72
9. Հայրեկը և դրոշի ժամին	.	73
10. Հոկտեմբերյան յերգ	.	74
11. Փաքիկ լողորդ	.	75
12. Սահմանապահը	.	76
13. Վարդի ջրիկը	.	77
14. Խոսում և առաջնորդը	.	81
15. Հայրեկը	.	82

ՊՈԵՄՆԵՐ

1. Մայրական	.	87
2. Մարդարածաղկի և լուսախիտիկի հեքիաթը	.	99
3. Յերկնադույն դորգը	.	101
4. Սկան	.	124
5. Յերջանկության դիրքը	.	183

ԹԱՐԴԱՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Պուշկին	. Քայակին	141
2. Պուշկին	. Նժույզ	142
3. Պուշկին	. Նոյեմբերին	143
4. Պուշկին	. Արամելիքի ալբոմում	145
5. Պուշկին	. «Յեպինի Ռնեգին»-ից	147
6. Պուշկին	. «Պղնձե հեծյալ»-ից	147
7. Պուշկին	. «Պղնձե հեծյալ»-ից	148
8. Վ. Մատկովսկի	. Մեր տոնը	149
9. Բ. Ալբերտի	. Բանաստեղծություն	152
10. Անհայտ բախջու բանաստեղծությունը	.	153
11. Սափո Մուգմայի	. Ուզբեկական յերգ Սահմանադրության մասին	154
12. Ուզմուրդական ժողովրդական յերգ «Վոչնչացնել ոձային սերմը»	.	156
13. Նենհցական ժողով	. Լաց կիրովի մասին	157
14. Դոլգուշովա	. Պատգամները քո իրականացան	158
15. Միկոլա Շաշկո	. Խոներ Սահմանադրության մասին	160
16. Ուզբեկական ժողով	. Ստալինյան Սահմանադրության արեր	161
17. Մարյանաշվիլի	. Յերկար ապրիք և կեցցես	162
18. Բելոսուսական ժողովրդական յերգ—կենաց բաժակ	.	163
19. Զամբուլ	. Յերգ ժողովուրդների գարնան մասին	164
20.	. Պաեմ Վորոշիլովի մասին	166
21. > . Լսելով Ստալինի ճառը	.	171
22. > . Լսելով Ստալինի ճառը	.	173
23. Սուլեյման Ստալինի	. Դիմում ընտրողներին	175
24. Խոցա Նամսարայեղ	. Խոցերգային Զինաստան	

24. Խոցա Նամսարայեղ	. Մհեմ Ստալինին	176
25. Եռւլի	. Հոկտեմբերյան քայլերդ	179
26. Պազուզ	. Շոգեմեքնա	180
27. Վերա Ինքեր	. Հինգ որ ու գիշեր	184
28. Իսակազմկի	. Ցերիտասարդության յերգը	185
29. Ալեքսանդր Գատուզ	. Տառնմեկ ըույրեր	186

Պատ. խմբագիր՝ Միրառ
Կազմիր, տիտուլը նկարը և
Տեխ. խմբագիրությունը՝ Աս. Ալբանյանի
Մրբագրիչ՝ Մ. Մարտիկյան

Ելավիլտի լիազոր՝ Վ. 2018 Հրատ. № 4574.

Պատգեր 344. Տիրած 3000.

Թուղթ 62×94 Տպագր. 12 մամ.

Մեկ մամ 38,400 նշան.

Հանձնված և արտադրության 29 մարտի 1938 թ.

Ստորագրված և տպագրության համար 5 մարտի 1939 թ.

Գեահրատի 1 տպարան, Յերևան, Լենինի, 65

Р. ПОГОСЯН
Сборник стихотворений
Гиз. Арм. ССР. Ереван

ՀՀ Ազգային գրադարան



NL0368058

51300